

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
RYŠIŲ REGULIAVIMO TARNYBA**

**VARTOTOJAMS IR PASLAUGŲ GAVĖJAMS, IŠSKYRUS VARTOTOJUS,
TEIKIAMOS PRIEIGOS PRIE VIEŠOJO RYŠIŲ TINKLO FIKSUOTOJE
VIETOJE RINKŲ TYRIMO ATASKAITA**

2019- - Nr. (43.4) LD-
Vilnius

TURINYS

1. ĮVADAS	3
1.1. Elektroninių ryšių rinkų tyrimų teisinis pagrindas Lietuvos Respublikoje.....	3
1.2. Rinkų tyrimų apžvalga	4
1.3. Rinkų tyrimo eiga.....	6
2. RINKŲ APIBRĖŽIMAS	8
2.1. Rinkų pradinių paslaugų apibrėžimas	8
2.2. Rinkų paslaugų teikimo būdai.....	10
2.3. Prieigos vartotojams paslaugų rinkos apibrėžimas	11
2.3.1. Prieigos vartotojams paslaugų rinkos apibrėžimas iki rinkosgeografinės teritorijos vertinimo	11
2.3.2. Prieigos vartotojams paslaugų rinkos geografinės teritorijos apibrėžimas.....	17
2.3.3. Prieigos vartotojams paslaugų rinkos apibrėžimas.....	18
2.4. Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų rinkos apibrėžimas	19
2.4.1. Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų rinkos apibrėžimas iki rinkos geografinės teritorijos vertinimo.....	19
2.4.2. Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų rinkos geografinės teritorijos apibrėžimas .	24
2.4.3. Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų rinkos apibrėžimas	25
3. TRIJŲ KRITERIJŲ TESTAS.....	27
3.1. Trijų kriterijų testas Prieigos vartotojams rinkoje	27
3.1.1. Pirmasis kriterijus	27
3.1.2. Antrasis kriterijus.....	33
3.2. Trijų kriterijų testas Prieigos paslaugų gavėjams rinkoje	39
3.2.1. Pirmasis kriterijus	39
3.2.2. Antrasis kriterijus.....	44
3.3. <i>Ex ante</i> reguliavimo pagrindimas.....	49
4. ĮPAREIGOJIMŲ RINKOSE NUSTATYMAS, KEITIMAS IR (ARBA) PANAIKINIMAS	50
4.1. Įpareigojimų Prieigos vartotojams rinkoje nustatymas, keitimas ir (arba) panaikinimas ...	51
4.2. Įpareigojimų Prieigos paslaugų gavėjams rinkoje nustatymas, keitimas ir (arba) panaikinimas.....	52
4. Priedas Nr. 1	54
5. Priedas Nr. 2	55

1. IVADAS

1.1. Elektroninių ryšių rinkų tyrimų teisinis pagrindas Lietuvos Respublikoje

2004 m. gegužės 1 d. įsigaliojęs Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas (toliau – Įstatymas) perkėlė Europos Sąjungos reguliavimo sistemos (angl. *New Regulatory Framework*) nuostatas į nacionalinę teisę.

Pagal Įstatymo 14 straipsnio 1 dalį, konkurencijos priežiūros elektroninių ryšių srityje Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba (toliau – Tarnyba) siekia, kad būtų sudarytos sąlygos veiksmingos konkurencijos elektroninių ryšių srityje egzistavimui ir plėtrai bei sąlygos, užkertančios kelią ūkio subjektams piktnaudžiauti savo įtaka rinkoje.

Įstatymo 16 straipsnio 1 dalis numato, kad Tarnybos atliekamo rinkos tyrimo tikslas – siekti, kad elektroninių ryšių srityje būtų užtikrinta veiksminga konkurencija, o didelę įtaką turintiems ūkio subjektams būtų užkirstas kelias piktnaudžiauti savo įtaka rinkoje.

Įstatymo 16 straipsnio 1 dalyje taip pat yra nurodyta, kad Tarnyba nustato rinkos tyrimo taisykles. Rinkos tyrimo taisyklės yra patvirtintos Tarnybos direktoriaus 2004 m. rugsėjo 17 d. įsakymu Nr. 1V-297 „Dėl Rinkos tyrimo taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Taisyklės).

Tarnyba atlieka Vartotojams ir paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, teikiamos prieigos prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje rinkų (toliau abi kartu – Rinkos) tyrimą vadovaudamasi:

1. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos (Pagrindų direktyva) (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 29 tomas, p. 349) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/140/EB (OL 2009 L 337, p. 37) (toliau – Pagrindų direktyva);

2. Įstatymu;

3. Taisyklėmis;

4. Tarnybos direktoriaus 2018 m. gruodžio 11 d. įsakymu Nr. 1V-1210 „Dėl Vartotojams ir paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, teikiamos prieigos prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje rinkų tyrimo“ (toliau – 2018 m. gruodžio 11 d. įsakymas Nr. 1V-1210);

ir atsižvelgdama į:

1. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2002/19/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir susijusių priemonių sujungimo ir prieigos prie jų (Prieigos direktyva) (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 29 tomas, p. 323) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/140/EB (OL 2009 L 337, p. 37) (toliau – Prieigos direktyva);

2. 2008 m. spalio 15 d. Komisijos rekomendaciją 2008/850/EB dėl Europos Parlamento ir Tarnybos direktyvos 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos 7 straipsnyje numatytų pranešimų, terminų ir konsultacijų (OL 2008 L 301, p. 23) (toliau – Pranešimų rekomendacija);

3. 2014 m. spalio 9 d. Komisijos rekomendaciją 2014/710/ES dėl elektroninių ryšių sektoriaus atitinkamų produktų ir paslaugų rinkų, kurioms gali būti taikomas *ex ante* reguliavimas pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos (OL 2014 L 295, p. 79) (toliau – 2014 m. Rekomendacija);

4. 2014 m. spalio 9 d. Atitinkamų rinkų apibrėžimo rekomendacijos aiškinamąjį memorandumą¹ (toliau – 2014 m. aiškinamasis memorandumas);

¹ Angl. *Explanatory note accompanying document to the Commission Recommendation on Relevant Product and Service Market within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communications networks and services* <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/news/explanatory-note-accompanying-commission-recommendation-relevant-product-and-service-markets>

5. 2018 m. Komisijos Rinkos tyrimo ir didelės įtakos rinkoje vertinimo pagal ES elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų reguliavimo sistemą gaires (OL 2018 C 159, p. 1) (toliau – 2018 m. Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairės);

6. Europos Reguluotojų Grupės dokumentą „Trijų kriterijų taikymo gairės“ (angl. *ERG Report on Guidance on the Application of the three criteria test*²) (toliau – Trijų kriterijų taikymo gairės).

Pagal Įstatymo 16 straipsnio 3 dalį, Tarnyba atlieka rinkos tyrimą Europos Komisijai priėmus rekomendaciją, nustatančią atitinkamas produktų ir paslaugų rinkas, arba sprendimą, nustatantį Europos Sąjungos rinką, arba pakeitus šiuos teisės aktus, o pagal šio straipsnio 9 dalį, Tarnyba privalo atlikti atitinkamos rinkos tyrimą ne rečiau kaip vieną kartą per 3 metus nuo ankstesnio galutinio sprendimo dėl šios rinkos tyrimo rezultatų priėmimo, tuo atveju, jeigu atitinkama rinka anksčiau buvo tirta, arba ne rečiau kaip vieną kartą per 2 metus Europos Komisijai pakeitus rekomendaciją, nustatančią atitinkamas produktų ir paslaugų rinkas, jeigu atitinkama rinka nebuvo tirta. Tarnyba, suderinusi su Europos Komisija, turi teisę pratęsti šioje dalyje nustatytą 3 metų terminą, bet ne ilgiau kaip 3 papildomais metais.

Pagal Įstatymo 16 straipsnio 4 dalį, Tarnyba turi teisę atlikti rinkos tyrimą:

1. suinteresuotų ūkio subjektų prašymu;
2. valstybės ar savivaldybių institucijų prašymu;
3. savo iniciatyva.

Įstatymo 16 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad rinkos tyrimo procedūrą sudaro šie etapai:

1. atitinkamos rinkos (produktų (paslaugų) ir geografinės), kurios charakteristikos gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, apibrėžimas;
2. tyrimas, ar konkurencija atitinkamoje rinkoje yra veiksminga, ir, jeigu konkurencija nėra veiksminga, didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turinčių ūkio subjektų įvardijimas;
3. įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų nustatymas, pakeitimas ir (arba) panaikinimas didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams.

1.2. Rinkų tyrimų apžvalga

Laikotarpiu nuo 2005 m. lapkričio 29 d. iki 2006 m. lapkričio 24 d. buvo atliktas pirmas Vartotojams ir paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, teikiamos prieigos prie viešojo telefono ryšio tinklo fiksuotoje vietoje rinkų tyrimas³ (tiriamasis laikotarpis: 2002 m. sausio 1 d. – 2005 m. gruodžio 31 d.) (toliau – 2006 m. rinkų tyrimas). Atlikus 2006 m. rinkų tyrimą, ūkio subjektas TEO LT, AB, kartu su susijusiais juridiniais asmenimis, buvo pripažintas turinčiu didelę įtaką Vartotojams teikiamos prieigos prie viešojo telefono ryšio tinklo fiksuotoje vietoje rinkoje ir Paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, teikiamos prieigos prie viešojo telefono ryšio tinklo fiksuotoje vietoje rinkoje.

Tarnybos direktoriaus 2006 m. lapkričio 24 d. įsakymu Nr. 1V-1217 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Vartotojams teikiamos prieigos prie viešojo telefono ryšio tinklo fiksuotoje vietoje rinkoje“ (toliau – 2006 m. lapkričio 24 d. įsakymas Nr. 1V-1217) ir Tarnybos direktoriaus 2006 m. lapkričio 24 d. įsakymu Nr. 1V-1219 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, teikiamos prieigos prie viešojo telefono ryšio tinklo fiksuotoje vietoje rinkoje“ (toliau – 2006 m. lapkričio 24 d. įsakymas Nr. 1V-1219) ūkio subjektui TEO LT, AB, minėtose rinkose buvo nustatyti atitinkami įpareigojimai:

„Ūkio subjektas TEO LT, AB pagal Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo 33 straipsnį privalo pagal Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo 33 straipsnį privalo Abonento teisės naudotis bet kurio viešųjų telefono ryšio paslaugų teikėjo teikiamomis telefono ryšio paslaugomis užtikrinimo tvarkos ir sąlygų aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos

² http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKEwjPn5S2k4_SAhULSJoKHSogC_cQFggfMAE&url=http%3A%2F%2Fictregulationtoolkit.org%2Faction%2Fdocument%2Fdownload%3Fdocument_id%3D3661&usg=AFQjCNEZHkItVcN2hFvP1pJSVbcNKvtf8A&sig2=up7A60hp65e_PX8vwpfAwh

³ 2006 m. rinkų tyrimo ataskaitą ir Tarnybos direktoriaus įsakymus galima rasti Tarnybos interneto svetainėje, adresu: <http://www.rtt.lt/lt/verslui/konkurencijos-prieziura/rinku-tyrimai.html>.

direktorius 2005 m. lapkričio 28 d. įsakymu Nr. 1V-1037 „Dėl Abonento teisės naudotis bet kurio viešųjų telefono ryšio paslaugų teikėjo teikiamomis telefono ryšio paslaugomis užtikrinimo tvarkos ir sąlygų aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2005, Nr. 144-5272), nustatyta tvarka ir sąlygomis savo lėšomis užtikrinti savo abonento teisę naudotis bet kurio viešųjų telefono ryšio paslaugų teikėjo teikiamomis telefono ryšio paslaugomis;

Kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimas pagal Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo 32 straipsnį;

Įpareigojimas tvarkyti apskaitą pagal Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo 32 straipsnį<...>;

Didmeninės vietinės linijos suteikimo viešosioms telefono ryšio paslaugoms teikti įpareigojimas (angl. – *Wholesale Line Rental*);

Nediskriminavimo įpareigojimas, nustatytas Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo 19 straipsnyje;

Skaidrumo įpareigojimas, nustatytas Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo 18 straipsnyje;

Kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimas, nustatytas Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo 23 straipsnyje;

Apskaitos atskyrimo įpareigojimas, nustatytas Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo 20 straipsnio 1 dalyje“.

Laikotarpiu nuo 2014 m. lapkričio 20 d. iki 2015 m. rugpjūčio 27 d. buvo atliktas antras Rinkų tyrimas⁴ (tiriamasis laikotarpis: 2006 m. sausio 1 d. – 2014 m. rugsėjo 30 d.) (toliau – 2015 m. rinkų tyrimas). Atlikus šį tyrimą, ūkio subjektas TEO LT, AB, buvo pripažintas turinčiu didelę įtaką Tarnybos direktoriaus 2015 m. rugpjūčio 25 d. įsakymo Nr. 1V-998 „Dėl Vartotojams ir paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, teikiamos prieigos prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje rinkų apibrėžimo“ (toliau – 2015 m. rugpjūčio 25 d. įsakymas Nr. 1V-998) 1.3 papunktyje apibrėžtoje Vartotojams teikiamos prieigos prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje rinkoje ir 1.4 papunktyje apibrėžtoje Prieigos paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, teikiamos prieigos prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje rinkoje. Tarnybos direktoriaus 2015 m. rugpjūčio 25 d. įsakymu Nr. 1V-999 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Vartotojams teikiamos prieigos prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje rinkoje“ (toliau – 2015 m. rugpjūčio 25 d. įsakymas Nr. 1V-999) bei 2015 m. rugpjūčio 25 d. įsakymu Nr. 1V-1000 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, teikiamos prieigos prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje rinkoje“ (toliau – 2015 m. rugpjūčio 25 d. įsakymas Nr. 1V-1000) minėtose rinkose ūkio subjektui TEO LT, AB, buvo palikti galioti ir pakeisti atitinkami įpareigojimai.

Ūkio subjektui TEO LT, AB palikti galioti 2006 m. lapkričio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1217 3.1, 3.3, 3.4, 3.5, 3.7 ir 3.8 papunkčiuose bei 2006 m. lapkričio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1219 3.1, 3.3, 3.4, 3.5, 3.7 ir 3.8 papunkčiuose nustatyti įpareigojimai.

Ūkio subjektui TEO LT, AB pakeisti šie 2006 m. lapkričio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1217 3.2 ir 3.6 punktuose bei 2006 m. lapkričio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1219 3.2 ir 3.6 punktuose nustatyti įpareigojimai:

1. kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimas į pagal Įstatymo 32 straipsnį nustatytą sąnaudų apskaitos įpareigojimą.
2. skaidrumo įpareigojimas į Įstatymo 18 straipsnyje numatytą skaidrumo įpareigojimą.

2017 m. vasario 1 d. TEO LT, AB, UAB „Omnitel“ ir UAB „Baltic Data Center“ baigė reorganizavimo procesą ir TEO LT, AB, pakeitė pavadinimą į „Telia Lietuva“, AB, todėl toliau bus vartojamas „Telia Lietuva“, AB, (toliau – Telia) pavadinimas. Šis Rinkų tyrimas pradėtas vadovaujantis Įstatymo 16 straipsnio 4 dalies 3 punktu ir 2018 m. gruodžio 11 d. įsakymu Nr. 1V-1210.

⁴ 2015 m. rinkų tyrimo ataskaitą ir Tarnybos direktoriaus įsakymus galima rasti Tarnybos interneto svetainėje, adresu: <http://www.rtt.lt/lt/verslui/konkurencijos-prieziura/rinku-tyrimai.html>

1.3. Rinkų tyrimo eiga

2018 m. gruodžio 11 d. įsakymu Nr. 1V-1210 buvo pradėtas Rinkų tyrimas, kurio tiriamasis laikotarpis yra 2015 m. sausio 1 d. – 2018 m. rugsėjo 30 d. (toliau – Tiriamasis laikotarpis). Rinkų tyrimo tikslas – įvertinti, ar konkurencija Rinkose yra veiksminga ir, jei konkurencija nėra veiksminga imtis tinkamų priemonių sudaryti sąlygas vystyti konkurencijai joje.

Remiantis Įstatymo 16 straipsnio 2 dalimi, Rinkų tyrimą sudarys šie etapai:

1. atitinkamų rinkų, kurių charakteristikos gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, apibrėžimas;
2. tyrimo, ar konkurencija atitinkamose rinkose yra veiksminga ir, jeigu konkurencija nėra veiksminga, didelę įtaką rinkose turinčių ūkio subjektų įvardijimas;
3. Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų nustatymas, pakeitimas ir (arba) panaikinimas didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams.

Pirmame Rinkų tyrimo etape yra apibrėžiamos rinkos. Pagal Taisyklių 15 punktą, rinka apibrėžiama apibūdinant ją sudarančius produktus (paslaugas) ir įvertinant šių rinkų geografinę aprėptį, atsižvelgiant į pradinis produktus (paslaugas) ir pradinę geografinę teritoriją. Atitinkamą rinką sudarys visi produktai (paslaugos), kurie yra pakankamai pakeičiami tarpusavyje, atsižvelgiant į jų objektyvias charakteristikas, kainas ir (ar) paskirtį, taip pat į konkurencijos sąlygas ir paklausos bei pasiūlos struktūrą atitinkamoje tiriamoje rinkoje. Atitinkamos rinkos geografinė aprėptis yra geografinė teritorija, kurioje atitinkami ūkio subjektai dalyvauja atitinkamų produktų (paslaugų) pasiūloje bei paklausoje, kurioje konkurencijos sąlygos yra panašios ar pakankamai homogeniškos ir kuri gali būti atskirta nuo kaimyninių teritorijų, kuriose vyraujančios konkurencijos sąlygos yra pastebimai skirtingos.

Europos Komisijos 2014 m. Rekomendacijos priede Rinkos nėra nurodytos, todėl remiantis 2014 m. Rekomendacijos 2 punktu, nacionalinės reguliavimo institucijos (šiuo atveju Taryba), nustatydamas kitas rinkas, nei 2014 m. Rekomendacijos priede nurodytos rinkos, turi atlikti trijų kriterijų testą, kad būtų įrodyta, jog *ex ante* reguliavimas atitinkamoje rinkoje gali būti taikomas. Įrodžius, kad nagrinėjama rinka tenkina visus trijų kriterijų testo vertinimo kriterijus, ji laikoma rinka, kurioje gali būti taikomas Įstatymo 17 straipsnyje nurodytas *ex ante* reguliavimas. Jei atliekant atitinkamos rinkos tyrimą nustatoma, kad netenkinamas bent vienas trijų kriterijų testo vertinimo kriterijus, *ex ante* reguliavimas atitinkamoje rinkoje negali būti taikomas.

Atsižvelgiant į anksčiau pateiktą rinkų apibrėžimo procedūrą, pirmame Rinkų tyrimo etape bus atliekami tokie veiksmai:

1. atitinkamų rinkų apibrėžimas iki geografinės teritorijos vertinimo;
2. atitinkamų rinkų geografinės teritorijos vertinimas;
3. atitinkamų rinkų apibrėžimas;
4. vertinimas, ar atitinkamų rinkų charakteristikos gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą;
5. rinkų, kurių charakteristikos gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, apibrėžimas.

Jei atliekant trijų kriterijų testą, bus nustatyta, kad *ex ante* reguliavimas Rinkose gali būti taikomas, antrame Rinkų tyrimo etape bus vertinama, ar konkurencija apibrėžtose Rinkose yra veiksminga ir, jeigu konkurencija nėra veiksminga, bus įvardijami didelę įtaką Rinkose turintys ūkio subjektai. Įstatymo 3 straipsnio 70 dalyje nurodyta, kad „*Veiksminga konkurencija – situacija atitinkamoje rinkoje, kai nėra didelę įtaką toje rinkoje turinčių ūkio subjektų.*“ Įstatymo 15 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad „*Ūkio subjektas laikomas turinčiu didelę įtaką atitinkamoje rinkoje, jei jis vienas ar kartu su kitais ūkio subjektais užima padėtį, prilygintą dominuojančiai, t. y. tokią ekonominės galios padėtį, kuri suteikia jam galią elgtis pakankamai nepriklausomai nuo konkurentų, klientų ir, galiausiai, vartotojų.*“

Trečiame Rinkų tyrimo etape didelę įtaką Rinkose turintiems ūkio subjektams bus nustatomi, pakeičiami ir (arba) panaikinami Įstatymo 17 straipsnyje nurodyti įpareigojimai.

Tarnyba, siekdama surinkti Rinkų tyrimui reikalingą informaciją, 2018 m. gruodžio 13 d. raštu Nr. (43.4) 1B-3503 paprašė visus esamus ir potencialius vartotojams teikiamos prieigos prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje paslaugų teikėjus bei paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, teikiamos prieigos prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje paslaugų teikėjus (toliau visi kartu – respondentai) užpildyti Tarnybos interneto svetainėje skelbiamą Vartotojams ir paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, teikiamos prieigos prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje rinkų tyrimo anketą (toliau – Anketa). Rinkų tyrimo metu buvo apklausti 29 respondentai (žr. šios ataskaitos priedą Nr. 1). Anketoje Tarnyba pateikė klausimus, kuriais buvo siekiama surinkti informaciją, kuri bus naudojama apibrėžti Rinkas ir įvertinti Tiriamuoju laikotarpiu vyravusias konkurencijos sąlygas Rinkose.

Pagal Taisyklių 10 punktą, „Tarnyba, atlikdama rinkos tyrimą, gali naudotis bet kuria turima ar prieinama informacija apie atitinkamą rinką ir (ar) ūkio subjektus, taip pat ir kitų rinkos tyrimų metu surinkta informacija, ūkio subjektų pareikštais vertinimais, kita informacija, reikalinga rinkos tyrimui atlikti.“ Atsižvelgiant į tai, šiam Rinkų tyrimui atlikti naudojama respondentų užpildytose Anketose pateikta informacija, kitų Tarnybos atliktų rinkų tyrimų metu surinkta informacija (įskaitant 2015 m. rinkos tyrimą), Bendrųjų vertimosi elektroninių ryšių veikla sąlygų aprašo, patvirtinto Tarnybos direktoriaus 2005 m. balandžio 8 d. įsakymu Nr. 1V-340 „Dėl Bendrųjų vertimosi elektroninių ryšių veikla sąlygų aprašo patvirtinimo“, (toliau – Aprašas) nustatyta tvarka ir sąlygomis pateikta informacija, taip pat kita Tarnybos turima ar viešai paskelbta informacija.

Vadovaujantis iš respondentų gauta ir kita viešai prieinama informacija, toliau Tarnybos parengtoje Vartotojams ir paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, teikiamos prieigos prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje rinkų tyrimų ataskaitoje (toliau – Ataskaita) pateikiama anksčiau nurodytų Rinkų tyrimo procedūros etapų analizė.

2. RINKŲ APIBRĖŽIMAS

Atsižvelgiant į Įstatymo 16 straipsnio 2 dalį, pirmas Tarnybos atliekamo Rinkų tyrimo procedūros etapas yra atitinkamų rinkų (produktų (paslaugų) ir geografinės), kurių charakteristikos gali pateisinti Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų taikymą, apibrėžimas. Atsižvelgiant į tai, Tarnyba pirmiausia turi apibrėžti atitinkamas rinkas. Kaip buvo nurodyta Ataskaitos 1.3 skyriuje, Rinkos bus apibrėžiamos tokiais etapais:

1. atitinkamų rinkų apibrėžimas iki geografinės teritorijos vertinimo;
2. atitinkamų rinkų geografinės teritorijos vertinimas;
3. atitinkamų rinkų apibrėžimas;
4. vertinimas, ar atitinkamų rinkų charakteristikos gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą;
5. rinkų, kurių charakteristikos gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, apibrėžimas.

2015 m. rinkų tyrime Vartotojams teikiamos prieigos prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje rinka ir Paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, teikiamos prieigos prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje rinka buvo apibrėžtos kaip atskiros rinkos (taip kaip ir nurodyta 2003 m. vasario 11 d. Europos Komisijos rekomendacijoje 2003/311/EB dėl atitinkamų produktų ir paslaugų rinkų elektroninių ryšių srityje, reikalaujančių *ex ante* reguliavimo pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos (OL 2003 L 114, p. 45) (toliau – 2003 m. Rekomendacija). Atsižvelgiant į tai, šiame Rinkų tyrime kiekviena iš šių rinkų bus nagrinėjamos atskirai ir atsižvelgiant į anksčiau nurodytą procedūrą, toliau šiame Ataskaitos skyriuje Tarnyba apibrėš Rinkas arba kitą (-as) atitinkamą (-as) rinką (-as).

Pirmiausia šiame Ataskaitos skyriuje bus pateiktas bendras atitinkamų rinkų pradinių paslaugų apibrėžimas bei išanalizuoti šių paslaugų teikimo būdai.

2.1. Rinkų pradinių paslaugų apibrėžimas

2003 m. Rekomendacijos aiškinamajame memorandume⁵ Rinkų paslaugos buvo apibrėžtos kaip prisijungimas arba prieigos suteikimas (fiksuotoje vietoje) prie viešojo telefono ryšio tinklo siekiant inicijuoti ar gauti telefono skambučius⁶ ir susijusias paslaugas (angl. „<...> can be described as the provisions of a connection or access (at fixed location or address) to the public telephone network for the purpose of making and/or receiving telephone calls and related services.“).

2007 m. gruodžio 17 d. Europos Komisijos rekomendacijos 2007/879/EB dėl elektroninių ryšių sektoriaus atitinkamų produktų ir paslaugų rinkų, kurioms gali būti taikomas *ex ante* reguliavimas pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos (OL 2007 L 344, p. 65)) (toliau – 2007 m. Rekomendacija) aiškinamajame memorandume⁷, palyginti su 2003 m. Rekomendacijos aiškinamuoju memorandumu, sąvoka „*viešasis telefono ryšio tinklas*“ (angl. *public telephone network*) buvo pakeista į „*viešasis ryšių tinklas*“ (angl. *public network*), tačiau buvo išlaikyta sąvoka „*viešosios telefono ryšio paslaugos*“. Ši sąvoka buvo atitinkamai pakeista taip, kad būtų apimtos visos balso paslaugų teikimo technologijos.

⁵ 2003 m. Rekomendacijos aiškinamasis memorandumas (angl. *Explanatory note accompanying document to the Commission Recommendation on Relevant Product and Service Markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communications networks and services*)

⁶ Skambutis – viešųjų telefono ryšio paslaugų priemonėmis sukurtas sujungimas, suteikiantis dvipusio ryšio galimybę (Įstatymo 3 straipsnio 55 dalis).

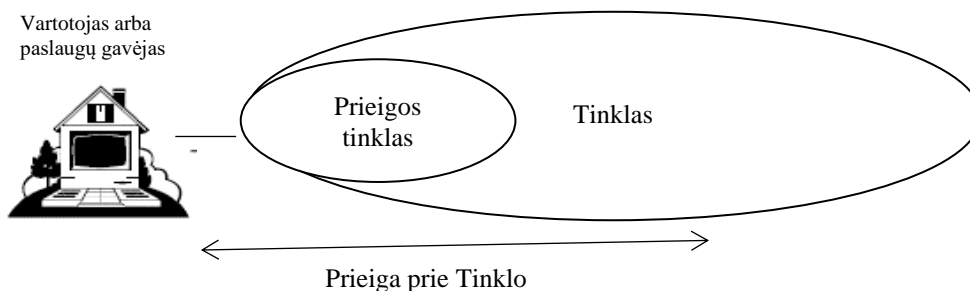
⁷ 2007 m. Rekomendacijos aiškinamasis memorandumas (angl. *Explanatory note accompanying document to the Commission Recommendation on Relevant Product and Service Markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communications networks and services*).

Viešasis ryšių tinklas Įstatymo 3 straipsnio 74 dalyje apibrėžiamas kaip „<...> elektroninių ryšių tinklas, kuris visiškai ar daugiausia naudojamas viešosioms elektroninių ryšių paslaugoms teikti, įskaitant elektroninių ryšių tinklą, kuriuo galima perduoti informaciją iš vieno tinklo galinio taško į kitą.“ Įstatymo 3 straipsnio 65 dalyje nurodyta, kad tinklo galinis taškas yra „<...> fizinis taškas, kuriame suteikiama galimybė prijungti abonentų įrangą prie viešojo ryšių tinklo. Tinkluose, kuriuose atliekamas maršruto parinkimas arba komutavimas, tinklo galinis taškas identifikuojamas konkrečiu tinklo adresu, kuris gali būti susietas su abonto telefono ryšio numeriu arba pavadinimu.“ Atsižvelgiant į tai, pradinės Rinkų paslaugos gali būti suprantamos, kaip galutiniam paslaugų gavėjui⁸ suteikiamas fizinis prisijungimas⁹ (toliau – prieiga) prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje viešosioms telefono ryšio paslaugoms¹⁰, taip pat kitoms elektroninių ryšių paslaugoms, tokioms kaip faksimilių siuntimo ir pan., gauti (žr. 1 pav.).

Rinkų paslaugų pavadinimuose 2003 m. Rekomendacijos priedo 1 ir 2 punktuose bei 2007 m. Rekomendacijos priedo 1 punkte yra įvardijamos dvi galutinių paslaugų gavėjų kategorijos, kurioms teikiamos atitinkamos paslaugos: vartotojai ir galutiniai paslaugų gavėjai, išskyrus vartotojus (toliau – paslaugų gavėjai). Vartotojas Įstatymo 3 straipsnio 69 dalyje apibrėžiamas kaip „fizinis asmuo, kuris naudojasi ar pareiškia norą naudotis viešosiomis elektroninių ryšių paslaugomis nesusijusiems su jo amatu, verslu ar profesija tikslams, tai yra vartotojo asmeniniams, šeimos ar namų ūkio poreikiams tenkinti“. Paslaugų gavėjas Įstatymo 3 straipsnio 33 dalyje apibrėžiamas kaip „asmuo, kuriam teikiamos viešosios elektroninių ryšių paslaugos ar kuris kreipėsi dėl jų teikimo“. Paslaugų gavėjais šioje Ataskaitoje laikomi tik juridiniai asmenys.

Vadovaujantis anksčiau pateikta informacija, Tarnyba konstatuoja, kad:

- pradinės prieigos vartotojams paslaugos yra suprantamos kaip vartotojui suteikiama prieiga prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje (toliau – Tinklas) viešosioms telefono ryšio paslaugoms, taip pat kitoms elektroninių ryšių paslaugoms, tokioms kaip faksimilių siuntimas ir pan., gauti;
- pradinės prieigos paslaugų gavėjams paslaugos yra suprantamos kaip paslaugų gavėjui suteikiama prieiga prie Tinklo viešosioms telefono ryšio paslaugoms, taip pat kitoms elektroninių ryšių paslaugoms, tokioms kaip faksimilių siuntimas ir pan., gauti.

1 pav. Bendroji Prieigos vartotojams ir Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų teikimo schema.

Šaltinis: RRT

⁸ Galutinis paslaugų gavėjas – paslaugų gavėjas, kuris neteikia viešųjų ryšių tinklą ar viešųjų elektroninių ryšių paslaugų (Įstatymo 3 straipsnio 23 dalis). Galutiniai paslaugų gavėjai yra vartotojai ir kiti paslaugų gavėjai.

⁹ Galutinio paslaugų gavėjo įranga prijungiama prie viešojo ryšių tinklo, suteikiant galutiniam paslaugų gavėjui galimybę naudotis šiuo tinklu teikiamomis elektroninių ryšių paslaugomis.

¹⁰ „Viešosios telefono ryšio paslaugos – visuomenei prieinamos paslaugos, skirtos tiesiogiai arba netiesiogiai siųsti ir gauti nacionalinius arba nacionalinius ir tarptautinius skambučius naudojant atitinkamą telefono ryšio numerį ar numerius, nurodytus Nacionaliniame telefono ryšio numeracijos plane“ (Įstatymo 3 straipsnio 78 dalis).

Išvados:

1. Prieigos vartotojams paslaugos yra suprantamos kaip vartotojui suteikiama prieiga prie Tinklo viešosioms telefono ryšio paslaugoms, taip pat kitoms elektroninių ryšių paslaugoms, tokioms kaip faksimilių ir pan., gauti (toliau – Prieigos vartotojams paslaugos).

2. Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos yra suprantamos kaip paslaugų gavėjui suteikiama prieiga prie Tinklo viešosioms telefono ryšio paslaugoms, taip pat kitoms elektroninių ryšių paslaugoms, tokioms kaip faksimilių ir pan., gauti (toliau – Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos).

2.2. Rinkų paslaugų teikimo būdai

Iš asmenų Aprašo nustatyta tvarka ir sąlygomis Tarnybai pateiktos informacijos, nustatyta, kad prieigos vartotojams ir prieigos paslaugų gavėjams paslaugos teikiamos 6 būdais:

1. metaline vytos poros linija, naudojant PSTN (angl. *Public Switched Telephone Network*), ISDN (angl. *Integrated Services Digital Network*) technologijas (grandinių komutavimo technologijos) ir interneto protokolo (angl. *Internet Protocol, IP*) (toliau – IP technologija) pagrindu veikiančią skambučių perdavimo technologiją (toliau – VoIP technologija);

2. bendraašio kabelio linija, naudojant IP technologiją. Bendraašio kabelio linijomis dažniausiai yra perduodami audiovizualiniai signalai, t. y. jos yra naudojamos kabelinės televizijos (toliau – KTV) paslaugoms teikti. Norint šiomis linijomis teikti viešąsias telefono ryšio paslaugas, Tinkluose turi būti naudojama IP technologija, kurios pagrindu realizuojamas balso perdavimas (VoIP technologija);

3. šviesolaidinė linija, nutiesta iki galutinio paslaugų gavėjo patalpos (angl. *Fibre to the Home, FTTH*), naudojant IP technologiją;

4. ekranuotos vytos poros (angl. *Shielded Twisted Pair, STP*) linija (toliau – STP linija), neekranuotos vytos poros (angl. *Unshielded Twisted Pair, UTP*) linija (toliau – UTP linija), naudojant IP technologiją. STP linija ir UTP linija dažniausiai yra naudojamos vietinių tinklų (angl. *Local Area Network, LAN*) ir šviesolaidinių linijų, nutiestų iki pastato (angl. *Fibre to the Building, FTTB*), galutinių Tinklo segmentų tiesimui;

5. belaidžio ryšio linija, daliai prieigos naudojant Wi-Fi (angl. *Wireless Fidelity*) standartą. Belaidžio ryšio linijomis paslaugos teikiamos, naudojant IP technologiją (išskyrus 6 punkto atvejį);

6. belaidžio ryšio linija, daliai prieigos naudojant judriojo ryšio standarto GSM (angl. *Global System of Mobile Communications*) technologiją, kuri yra įrengiama galutinio paslaugų gavėjo patalpoje išskirtinai viešosioms fiksuotojo telefono ryšio paslaugoms teikti ir tik tais atvejais, kai nėra techninių galimybių įrengti laidinę liniją ar tokios galimybės yra neproporcingai brangios. Ši elektroninių ryšių infrastruktūra dažniausiai yra įrengiama geografinėse vietovėse, kuriose nenutiesti viešieji fiksuotojo ryšio tinklai. Ši technologija naudojama tik išskirtiniais atvejais ir Rinkų tyrimuose atskirai nenagrinėjama.

Anksčiau nurodyti paslaugų teikimo būdai parodo, kad paslaugos gali būti teikiamos įvairiais būdais, naudojant skirtingas technologijas. Taip pat, 2014 m. aiškinamojo memorandumo 4.1.1 papunktyje teigiama, kad prieigos vartotojams paslaugos gali būti teikiamos ne tik PSTN tinklu, bet ir xDSL, šviesolaidinėmis linijomis, ar KTV tinklu. Be to, svarbu išskirti, kad paslaugos gali būti teikiamos tiek nuosava, tiek naudojantis kito operatoriaus teikiama viešojo ryšių tinklo infrastruktūra, nepriklausomai nuo to, koku anksčiau nurodytu būdu teikiamos paslaugos.

Išvada.

Tiriamuoju laikotarpiu Prieigos vartotojams ir Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos buvo teikiamos 6 būdais (metaline vytos poros linija, bendraašio kabelio linija, šviesolaidinė linija, UTP linija, STP linija, belaidžio ryšio linija, naudojant Wi-Fi standartą), naudojant 3 technologijas (PSTN, ISDN ir VoIP).

2.3. Prieigos vartotojams paslaugų rinkos apibrėžimas

Toliau Ataskaitoje apibrėšime Rinkas atskirai. Visų pirma, atitinkama rinka bus apibrėžiama iki geografinės teritorijos vertinimo, atliekant paslaugų pakeičiamumą pasiūlos ir paklausos atžvilgiu, po to pateikiamas atitinkamos rinkos geografinės teritorijos vertinimas ir galutinis atitinkamos rinkos apibrėžimas.

2.3.1. Prieigos vartotojams paslaugų rinkos apibrėžimas iki rinkos geografinės teritorijos vertinimo

Pirmiausia įvertinsime Prieigos vartotojams paslaugų pakeičiamumą paklausos atžvilgiu.

2.3.1.1. Prieigos vartotojams paslaugų pakeičiamumas tarpusavyje paklausos atžvilgiu

Siekiant įvertinti paslaugų pakeičiamumą paklausos atžvilgiu, analizuojama, ar tam tikros paslaugos yra tinkami pakaitalai šių paslaugų gavėjui pagal jų savybes, naudojimą ir kainas. Pačią Prieigos vartotojams paslaugų paklausą formuoja galutinis paslaugų gavėjas – vartotojas, kuris perka iš konkretaus paslaugų teikėjo Prieigos vartotojams paslaugą tam, kad galėtų naudotis viešosiomis telefono ryšio paslaugomis. Atsižvelgiant į tai, šiame Ataskaitos skyriuje paklausos atžvilgiu bus nagrinėjamas:

1. Prieigos vartotojams paslaugų, teikiamų skirtingais būdais ir technologijomis, tarpusavio pakeičiamumas;
2. Prieigos vartotojams paslaugų pakeičiamumas Prieigos paslaugų gavėjams paslaugomis.

Prieigos vartotojams paslaugų, teikiamų skirtingais būdais ir technologijomis, tarpusavio pakeičiamumas

Vartotojo požiūriu, perkant atitinkamas paslaugas, nėra itin svarbu, koku būdu jos teikiamos, dažniausiai didžiausias dėmesys yra skiriamas teikiamų paslaugų atitikimui vartotojų išskeltiems funkcionalumo reikalavimams ir paslaugų kainoms.

Funkcionalumas

Tiriamuoju laikotarpiu Prieigos vartotojams paslaugos buvo teikiamos Ataskaitos 2.2 skyriuje nurodytais būdais. Prieigos vartotojams paslaugos skirtos viešosioms telefono ryšio paslaugoms, taip pat kitoms elektroninių ryšių paslaugoms, tokioms kaip faksimilių siuntimas ir pan., gauti, todėl toliau šių paslaugų teikimą nagrinėsime, remdamiesi viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikimu.

1-oje lentelėje pateikiame viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų vartotojų pasiskirstymą pagal paslaugų teikimo būdą:

1 lentelė. Viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų vartotojų pasiskirstymas pagal paslaugų teikimo būdą, 2015 m. – 2018 m. III ketv., tūkst. vnt., ir pokytis (2015 m. – 2018 m. III ketv.), proc.

	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m. III ketv.	Pokytis, proc.
Metalinė vytos poros linija	354,1	325,3	287,8	237,6	-32,9
Šviesolaidinė linija	28,9	33,7	26,2	38,4	33,2
Bendraašio kabelio linija	4,4	4,6	4,7	4,6	3,8
UTP linija, STP linija	6,1	7,2	6,8	7,1	16,9
Belaidžio ryšio linija	0,0	0,0	0,1	0,1	-

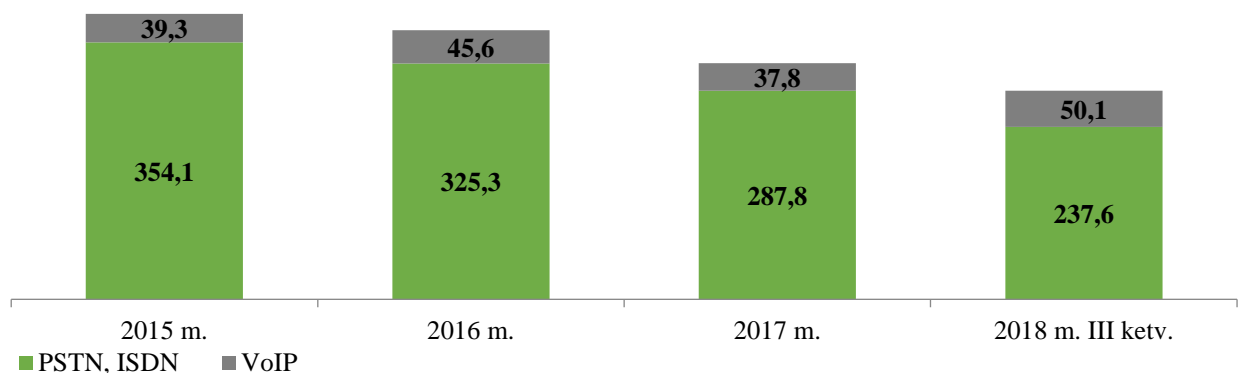
Atsižvelgiant į anksčiau pateiktą informaciją, Prieigos vartotojams, o tuo pačiu ir su jomis susijusios viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos Tiriamuoju laikotarpiu buvo teikiamos visais 1 lentelėje nurodytais būdais, tik skyrėsi šių būdų naudojimo populiarumas. Kaip minėta Ataskaitos 2.2 skyriuje, kiekvienas Prieigos vartotojams paslaugų teikimo būdas sudaro galimybes šių paslaugų

gavėjams naudotis viešosiomis fiksuotojo telefono ryšio paslaugomis, teikiamomis PSTN, ISDN ir (arba) VoIP technologijomis. Todėl, norint išsiaiškinti, ar skirtingais būdais teikiamos Prieigos vartotojams paslaugos yra pakeičiamos tarpusavyje paklausos atžvilgiu, yra tikslinga išsiaiškinti, ar PSTN, ISDN ir (arba) VoIP technologijomis teikiamos viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos yra pakeičiamos tarpusavyje paklausos atžvilgiu.

Mažmeninės viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos vartotojams Tiriamuoju laikotarpiu buvo teikiamos, naudojant anksčiau aptartas PSTN, ISDN ir VoIP technologijas (žr. 2 pav.). 2015 m. pabaigoje didžiąją dalį (90,0 proc.) viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų vartotojų paslaugos buvo teikiamos, naudojant PSTN ir ISDN technologijas. Tačiau šių vartotojų skaičius Tiriamuoju laikotarpiu sumažėjo 32,9 proc. arba 116,5 tūkst. vnt. ir 2018 m. III ketv. pabaigoje sudarė 237,6 tūkst. vnt. Skirtingai nei PSTN ir ISDN technologijų atveju, VoIP technologija teikiamos viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos pasižymėjo augimo tendencijomis. Tiriamuoju laikotarpiu viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų vartotojų, naudojant VoIP technologiją, skaičius išaugo 27,5 proc. ir 2018 m. III ketv. pabaigoje siekė 50,1 tūkst. vnt.

Papildomai siekiant įvertinti skirtingomis technologijomis teikiamų viešųjų fiksuotojo telefono ryšių paslaugų tarpusavyje pakeičiamumą vertinant pagal paslaugų funkcionalumą, Anketose respondentų buvo klausiama: „Ar Prieigos vartotojams paslaugos, teikiamos naudojant grandinių komutacijos technologijas (PSTN ir ISDN), šių paslaugų vartotojams suteikia tokį patį funkcionalumą, kaip ir paslaugos teikiamos naudojant paketų komutaciją (VoIP)?“ 10 respondentų atsakė, kad suteikia tokį patį funkcionalumą, dalis respondentų nurodė, kad abiejų paslaugų neteikia ir negali palyginti, keturi respondentai nurodė, kad, teikiant telefonijos paslaugas esminių skirtumų nėra, bet „VoIP paslaugos daugeliu atveju gali būti traktuojamos kaip funkcionalesnės ir lankstesnės, palyginti su PSTN, ISDN“. Apibendrinant Anketos respondentų nuomonę galima teigti, kad skirtingomis technologijomis teikiamos Prieigos vartotojams paslaugos užtikrina tokį pat arba labai panašų paslaugų funkcionalumą.

Nors Tiriamuoju laikotarpiu vis daugiau vartotojų rinkosi VoIP technologija teikiamas viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas, tačiau, remiantis respondentų atsakymais, tiek PSTN, ISDN, tiek VoIP technologijomis teikiamos paslaugos užtikrina kone identišką kokybę viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas. Tai rodo, kad tiek PSTN, ISDN, tiek VoIP technologijomis teikiamos viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos gali būti tarpusavyje pakeičiamos paklausos atžvilgiu vertinant pagal teikiamų paslaugų funkcionalumą.

2 pav. Viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų vartotojų pasiskirstymas pagal naudojamas technologijas, 2015 m. – 2018 m. III ketv., tūkst. vnt.

Atsižvelgiant į tai, kad skirtingais būdais ir technologijomis teiktos Prieigos vartotojams paslaugos suteikia tokį patį paslaugų funkcionalumą, galima teigti, kad Prieigos vartotojams paslaugos yra pakeičiamos tarpusavyje iš paklausos pusės funkcionalumo atžvilgiu.

Kaina

Palyginus Prieigos vartotojams paslaugų, teikiamų skirtingais būdais ir technologijomis funkcionalumą, svarbu aptarti šių paslaugų kainų aspektus.

Kaip minėta Ataskaitos 2.2 skyriuje, teikdami Prieigos vartotojams paslaugas, paslaugų teikėjai naudoja skirtingus šių paslaugų teikimo būdus (metalinę vytos poros liniją, belaidžio ryšio liniją, bendraašio kabelio liniją, šviesolaidinę liniją ar UTP, STP linijas) ir skirtingas technologijas (PSTN, ISDN, VoIP). Tačiau paslaugų teikėjai netaiko Prieigos vartotojams paslaugoms kainų diferencijavimo pagal teikimo būdą ar technologiją, t. y. nepriklausomai nuo naudojamo šių paslaugų teikimo būdo, visos Prieigos vartotojams paslaugų kainos yra vienodos. Tai patvirtina respondentų atsakymai į Anketoje pateiktą klausimą: „Ar diferencijuojate teikiamos Prieigos vartotojams kainas pagal teikimo technologiją (PSTN, VoiP)?“ Visi Prieigos vartotojams paslaugas teikiantys paslaugų teikėjai, kurie teikia Prieigos vartotojams paslaugas keliomis technologijomis, nurodė, kad teikiamų paslaugų kainos nėra diferencijuojamos pagal technologiją, t. y. kainos yra vienodos, nepriklausomai nuo to, ar Prieigos vartotojams paslaugos teikiamos, naudojant PSTN ar VoIP technologiją, tačiau 10 respondentų nurodė, kad diferencijavimą taiko atsižvelgiant į galutinio paslaugų gavėjo kategoriją (vartotojai, kiti paslaugų gavėjai).

Svarbu išskirti, kad vartotojai dažniausiai perka viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas už tam tikrą mėnesinį užmokestį, o ne atskirą Prieigos vartotojams paslaugą. Todėl į mėnesinį užmokestį už viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas yra įtraukiamas Prieigos vartotojams paslaugoms taikomas abonentinis (linijos) užmokestis bei tam tikras vartotojo pasirinktas mokėjimo planas, kuris skiriasi priklausomai nuo mėnesiui suteikiamų minučių kiekio. Atsižvelgiant į tai, vartotojas moka mėnesinį užmokestį, kuris skiriasi pagal mokėjimo planą, tačiau nepriklauso nuo Prieigos vartotojams paslaugos teikimo būdo ir naudojamos technologijos. 13 respondentų atsakė, kad į abonentinį (mėnesinį) užmokestį yra įskaičiuojama tam tikro minučių skaičiaus kaina ir kaina priklauso nuo pasirinkto mokėjimo plano, o ne nuo technologijos. Taip pat, pradedant teikti Prieigos vartotojams paslaugas, kai kurie teikėjai taiko vienkartinius paslaugų įdiegimo užmokesčius, kurie yra identiški, nepriklausomai nuo Prieigos vartotojams paslaugų teikimo būdo ar naudojamos technologijos. Svarbu pažymėti, kad, jei vartotojas su Prieigos vartotojams paslaugų teikėju sudaro terminuotą paslaugų teikimo sutartį, anksčiau minėti vienkartiniai paslaugų įdiegimo užmokesčiai dažniausiai nėra taikomi.

Apibendrinus pateiktą informaciją, galima teigti, kad Prieigos vartotojams paslaugos, teikiamos skirtingais būdais ir technologijomis, vertinant pagal kainos kriterijų, yra pakeičiamos tarpusavyje paklausos atžvilgiu.

Išvada.

Prieigos vartotojams paslaugos, nepriklausomai nuo paslaugų teikimo būdo ir naudojamos technologijos, yra pakeičiamos tarpusavyje iš paklausos pusės tiek funkcionalumo atžvilgiu, tiek vertinant pagal kainos kriterijų.

Prieigos vartotojams paslaugų pakeičiamumas Prieigos paslaugų gavėjams paslaugomis

Kaip jau minėta, 2015 m. rinkų tyrime buvo apibrėžtos dvi rinkos: Vartotojams teikiamos prieigos prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje rinkos ir Paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, teikiamos prieigos prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje rinkos, kurios abi kartu atitiko 2007 m. Rekomendacijos priedo 1 punkte nurodytas rinkas. Pagrindinis kriterijus, atskiriantis šias dvi rinkas, buvo Prieigos vartotojams paslaugų nepakeičiamumas Prieigos paslaugų gavėjams paslaugomis. Atsižvelgiant į tai, toliau yra vertinama, ar Prieigos vartotojams paslaugos yra pakeičiamos Prieigos paslaugų gavėjams paslaugomis.

Siekiant įvertinti Prieigos vartotojams paslaugų pakeičiamumą Prieigos paslaugų gavėjams paslaugomis, Anketoje respondentų buvo klausama: „Ar abi paslaugos teikiamos naudojant tas pačias technologijas?“ Teigiamai, iš abi Prieigos vartotojams paslaugas ir Prieigos paslaugų

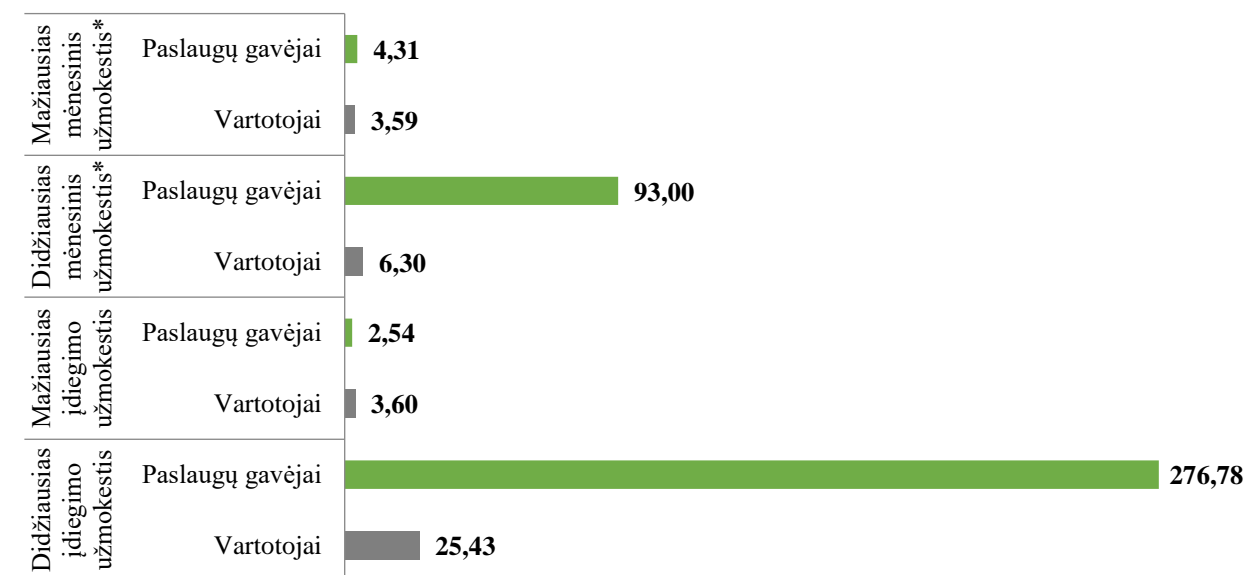
gavėjams paslaugas teikusių paslaugų teikėjų, atsakė 87,5 proc. respondentų, likę 12,5 proc. nurodė, kad kai kuriems Prieigos vartotojams paslaugų gavėjams nėra teikiamos kai kurios paslaugos, kurios teikiamos Prieigos paslaugų gavėjams (pvz., ISDN dueto) bei paslaugos teikiamos, naudojant „skirtingus protokolus“ (technologijas) ir negali būti tarpusavyje pakeičiamos. Taip pat respondentų buvo klausama: „Ar skiriasi šių paslaugų kokybė (gedimų šalinimo trukmė ir kt.)?“ Dauguma respondentų nurodė, kad nesiskiria, tačiau 4 respondentai pažymėjo, kad gedimų šalinimas vartotojams yra ilgesnis nei paslaugų gavėjams.

Tačiau pažymėtina, kad net 64,7 proc. respondentų į Anketos klausimą „Ar skiriasi šių paslaugų kainos?“ atsakė teigiamai, nurodydami, kad skiriasi kainodaros sprendimai, skirtingi klientų poreikiai ir reikalavimai. Vienas respondentas pažymėjo, kad „dėl aptarnavimo, gedimų šalinimo ir kt. reikalavimų, kaštai verslo klientams yra didesni“. Be to, pusė apklaustų bendrovių nurodė, kad abejoms paslaugoms yra taikomos skirtingos pardavimo strategijos. Vienas respondentas pažymėjo, kad „verslas reikalauja prie jo poreikių pritaikyto sprendimo“, kitas – kad „verslui suteikiamas kreditas“.

Kaip matyti iš Anketose pateiktų respondentų atsakymų, Prieigos vartotojams ir Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos teikiamos tokiais pačiais teikimo būdais ir technologijomis, tačiau skiriasi šių paslaugų kainos ir pardavimo strategijos.

2018 m. III ketv. pabaigos duomenimis, su Prieigos vartotojams ir Prieigos paslaugų gavėjams paslaugomis susijusias viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas teikusių paslaugų teikėjų taikytas vidutinis didžiausias užmokestis vartotojams (iš visų respondentų nurodytų didžiausių įdiegimo užmokesčių) siekė 25,43 Eur (be PVM), o vidutinis didžiausias įdiegimo užmokestis paslaugų gavėjams – 276,78 Eur (be PVM) (žr. 3 pav.). Atitinkamai 2018 m. III ketv. pabaigoje paslaugų teikėjų taikytas vidutinis didžiausias viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų mėnesinis užmokestis vartotojams siekė 6,30 Eur (be PVM), o vidutinis didžiausias mėnesinis užmokestis paslaugų gavėjams – 93,00 Eur (be PVM). Panašios tendencijos išlieka ir vertinant paslaugų teikėjų taikomus vidutinius iš visų respondentų nurodytų mažiausių įdiegimo ir mėnesinių užmokesčių, t. y. paslaugų gavėjams (juridiniams asmenims) paslaugų kainos yra didesnės, palyginti su kainomis vartotojams (fiziniams asmenims).

Be to, paslaugų gavėjai dažnai viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas perka skelbdami konkursą ir ieškodami geriausių pasiūlymų, atitinkančių jų poreikius, nes vienu sandoriu perkamos paslaugos yra skirtos tam tikram paslaugų gavėjų skaičiui, t. y. gali būti perkama ne viena prieiga prie Tinklo, o keletas, priklausomai nuo paslaugų gavėjo turimo darbuotojų skaičiaus, kuriam reikalingos viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos, ar vykdomos veiklos. Vartotojai niekada netaiko tokio paslaugų pirkimo modelio, o sutartis sudaroma dažniausiai dėl vienos prieigos prie Tinklo. Todėl paslaugų teikėjai skirtingiems galutinių paslaugų gavėjų segmentams taiko kitokias pardavimo strategijas ir dažnai turi atskirus paslaugų pardavimo padalinius. Įvertinus vidutinės Prieigos vartotojams paslaugų ir Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų kainas, kainodaros ypatumus ir jų skirtumą, galima daryti išvadą, kad Prieigos vartotojams paslaugos ir Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos yra nepakeičiamos paklausos atžvilgiu vertinant pagal kainos kriterijų ir galutinių paslaugų gavėjų skirtingų poreikių tenkinimą.

*mėnesinis užmokestis susideda iš Prieigos vartotojams ar Prieigos paslaugų gavėjams paslaugoms taikomų abonentinio (linijos) užmokesčio ir pasirinkto mokėjimo plano užmokesčio

3 pav. Paslaugų teikėjų taikytos vidutinės įdiegimo užmokesčio ir mėnesinio užmokesčio kainos už teikiamas Prieigos vartotojams ir Prieigos paslaugų gavėjams paslaugas, 2018 m. III ketv., Eur (be PVM).

Apibendrinant galima teigti, kad, nors vartotojo atžvilgiu Prieigos vartotojams paslaugas galima pakeisti Prieigos paslaugų gavėjams paslaugomis, vertinant pagal technologines savybes, tačiau pagal šioms paslaugoms taikomas kainas ir skirtingus galutinių paslaugų gavėjų poreikius, jos negali būti pakeičiamos paklausos atžvilgiu. Atsižvelgiant į pateiktą informaciją, Prieigos vartotojams ir Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos yra nepakeičiamos paklausos atžvilgiu.

Išvada.

Prieigos vartotojams ir Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos yra nepakeičiamos paklausos atžvilgiu.

Ataskaitos 2.3.1.1 skyriaus išvados:

1. Prieigos vartotojams paslaugos, teikiamos metaline vytos poros linija, įskaitant PSTN, ISDN ar VoIP technologiją, belaidžio ryšio linija, UTP linija, STP linija, bendraašio kabelio linija ir šviesolaidinė linija, naudojant VoIP technologiją, paklausos atžvilgiu tarpusavyje yra pakeičiamos.

2. Prieigos vartotojams paslaugos ir Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos paklausos atžvilgiu tarpusavyje nėra pakeičiamos.

2.3.1.2. Prieigos vartotojams paslaugų pakeičiamumas pasiūlos atžvilgiu

Siekiant įvertinti paslaugų pakeičiamumą pasiūlos atžvilgiu, analizuojama, ar tam tikros paslaugos, atsižvelgiant į jų savybes, naudojimą ir kainas, yra pakeičiamos viena kita paslaugų teikėjo požiūriu. Tai atliekama tiriant, ar reaguodami į mažą ilgalaikį nagrinėjamų paslaugų kainų padidėjimą (t. y. kainų padidėjimą nagrinėjamoms prekėms, kartu laikant, kad kitų prekių kainos išlieka nepakitusios), kiti paslaugų teikėjai gali per trumpą laiką pradėti teikti atitinkamas paslaugas, nepatirdami žymių papildomų išlaidų ar rizikos. Čia ilgalaikis padidėjimas reiškia, kad nagrinėjamas ne momentinis ar laikinas kainų padidėjimas, o nuolatinis padidėjimas, kuris tęsis pakankamai ilgą laiką ateityje.

Skirtingais būdais ir technologijomis teikiamų Prieigos vartotojams paslaugų pakeičiamumo analizė

Prieigos vartotojams paslaugos teikiamos įvairiais Ataskaitos 2.2 skyriuje minėtais būdais bei technologijomis. Pažymėtina, kad nemaža dalis paslaugų teikėjų Prieigos vartotojams paslaugas dažnai gali pasiūlyti ne vienu, o keliais teikimo būdais. Pavyzdžiui, Telia siūlo Prieigos vartotojams paslaugas metaline vytos poros linija, naudojant PSTN ar VoIP technologiją, bei šviesolaidine linija, naudojant VoIP technologiją. Be to, nė vienas paslaugų teikėjas, teikiantis Prieigos vartotojams paslaugas, neišskiria šių paslaugų kainų, atsižvelgiant į tai, koku teikimo būdu yra teikiama paslauga. Tai rodo, kad nepriklausomai nuo teikimo būdo, Prieigos vartotojams paslaugos yra pakeičiamos pasiūlos atžvilgiu.

Skirtingais būdais ir atitinkamai skirtingomis technologijomis teikiamoms Prieigos vartotojams paslaugoms teikti naudojami skirtingi galiniai įrenginiai. Vartotojui nusprendus pakeisti Prieigos vartotojams paslaugų teikėją kitu, keičiant Prieigos vartotojams paslaugos teikimo būdą, atitinkamai ir technologiją, teikėjas prisiima tokio keitimo funkciją. Vadinasi, patirtos sąnaudų dėl tam tikros įrangos diegimo viešųjų ryšių tinkle nesukuria papildomų sąlygų, kurios trukdytų paslaugų pakeičiamumui pasiūlos atžvilgiu. Galima išskirti, kad dažnu atveju Prieigos vartotojams paslaugų teikėjas vartotojui įrangą suteikia pagal panaudos sutartį (paslaugų sutarties galiojimo laikotarpiui).

Į Anketos klausimą: „*Ar teikiant Prieigos vartotojams paslaugas naujiems klientams (šiam keičiant paslaugų teikėją ar technologiją, kurią naudojant teikiamos paslaugos), vartotojas patiria įrangos diegimo ir (ar) kitas sąnaudas?*“ daugiau nei pusė respondentų (14 iš 23 atsakiusių) nurodė, kad vartotojas tokių sąnaudų nepatiria, šias sąnaudas paprastai prisiima paslaugų teikėjas.

Vadovaujantis anksčiau pateikta informacija, galima daryti išvadą, kad Prieigos vartotojams paslaugos, teikiamos metaline vytos poros linija, įskaitant PSTN, ISDN, ar VoIP technologiją, belaidžio ryšio linija, UTP linija, STP linija, bendraašio kabelio linija ir šviesolaidine linija, naudojant VoIP technologiją, yra pakeičiamos tarpusavyje pasiūlos atžvilgiu.

Išvada.

Prieigos vartotojams paslaugos, nepriklausomai nuo paslaugų teikimo būdo ir naudojamos technologijos, yra pakeičiamos tarpusavyje pasiūlos atžvilgiu.

Prieigos vartotojams paslaugų pakeičiamumas Prieigos paslaugų gavėjams paslaugomis

Šioje Ataskaitos dalyje nagrinėjama, ar Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų teikėjai, kurie jau turi išvystytus Tinklus tam tikrose teritorijose arba naudojami kitų paslaugų teikėjų Tinklais, nepatirdami didelių finansinių ir laiko sąnaudų, galėtų pradėti teikti Prieigos vartotojams paslaugas.

Prieigos vartotojams paslaugos yra teikiamos tokiu pačiu Tinklu, kaip ir Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos. Vadinasi Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų teikėjams, norintiems pradėti teikti Prieigos vartotojams paslaugas nereikėtų atlikti papildomų investicijų į Tinklų plėtrą ar jų modernizavimą. Kaip nurodyta Ataskaitos 2.3.1.1 skyriuje, Prieigos vartotojams ir Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos teikiamos tokiais pačiais teikimo būdais ir technologijomis, tačiau skiriasi šių paslaugų kainos ir pardavimo strategijos, todėl prieigos paslaugų teikėjai skirtingiems galutinių paslaugų gavėjų segmentams taiko kitokias pardavimo strategijas ir dažnai turi atskirus paslaugų pardavimo padalinius. Vadinasi Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų teikėjams, norintiems pradėti teikti Prieigos vartotojams paslaugas reikėtų investuoti į žmoniškųjų išteklių plėtrą, t. y. personalo, kuris dirbtų su Prieigos vartotojams paslaugų pardavimu, suformavimą. Tarnybos nuomone, tai nesudarytų papildomų reikšmingų kliūčių Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų teikėjams pradėti teikti Prieigos vartotojams paslaugas.

Papildomai, siekiant įvertinti Prieigos vartotojams paslaugų pakeičiamumą Prieigos paslaugų gavėjams paslaugomis pasiūlos atžvilgiu, Anketoje buvo pateiktas klausimas „*Ar Jums kaip Prieigos vartotojams paslaugos teikėjui būtų įmanoma/sudėtinga pradėti teikti Prieigos paslaugų gavėjui*

paslaugas?“ Apibendrinant daugumos respondentų atsakymus, galima teigti, kad, respondentų nuomone, tose vietose, kur asmuo turi išvystęs Tinklą, arba naudojasi kitų paslaugų teikėjų Tinklu, technologiškai nėra skirtumo tarp Prieigos vartotojams ir Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų teikimo.

Atsižvelgiant į anksčiau aprašytas aplinkybes, konstatuotina, kad Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų teikėjai per trumpą laikotarpį be reikšmingų papildomų investicijų galėtų pradėti teikti Prieigos vartotojams paslaugas, vadinasi Prieigos vartotojams paslaugos ir Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos yra tarpusavyje pakeičiamos pasiūlos atžvilgiu.

Išvada.

Prieigos vartotojams ir Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos yra tarpusavyje pakeičiamos pasiūlos atžvilgiu.

Ataskaitos 2.3.1.2 skyriaus išvados:

1. Prieigos vartotojams paslaugos, teikiamos metaline vytos poros linija, naudojant PSTN, ISDN ar VoIP technologiją, belaidžio ryšio linija, UTP linija, STP linija, bendraašio kabelio linija ir šviesolaidinė linija, naudojant VoIP technologiją, yra pakeičiamos tarpusavyje pasiūlos atžvilgiu;

2. Prieigos vartotojams paslaugos yra pakeičiamos Prieigos paslaugų gavėjams paslaugomis pasiūlos atžvilgiu.

Ataskaitos 2.3.1 skyriaus apibendrinimas:

Ataskaitos 2.3.1 skyriuje, atlikus Prieigos vartotojams paslaugų pakeičiamumo pasiūlos ir paklausos atžvilgiu analizę, nustatyta, kad Prieigos vartotojams paslaugos, teikiamos metaline vytos poros linija, naudojant PSTN, ISDN, ar VoIP technologiją, belaidžio ryšio linija, UTP linija, STP linija, bendraašio kabelio linija ir šviesolaidinė linija, naudojant VoIP technologiją, yra pakeičiamos tarpusavyje pasiūlos ir paklausos atžvilgiu. Taip pat, gauti rezultatai atskleidė, kad nors Prieigos vartotojams paslaugos yra pakeičiamos Prieigos paslaugų gavėjams paslaugomis pasiūlos atžvilgiu, tačiau šios paslaugos nėra tarpusavyje pakeičiamos paklausos atžvilgiu, vadinasi Prieigos vartotojams paslaugos ir Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos nėra tos pačios rinkos paslaugos, t. y. Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos negali būti įtraukiamos į Prieigos vartotojams paslaugų rinkos apibrėžimo sritį.

Atsižvelgiant į anksčiau išdėstytą informaciją, Prieigos vartotojams paslaugų rinka iki jos geografinės teritorijos vertinimo apibrėžiama kaip vartotojui suteikiamos prieigos prie Tinklo metaline vytos poros linija, naudojant PSTN, ISDN, ar VoIP technologiją, belaidžio ryšio linija, UTP linija, STP linija, bendraašio kabelio linija ir šviesolaidinė linija, naudojant VoIP technologiją, viešosioms telefono ryšio paslaugoms, taip pat kitoms elektroninių ryšių paslaugoms, tokioms kaip faksimilių ir pan., gauti rinka.

Ataskaitos 2.3.1 skyriaus išvada:

Prieigos vartotojams paslaugų rinka iki jos geografinės teritorijos vertinimo apibrėžiama kaip vartotojui suteikiamos prieigos prie Tinklo metaline vytos poros linija, naudojant PSTN, ISDN, ar VoIP technologiją, belaidžio ryšio linija, UTP linija, STP linija, bendraašio kabelio linija ir šviesolaidinė linija, naudojant VoIP technologiją, viešosioms telefono ryšio paslaugoms, taip pat kitoms elektroninių ryšių paslaugoms, tokioms kaip faksimilių ir pan., gauti rinka.

2.3.2. Prieigos vartotojams paslaugų rinkos geografinės teritorijos apibrėžimas

Apibrėžiant Prieigos vartotojams paslaugų rinkos geografinę teritoriją, siekiama nustatyti, kokia yra konkreti Prieigos vartotojams paslaugų rinkos geografinė teritorija. Prieigos vartotojams paslaugų rinkos geografinė teritorija gali įtakoti nagrinėjamos rinkos apimtį, esamą ir potencialią konkurencinę aplinką nagrinėjamoje rinkoje.

2018 m. didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 51 punkte teigiama, kad elektroninių ryšių sektoriuje geografinė atitinkamos rinkos teritorija tradiciškai nustatoma remiantis dviem kriterijais: 1) tinklo aprėpiama teritorija ir; 2) teisinėmis ar kitokiomis reguliavimo priemonėmis. Ataskaitos 2.3.1 skyriuje buvo apibrėžtos Prieigos vartotojams paslaugos. Elektroninių ryšių paslaugų teikėjai turi teisę vykdyti elektroninių ryšių veiklą visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, t. y. veiklos apribojimų atskirose Lietuvos Respublikos teritorijos dalyse nėra.

Išnagrinėjus respondentų Anketose pateiktą informaciją, nustatyta, kad Prieigos vartotojams paslaugas, teikiamas įvairiais būdais bei naudojant skirtingas technologijas, galima teikti visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje. Be to, konkurencinės Prieigos vartotojams paslaugų teikimo sąlygos skirtingose geografinėse Lietuvos Respublikos teritorijos dalyse nesiskiria ir yra pakankamai homogeniškos visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje.

Respondentų Anketoje buvo prašoma atsakyti į klausimą: „Ar Prieigos vartotojams ir(ar) Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos teikiamos visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje (paslaugų teikimo teritorijoje) vienodomis sąlygomis?“ 69,2 proc. respondentų nurodė, kad Prieigos vartotojams paslaugos teikiamos vienodomis sąlygomis, tik pora respondentų nurodė, kad kaina skiriasi, nes „teikiamas skirtingas paslaugų spektras“, bet tai daugiau siejama su kitomis respondento teikiamomis paslaugomis (pvz., televizijos paslaugomis), o ne su Prieigos vartotojams, t. y. viešosiomis fiksuotojo telefono ryšio paslaugomis. Vienas respondentas nurodė, kad kaina, kai paslaugos teikiamos, naudojant kito operatoriaus infrastruktūrą, gali skirtis.

Prieigos vartotojams paslaugos yra teikiamos tik Lietuvos Respublikos teritorijoje gyvenantiems ar reziduojantiems vartotojams (fiziniais asmenimis), dėl išvardintų priežasčių Prieigos vartotojams paslaugų rinka yra nacionalinė rinka, kurios geografinė teritorija negali būti platesnė nei Lietuvos Respublikos teritorija.

Prieigos vartotojams paslaugų rinka taip pat gali būti ne tik nacionalinė, bet ir vietinė ar regioninė. Tam gali turėti įtakos Prieigos vartotojams paslaugų teikėjų taikomi nevienodi konkurenciniai veiksmai, pavyzdžiui kainų diferencijavimas pagal vartotojo gyvenamąją vietovę, tačiau, kaip jau buvo minėta, Prieigos vartotojams paslaugų teikėjai nediferencijuoja kainų už tas pačias paslaugas skirtingose Lietuvos Respublikos apskrityse ar rajonuose.

Tarnyba, atsižvelgdama į anksčiau pateiktas respondentų pastabas bei įvertinusi, kad Prieigos vartotojams paslaugos teikiamos Tinklu, kuris yra vystomas visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, daro išvadą, kad Prieigos vartotojams paslaugų rinkos geografinė teritorija yra Lietuvos Respublikos teritorija.

Išvada:

Prieigos vartotojams paslaugų rinkos geografinė teritorija yra visa Lietuvos Respublikos teritorija.

2.3.3. Prieigos vartotojams paslaugų rinkos apibrėžimas

Ataskaitos 2.3.1 skyriuje buvo Prieigos vartotojams paslaugų rinka iki jos geografinės teritorijos vertinimo buvo apibrėžta kaip vartotojui suteikiamos prieigos prie Tinklo metaline vytytos poros linija, naudojant PSTN (angl. *Public Switched Telephone Network* arba PSTN), ISDN (angl. *Integrated Services Digital Network* arba ISDN) ar VoIP (angl. *Voice over Internet Protocol* arba VoIP) technologiją, bendraašio kabelio linija, šviesolaidinė linija, UTP (angl. *Unshielded Twisted Pair*) linija, STP (angl. *Shielded Twisted Pair*) linija ar belaidžio ryšio linija, naudojant VoIP technologiją, viešosioms telefono ryšio paslaugoms, taip pat kitoms elektroninių ryšių paslaugoms, tokioms kaip faksimilių siuntimas ir pan., gauti rinka. Ataskaitos 2.3.2 skyriuje buvo nustatyta, kad šios rinkos geografinė teritorija yra visa Lietuvos Respublikos teritorija. Atsižvelgiant į pateiktą informaciją, Tarnyba apibrėžia Prieigos vartotojams paslaugų rinką kaip vartotojui suteikiamos prieigos prie Tinklo metaline vytytos poros linija, naudojant PSTN (angl. *Public Switched Telephone Network* arba PSTN), ISDN (angl. *Integrated Services Digital Network* arba ISDN) ar VoIP (angl.

Voice over Internet Protocol arba VoIP) technologiją, bendraašio kabelio linija, šviesolaidine linija, UTP (angl. *Unshielded Twisted Pair*) linija, STP (angl. *Shielded Twisted Pair*) linija ar belaidžio ryšio linija, linija, naudojant VoIP technologiją, viešosioms telefono ryšio paslaugoms, taip pat kitoms elektroninių ryšių paslaugoms, tokioms kaip faksimilių siuntimas ir pan., gauti rinka, kurios geografinė teritorija yra Lietuvos Respublikos teritorija.

Išvada:

Prieigos vartotojams paslaugų rinka apibrėžiama kaip vartotojui suteikiamos prieigos prie Tinklo metaline vytos poros linija, naudojant PSTN (angl. *Public Switched Telephone Network* arba PSTN), ISDN (angl. *Integrated Services Digital Network* arba ISDN) ar VoIP (angl. *Voice over Internet Protocol* arba VoIP) technologiją, bendraašio kabelio linija, šviesolaidine linija, UTP (angl. *Unshielded Twisted Pair*) linija, STP (angl. *Shielded Twisted Pair*) linija ar belaidžio ryšio linija, linija, naudojant VoIP technologiją, viešosioms telefono ryšio paslaugoms, taip pat kitoms elektroninių ryšių paslaugoms, tokioms kaip faksimilių siuntimas ir pan., gauti rinka, kurios geografinė teritorija yra Lietuvos Respublikos teritorija (toliau – Prieigos vartotojams rinka).

2.4. Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų rinkos apibrėžimas

Apibrėšime Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų rinką iki geografinės teritorijos vertinimo, įskaitant paslaugų pakeičiamumą pasiūlos ir paklausos atžvilgiu.

2.4.1. Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų rinkos apibrėžimas iki rinkos geografinės teritorijos vertinimo

Pirmiausia įvertinsime Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumą paklausos atžvilgiu.

2.4.1.1. Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumas tarpusavyje paklausos atžvilgiu

Siekiant įvertinti paslaugų pakeičiamumą paklausos atžvilgiu, analizuojama, ar tam tikros paslaugos yra tinkami pakaitalai šių paslaugų gavėjui pagal jų savybes, naudojimą ir kainas. Pačią Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų paklausą formuoja galutinis paslaugų gavėjas – paslaugų gavėjas, kuris perka iš konkretaus paslaugų teikėjo Prieigos paslaugų gavėjams paslaugą tam, kad galėtų naudotis viešosiomis telefono ryšio paslaugomis. Atsižvelgiant į tai, šiame Ataskaitos skyriuje paklausos atžvilgiu bus nagrinėjamas:

1. Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų, teikiamų skirtingais būdais ir technologijomis, tarpusavio pakeičiamumas;
2. Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumas Prieigos vartotojams paslaugomis.

Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų, teikiamų skirtingais būdais ir technologijomis, tarpusavio pakeičiamumas

Paslaugų gavėjo požiūriu, perkant atitinkamas paslaugas, nėra itin svarbu, koku būdu jos teikiamos, dažniausiai didžiausias dėmesys yra skiriamas teikiamų paslaugų atitikimui paslaugų gavėjų išskeltiems funkcionalumo reikalavimams ir paslaugų kainoms.

Funkcionalumas

Tiriamuoju laikotarpiu Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos buvo teikiamos Ataskaitos 2.2 skyriuje nurodytais būdais. Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos skirtos viešosioms telefono ryšio paslaugoms, taip pat kitoms elektroninių ryšių paslaugoms, tokioms kaip faksimilių siuntimas ir pan., gauti, todėl toliau šių paslaugų teikimą nagrinėsime, remdamiesi viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikimu.

2-oje lentelėje pateikiame viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų gavėjų pasiskirstymą pagal paslaugų teikimo būdą:

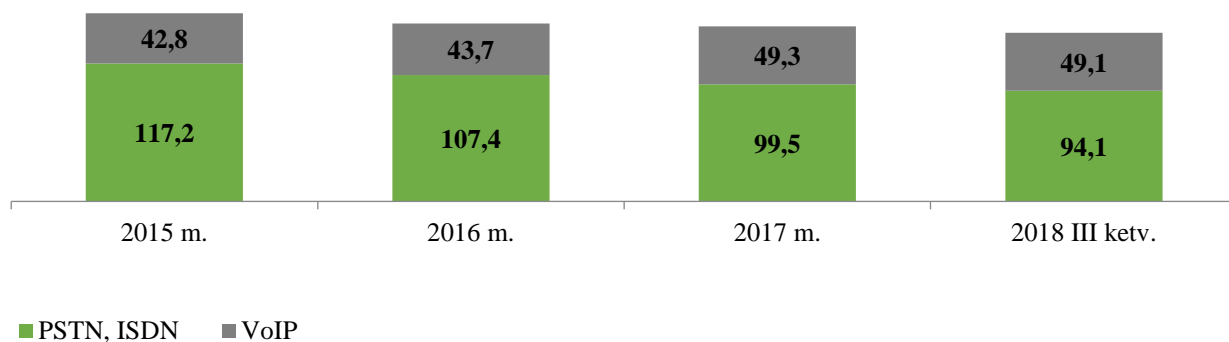
2 lentelė. Viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų gavėjų pasiskirstymas pagal paslaugų teikimo būdą, 2015 m. – 2018 m. III ketv., tūkst. vnt., ir pokytis (2015 m. – 2018 m. III ketv.), proc.

	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m. III ketv.	Pokytis, proc.
Metalinė vytos poros linija	117,2	107,4	99,5	94,1	-19,7
Šviesolaidinė linija	22,3	24,0	25,7	26,1	17,1
Bendraašio kabelio linija	0,8	0,8	0,8	0,8	4,9
UTP linija, STP linija	19,7	18,8	21,0	20,6	4,8
Belaidžio ryšio linija	0,0	0,0	1,8	1,5	-

Atsižvelgiant į anksčiau pateiktą informaciją, Prieigos paslaugų gavėjams, o tuo pačiu ir su jomis susijusios viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos, Tiriamuoju laikotarpiu buvo teikiamos visais 2 lentelėje nurodytais būdais, tik skyrėsi šių būdų naudojimo populiarumas. Kaip minėta Ataskaitos 2.2 skyriuje, kiekvienas Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų teikimo būdas sudaro galimybes šių paslaugų gavėjams naudotis viešosiomis fiksuotojo telefono ryšio paslaugomis, teikiamomis PSTN, ISDN ir (arba) VoIP technologijomis. Todėl, norint išsiaiškinti, ar skirtingais būdais teikiamos Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos yra pakeičiamos tarpusavyje paklausos atžvilgiu, yra tikslinga išsiaiškinti, ar PSTN, ISDN ir (arba) VoIP technologijomis teikiamos viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos yra pakeičiamos tarpusavyje paklausos atžvilgiu.

Mažmeninės viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos paslaugų gavėjams Tiriamuoju laikotarpiu buvo teikiamos, naudojant anksčiau aptartas PSTN, ISDN ir VoIP technologijas (žr. 4 pav.). 2015 m. pabaigoje didžiajai daliai (73,3 proc.) viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų gavėjų paslaugos buvo teikiamos, naudojant PSTN ir ISDN technologijas. Tačiau šių paslaugų gavėjų skaičius Tiriamuoju laikotarpiu sumažėjo 19,7 proc. arba 23,1 tūkst. vnt. ir 2018 m. III ketv. pabaigoje sudarė 94,1 tūkst. vnt. Skirtingai nei PSTN ir ISDN technologijų atveju, VoIP technologija teikiamos viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos pasižymėjo augimo tendencijomis. Tiriamuoju laikotarpiu viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų gavėjų, naudojant VoIP technologiją, skaičius išaugo 14,8 proc. ir 2018 m. III ketv. pabaigoje siekė 49,1 tūkst. vnt.

Nors Tiriamuoju laikotarpiu vis daugiau paslaugų gavėjų rinkosi VoIP technologija teikiamas viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas, tačiau tiek PSTN, ISDN, tiek VoIP technologijomis teikiamos paslaugos užtikrina kone identišką kokybę viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas. Tai rodo, kad tiek PSTN, ISDN, tiek VoIP technologijomis teikiamos viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos gali būti tarpusavyje pakeičiamos paklausos atžvilgiu vertinant pagal teikiamų paslaugų funkcionalumą.

4 pav. Viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų gavėjų pasiskirstymas pagal naudojamas technologijas, 2015 m. – 2018 m. III ketv., tūkst. vnt.

Papildomai siekiant įvertinti skirtingomis technologijomis teikiamų viešųjų fiksuotojo telefono ryšių paslaugų tarpusavio pakeičiamumą vertinant pagal paslaugų funkcionalumą, Anketose respondentų buvo klausama: „Ar Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos, teikiamos naudojant grandinių komutacijos technologijas (PSTN ir ISDN) šių paslaugų gavėjams suteikia tokį patį funkcionalumą, kaip ir paslaugos teikiamos naudojant paketų komutaciją (VoIP)?“ 10 respondentų atsakė, kad suteikia tokį patį funkcionalumą, dalis respondentų nurodė, kad abiejų paslaugų neteikia ir negali palyginti, 1 respondentas (Telia) nurodė, kad kai kurios paslaugos, t. y. paslauga „Visada pasiekiamas“ (SIM ring‘as)¹¹, teikiama tik naudojant VoIP technologiją, keturi respondentai nurodė, kad, teikiant telefonijos paslaugas esminių skirtumų nėra, bet „VoIP paslaugos daugeliu atveju gali būti traktuojamos kaip funkcionalesnės ir lankstesnės, lyginant su PSTN, ISDN“. Du respondentai paminėjo, kad VoIP technologija nesuteikia kai kurių funkcionalumų, pavyzdžiui, fakso paslaugos, galimybės teikti signalizacijos paslaugas. Apibendrinant Anketos respondentų nuomonę galima teigti, kad skirtingomis technologijomis teikiamos Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos užtikrina tokį pat arba labai panašų paslaugų funkcionalumą.

Atsižvelgiant į tai, kad skirtingais būdais ir technologijomis teiktos Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos suteikia tokį pat paslaugų funkcionalumą, galima teigti, kad Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos yra pakeičiamos tarpusavyje iš paklausos pusės funkcionalumo atžvilgiu.

Kaina

Palyginus Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų, teikiamų skirtingais būdais ir technologijomis funkcionalumą, svarbu aptarti šių paslaugų kainų aspektus.

Kaip minėta Ataskaitos 2.2 skyriuje, teikdami Prieigos paslaugų gavėjams paslaugas, paslaugų teikėjai naudoja skirtingus šių paslaugų teikimo būdus (metalinę vytos poros liniją, belaidžio ryšio liniją, bendraašio kabelio liniją, šviesolaidinę liniją ar UTP, STP linijas) ir skirtingas technologijas (PSTN, ISDN, VoIP). Tačiau paslaugų teikėjai netaiko Prieigos paslaugų gavėjams paslaugoms kainų diferencijavimo pagal teikimo būdą ar technologiją, t. y. nepriklausomai nuo naudojamo teikimo būdo, visos Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų kainos yra vienodos. Tai patvirtina respondentų atsakymai į Anketoje pateiktą klausimą: „Ar diferencijuojate teikiamos Prieigos paslaugų gavėjams kainas pagal teikimo technologiją (PSTN, VoIP)?“ Dauguma (16 iš 19) Prieigos paslaugų gavėjams paslaugas teikiančių respondentų, kurie teikia Prieigos paslaugų gavėjams paslaugas keliomis technologijomis, nurodė, kad teikiamų paslaugų kainos nėra diferencijuojamos pagal teikimo būdą, t. y. kainos yra vienodos nepriklausomai nuo to, ar Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos teikiamos naudojant PSTN ar VoIP technologiją, tik 3 respondentai nurodė, kad „taikome skirtingą kainodarą pagal technologijas: PSTN, ISDN, VoIP“, „kaina paslaugų gavėjams nustatoma kiekvienu konkrečiu atveju pagal patiriamas sąnaudas. Vien tik naudojama technologija neapsprendžia galutinės kainos“.

Svarbu išskirti, kad paslaugų gavėjai dažniausiai perka viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas už tam tikrą mėnesinį užmokestį, o ne atskirą Prieigos paslaugų gavėjams paslaugą. Todėl į mėnesinį užmokestį už viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas yra įtraukiamas Prieigos paslaugų gavėjams paslaugoms taikomas abonentinis (linijos) užmokestis bei tam tikras paslaugų gavėjo pasirinktas mokėjimo planas, kuris skiriasi priklausomai nuo mėnesiui suteikiamų minučių kiekio. Atsižvelgiant į tai, paslaugų gavėjas moka mėnesinį užmokestį, kuris skiriasi pagal mokėjimo planą, tačiau nepriklauso nuo Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos teikimo būdo ir naudojamos technologijos. 14 respondentų atsakė, kad į abonentinį (mėnesinį) užmokestį yra įskaičiuojama tam tikro minučių skaičiaus kaina ir kaina priklauso nuo pasirinkto mokėjimo plano, o ne nuo technologijos. Taip pat, pradedant teikti Prieigos paslaugų gavėjams paslaugas, kai kurie teikėjai taiko vienkartinį paslaugų įdiegimo užmokesčius, kurie yra identiški, nepriklausomai nuo Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų teikimo būdo ar naudojamos technologijos. Svarbu pažymėti, kad, jei

¹¹ <https://www.telia.lt/verslui/komunikacijos-sprendimai/visada-pasiekiamas>

paslaugų gavėjas su Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų teikėju sudaro terminuotą paslaugų teikimo sutartį, anksčiau minėti vienkartiniai paslaugų įdiegimo užmokesčiai dažniausiai nėra taikomi.

Apibendrinus pateiktą informaciją, galima teigti, kad Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos, teikiamos skirtingais būdais ir technologijomis, vertinant pagal kainos kriterijų, yra pakeičiamos tarpusavyje paklausos atžvilgiu.

Išvada.

Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos, nepriklausomai nuo paslaugų teikimo būdo ir naudojamų technologijų, yra pakeičiamos tarpusavyje iš paklausos pusės tiek funkcionalumo atžvilgiu, tiek vertinant pagal kainos kriterijų.

Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumas Prieigos vartotojams paslaugomis

Tarnyba Ataskaitos 2.3.1.1 skyriuje konstatavo, kad Prieigos vartotojams paslaugos ir Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos paklausos atžvilgiu tarpusavyje nėra pakeičiamos.

Ataskaitos 2.4.1.1 skyriaus išvados:

1. Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos, teikiamos metaline vytos poros linija, įskaitant PSTN, ISDN ar VoIP technologiją, belaidžio ryšio linija, UTP linija, STP linija, bendraašio kabelio linija ir šviesolaidinė linija, naudojant VoIP technologiją, paklausos atžvilgiu tarpusavyje yra pakeičiamos.

2. Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos ir Prieigos vartotojams paslaugos paklausos atžvilgiu tarpusavyje nėra pakeičiamos.

2.4.1.2. Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumas pasiūlos atžvilgiu

Siekiant įvertinti paslaugų pakeičiamumą pasiūlos atžvilgiu, analizuojama, ar tam tikros paslaugos, atsižvelgiant į jų savybes, naudojimą ir kainas, yra pakeičiamos viena kita paslaugų teikėjo požiūriu. Tai atliekama tiriant, ar reaguodami į mažą ilgalaikį nagrinėjamų paslaugų kainų padidėjimą (t. y. kainų padidėjimą nagrinėjamos prekės, kartu laikant, kad kitų prekių kainos išlieka nepakitusios), kiti paslaugų teikėjai gali per trumpą laiką pradėti teikti atitinkamas paslaugas, nepatirdami žymių papildomų išlaidų ar rizikos. Čia ilgalaikis padidėjimas reiškia, kad nagrinėjamas ne momentinis ar laikinas kainų padidėjimas, o nuolatinis padidėjimas, kuris tęsis pakankamai ilgą laiką ateityje.

Skirtingais būdais ir technologijomis teikiamų Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumo analizė

Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos teikiamos įvairiais Ataskaitos 2.2 skyriuje minėtais būdais bei technologijomis. Pažymėtina, kad nemaža dalis paslaugų teikėjų Prieigos paslaugų gavėjams paslaugas dažnai gali pasiūlyti ne vienu, o keliais teikimo būdais. Pavyzdžiui, Telia siūlo Prieigos paslaugų gavėjams paslaugas metaline vytos poros linija, naudojant PSTN ar VoIP technologiją, bei šviesolaidinė linija, naudojant VoIP technologiją. Be to, nė vienas paslaugų teikėjas, teikiantis Prieigos paslaugų gavėjams paslaugas, neišskiria šių paslaugų kainų, atsižvelgiant į tai, koku teikimo būdu yra teikiama paslauga. Tai rodo, kad nepriklausomai nuo teikimo būdo, Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos yra pakeičiamos pasiūlos atžvilgiu.

Skirtingais būdais ir atitinkamai skirtingomis technologijomis teikiamoms Prieigos paslaugų gavėjams paslaugoms teikti naudojami skirtingi galiniai įrenginiai. Paslaugų gavėjui nusprendus pakeisti Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų teikėją kitu, keičiant Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos teikimo būdą, atitinkamai ir technologiją, teikėjas prisiima tokio keitimo funkciją. Vadinasi, patirtos sąnaudos dėl tam tikros įrangos diegimo viešųjų ryšių tinkle nesukuria papildomų

sąlygų, kurios trukdytų paslaugų pakeičiamumui pasiūlos atžvilgiu. Galima išskirti, kad dažnu atveju Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų teikėjas vartotojui įrangą suteikia pagal panaudos sutartį (paslaugų sutarties galiojimo laikotarpiui).

Į Anketos klausimą: „Ar teikiant Prieigos paslaugų gavėjams paslaugas naujiems klientams (šiam keičiant paslaugų teikėją ar technologiją, kurią naudojant teikiamos paslaugos), paslaugų gavėjas patiria įrangos diegimo ir(ar) kitas sąnaudas?“, daugiau nei pusė respondentų (13 iš 22 atsakiusių) nurodė, kad paslaugų gavėjas tokių sąnaudų nepatiria, šias sąnaudas paprastai prisiima paslaugų teikėjas. Vienas respondentas informavo, kad tam tikros sąnaudos galimos, jei keičiama paslaugų teikimo vieta.

Vadovaujantis anksčiau pateikta informacija, galima daryti išvadą, kad Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos, teikiamos metaline vytos poros linija, įskaitant PSTN, ISDN, ar VoIP technologiją, belaidžio ryšio linija, UTP linija, STP linija, bendraašio kabelio linija ir šviesolaidinė linija, naudojant VoIP technologiją, yra pakeičiamos tarpusavyje pasiūlos atžvilgiu.

Išvada.

Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos, nepriklausomai nuo paslaugų teikimo būdo ir naudojamų technologijų, yra pakeičiamos tarpusavyje pasiūlos atžvilgiu.

Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumas Prieigos vartotojams paslaugomis

Tarnyba Ataskaitos 2.3.1.2 skyriuje konstatavo, kad Prieigos vartotojams paslaugos ir Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos pasiūlos atžvilgiu yra tarpusavyje pakeičiamos.

Ataskaitos 2.4.1.2 skyriaus išvados:

1. Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos, teikiamos metaline vytos poros linija, naudojant PSTN, ISDN, ar VoIP technologiją, belaidžio ryšio linija, UTP linija, STP linija, bendraašio kabelio linija ir šviesolaidinė linija, naudojant VoIP technologiją, yra pakeičiamos tarpusavyje pasiūlos atžvilgiu;

2. Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos yra pakeičiamos Prieigos vartotojams paslaugomis pasiūlos atžvilgiu.

Ataskaitos 2.4.1 skyriaus apibendrinimas:

Ataskaitos 2.4.1 skyriuje, atlikus Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumo pasiūlos ir paklausos atžvilgiu analizę, nustatyta, kad Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos, teikiamos metaline vytos poros linija, naudojant PSTN, ISDN, ar VoIP technologiją, belaidžio ryšio linija, UTP linija, STP linija, bendraašio kabelio linija ir šviesolaidinė linija, naudojant VoIP technologiją, yra pakeičiamos tarpusavyje pasiūlos ir paklausos atžvilgiu. Taip pat, gauti rezultatai atskleidė, kad nors Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos yra pakeičiamos Prieigos vartotojams paslaugomis pasiūlos atžvilgiu, tačiau šios paslaugos nėra tarpusavyje pakeičiamos paklausos atžvilgiu, vadinasi Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos ir Prieigos vartotojams paslaugos nėra tos pačios rinkos paslaugos, t. y. Prieigos vartotojams paslaugos negali būti įtraukiamos į Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų rinkos apibrėžimo sritį.

Atsižvelgiant į anksčiau išdėstytą informaciją, Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų rinka iki jos geografinės teritorijos vertinimo apibrėžiama kaip paslaugų gavėjui suteikiamos prieigos prie Tinklo metaline vytos poros linija, naudojant PSTN, ISDN, ar VoIP technologiją, belaidžio ryšio linija, UTP linija, STP linija, bendraašio kabelio linija ir šviesolaidinė linija, naudojant VoIP technologiją, viešosioms telefono ryšio paslaugoms, taip pat kitoms elektroninių ryšių paslaugoms, tokioms kaip faksimilių ir pan., gauti rinka.

Ataskaitos 2.4.1 skyriaus išvada:

Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų rinka iki jos geografinės teritorijos vertinimo apibrėžiama kaip paslaugų gavėjui suteikiamos prieigos prie Tinklo metaline vytos poros linija, naudojant PSTN, ISDN, ar VoIP technologiją, belaidžio ryšio linija, UTP linija, STP linija, bendrašio kabelio linija ir šviesolaidine linija, naudojant VoIP technologiją, viešosioms telefono ryšio paslaugoms, taip pat kitoms elektroninių ryšių paslaugoms, tokioms kaip faksimilių ir pan., gauti rinka.

2.4.2. Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų rinkos geografinės teritorijos apibrėžimas

Apibrėžiant Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų rinkos geografinę teritoriją, siekiama nustatyti, kokia yra konkreti Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų rinkos geografinė teritorija. Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų rinkos geografinė teritorija gali įtakoti nagrinėjamos rinkos apimtį, esamą ir potencialią konkurencinę aplinką nagrinėjamoje rinkoje.

2018 m. didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 51 punkte teigiama, kad elektroninių ryšių sektoriuje geografinė atitinkamos rinkos teritorija tradiciškai nustatoma remiantis dviem kriterijais: 1) tinklo aprėpiama teritorija ir; 2) teisinėmis ar kitokiomis reguliavimo priemonėmis. Ataskaitos 2.4.1 skyriuje buvo apibrėžtos Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos. Elektroninių ryšių paslaugų teikėjai turi teisę vykdyti elektroninių ryšių veiklą visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, t. y. veiklos apribojimų atskirose Lietuvos Respublikos teritorijos dalyse nėra.

Išnagrinėjus respondentų Anketose pateiktą informaciją, nustatyta, kad Prieigos paslaugų gavėjams paslaugas, teikiamas įvairiais būdais bei naudojant skirtingas technologijas, galima teikti visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje. Be to, konkurencinės Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų teikimo sąlygos skirtingose geografinėse Lietuvos Respublikos teritorijos dalyse nesiskiria ir yra pakankamai homogeniškos visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje.

Respondentų Anketoje buvo prašoma atsakyti į klausimą: „Ar Prieigos vartotojams ir(ar) Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos teikiamos visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje (paslaugų teikimo teritorijoje) vienodomis sąlygomis?“ 69,2 proc. respondentų nurodė, kad Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos teikiamos vienodomis sąlygomis, tik pora respondentų nurodė, kad kaina skiriasi, nes „teikiamas skirtingas paslaugų spektras“, bet tai daugiau siejama su kitomis respondento teikiamomis paslaugomis (pvz., televizijos paslaugomis), o ne su Prieigos paslaugų gavėjams, t. y. viešosiomis fiksuotojo telefono ryšio paslaugomis. Vienas respondentas nurodė, kad kaina, kai paslaugos teikiamos, naudojant kito operatoriaus infrastruktūrą, gali skirtis.

Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos yra teikiamos tik Lietuvos Respublikos teritorijoje veiklą vykdančioms paslaugų gavėjams (juridiniams asmenims). Dėl to, Tinklas, reikalingas Prieigos paslaugų gavėjams paslaugoms teikti, yra plėtojamas tik Lietuvos Respublikos teritorijoje. Dėl išvardintų priežasčių Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų rinka yra nacionalinė rinka, kurios geografinė teritorija negali būti platesnė nei Lietuvos Respublikos teritorija.

Kaip buvo nurodyta anksčiau, Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų rinka taip pat gali būti ne tik nacionalinė, bet ir vietinė ar regioninė. Tam gali turėti įtakos Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų teikėjų taikomi nevienodi konkurenciniai veiksmai, pavyzdžiui, kainų diferencijavimas pagal paslaugų gavėjo veiklos vietą skirtingose Lietuvos Respublikos apskrityse ar rajonuose. Siekiant įvertinti, ar Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų rinka gali būti vietinė ar regioninė, Tarnyba papildomai įvertino Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų teikėjų, kurie paslaugas teikia skirtingose Lietuvos Respublikos teritorijose, paslaugų gavėjams viešai teikiamus su Prieigos paslaugų gavėjams paslaugomis susijusių viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų kainų pasiūlymus. Toliau veiklą vykdo visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, tačiau, teikdama viešą fiksuotojo telefono ryšio paslaugas paslaugų gavėjams, kainų pagal paslaugų gavėjo veiklos vietovę nediferencijuoja¹².

¹² „Telia Lietuva“, AB, paslaugos pasiūlymai, adresu: <https://www.telia.lt/verslui/fiksuotas-rysys/telefono-linijos> <Informacija rinkta 2019 m. rugpjūčio 8 d.>

Viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų gavėjams teikėjas SPLIUS, UAB, veiklą visuose įmonės filialuose Lietuvoje vykdo tomis pačiomis sąlygomis¹³.

Taip pat, su Prieigos paslaugų gavėjams paslaugomis susijusių viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjas UAB „Cgates“ teikia šias paslaugas įvairiuose miestuose: Vilniuje, Kaune, Šiauliuose, Panevėžyje, Klaipėdoje, Alytuje, Marijampolėje, Šilutėje, Vilkaviškyje, Kybartuose, Ukmergėje, Elektrėnuose, Kaišiadoryse, Zarasuose, Skuode, Trakuose, Nemenčinėje, Pabradėje ir Visagine, ir visuose miestuose viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos yra teikiamos vienodomis sąlygomis¹⁴.

Kaip matyti iš respondentų atsakymų į aukščiau nurodytą Anketos klausimą, dauguma Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų teikėjų viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas teikia vienodomis sąlygomis, gali skirtis tik, jei teikiami paslaugų paketai (t. y. kelios elektroninių ryšių paslaugos).

Apibendrinus šią informaciją, galima teigti, kad Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų teikėjai, teikdami Prieigos paslaugų gavėjams paslaugas, kainų pagal tai, kur yra paslaugų gavėjo veiklos vietovė, nediferencijuoja. Todėl Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų rinka nėra vietinė ar regioninė.

Tarnyba, atsižvelgdama į anksčiau pateiktus respondentų komentarus bei įvertinusi, kad Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos teikiamos Tinklu, kuris yra vystomas visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, nustato, kad Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų rinkos geografinė teritorija yra Lietuvos Respublikos teritorija.

Išvada:

Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų rinkos geografinė teritorija yra visa Lietuvos Respublikos teritorija.

2.4.3. Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų rinkos apibrėžimas

Ataskaitos 2.4.1 skyriuje buvo Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų rinka iki jos geografinės teritorijos vertinimo buvo apibrėžta kaip paslaugų gavėjui suteikiamos prieigos prie Tinklo metaline vytos poros linija, naudojant PSTN (angl. *Public Switched Telephone Network* arba PSTN), ISDN (angl. *Integrated Services Digital Network* arba ISDN) ar VoIP (angl. *Voice over Internet Protocol* arba VoIP) technologiją, bendraašio kabelio linija, šviesolaidinė linija, UTP (angl. *Unshielded Twisted Pair*) linija, STP (angl. *Shielded Twisted Pair*) linija ar belaidžio ryšio linija, linija, naudojant VoIP technologiją, viešosioms telefono ryšio paslaugoms, taip pat kitoms elektroninių ryšių paslaugoms, tokioms kaip faksimilių siuntimas ir pan., gauti rinka. Ataskaitos 2.4.2 skyriuje buvo nustatyta, kad šios rinkos geografinė teritorija yra visa Lietuvos Respublikos teritorija. Atsižvelgiant į pateiktą informaciją, Tarnyba apibrėžia Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų rinką kaip paslaugų gavėjui suteikiamos prieigos prie Tinklo metaline vytos poros linija, naudojant PSTN (angl. *Public Switched Telephone Network* arba PSTN), ISDN (angl. *Integrated Services Digital Network* arba ISDN) ar VoIP (angl. *Voice over Internet Protocol* arba VoIP) technologiją, bendraašio kabelio linija, šviesolaidinė linija, UTP (angl. *Unshielded Twisted Pair*) linija, STP (angl. *Shielded Twisted Pair*) linija ar belaidžio ryšio linija, naudojant VoIP technologiją, viešosioms telefono ryšio paslaugoms, taip pat kitoms elektroninių ryšių paslaugoms, tokioms kaip faksimilių siuntimas ir pan., gauti rinka, kurios geografinė teritorija yra Lietuvos Respublikos teritorija.

Išvada:

Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų rinka apibrėžiama kaip paslaugų gavėjui suteikiamos prieigos prie Tinklo metaline vytos poros linija, naudojant PSTN (angl. *Public Switched Telephone Network* arba PSTN), ISDN (angl. *Integrated Services Digital Network* arba ISDN) ar VoIP (angl. *Voice over Internet Protocol* arba VoIP) technologiją, bendraašio kabelio linija, šviesolaidinė linija,

¹³ <https://www.splius.lt/Fiksuotas-rysys>

¹⁴ <https://www.cgates.lt/telefonas/>

UTP (angl. *Unshielded Twisted Pair*) linija, STP (angl. *Shielded Twisted Pair*) linija ar belaidžio ryšio linija, naudojant VoIP technologiją, viešosioms telefono ryšio paslaugoms, taip pat kitoms elektroninių ryšių paslaugoms, tokioms kaip faksimilių siuntimas ir pan., gauti rinka, kurios geografinė teritorija yra Lietuvos Respublikos teritorija (toliau – Prieigos paslaugų gavėjams rinka).

3. TRIJŲ KRITERIJŲ TESTAS

Pagal Įstatymo 16 straipsnio 6 dalį, Tarnyba, tirdama rinkas, vadovaujasi Lietuvos Respublikos teisės aktais, Europos Sąjungos teise ir atsižvelgia į Europos Komisijos gaires bei rekomendacijas, taip pat Europos elektroninių ryšių reguliuotojų institucijos priimtas nuomones ir bendrąsias pozicijas.

Kaip nurodyta Ataskaitos 1.3 skyriuje, 2014 m. Rekomendacijos priede Rinkos nėra nurodytos. Todėl, vadovaujantis 2014 m. Rekomendacijos preambulės 22 konstatuojamąja dalimi, Tarnyba „<...> turėtų taikyti trijų kriterijų testą toms rinkoms, kurios išvardytos Komisijos rekomendacijos 2003/311/EB ⁽¹⁾ ir Rekomendacijos 2007/879/EB prieduose, tačiau kurių nėra šios rekomendacijos priede, jeigu tos rinkos šiuo metu yra reguliuojamos atsižvelgiant į nacionalines aplinkybes, kad įvertintų, ar remiantis tomis nacionalinėmis aplinkybėmis toms rinkoms vis dar gali būti taikomas *ex ante* reguliavimas“.

Siekiant nustatyti rinkas, kurioms gali būti taikomas *ex ante* reguliavimas, reikia taikyti 2014 m. Rekomendacijos 2 punkte nurodytus tris kriterijus. 2014 m. Rekomendacijos preambulės 11 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad, „<...> Pirmasis kriterijus – didelės ir pastovios patekimo į rinką kliūtys. Atliekant perspektyvinę analizę, kad būtų galima nustatyti atitinkamas rinkas, kurioms gali būti taikomas *ex ante* reguliavimas, dėl dinamiško elektroninių ryšių rinkos pobūdžio ir veikimo vis dėlto reikėtų atsižvelgti ir į galimybes per atitinkamą laikotarpį įveikti patekimo į rinką kliūtis. Antruoju kriterijumi sprendžiama, ar rinkos struktūroje per atitinkamą laikotarpį atsiras veiksminga konkurencija. Taikant šį kriterijų reikia išnagrinėti infrastruktūrinės ir kitos konkurencijos būklę, kuri lemia kliūtis patekti į rinką. Trečiasis kriterijus yra tai, kad taikant vien tik konkurencijos teisę nebūtų tinkamai išspręsta (-os) atitinkama (-os) rinkos nepakankamumo problema (-os). <...>“.

Pagal 2014 m. Rekomendacijos preambulės 17 konstatuojamąją dalį, „<...> Jeigu netenkinamas vienas iš trijų kriterijų, rinka neturėtų būti nurodyta kaip rinka, kuriai gali būti taikomas *ex ante* reguliavimas“. Bent vieno kriterijaus iš trijų kriterijų testo netenkinimas suponuoja, kad atitinkamoje rinkoje egzistuoja sąlygos veiksmingai konkurencijai, todėl šioje rinkoje *ex ante* reguliavimas negali būti taikomas. Tuo atveju, kai atlikus trijų kriterijų testą, yra nustatoma, kad visi trys kriterijai yra tenkinami, darytina išvada, kad atitinkamoje rinkoje konkurencija nėra veiksminga ir šios rinkos atžvilgiu gali būti taikomas *ex ante* reguliavimas.

Tarnyba, siekdama nustatyti, ar yra būtinas reguliavimas Ataskaitos 2.3 ir 2.4 skyriuose apibrėžtose Rinkose, vadovaudamasi 2014 m. Rekomendacijos 2 punktu ir Taisyklių 15 punktu, vertins apibrėžtas atitinkamas rinkas pagal žemiau išvardytus tris kriterijus:

1. kliūtys, kurios trukdo pradėti veikti atitinkamoje rinkoje ir (ar) vystyti konkurencijai joje;
2. Rinkų charakteristikos, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Įstatymo 17 straipsnyje;
3. bendrosios konkurencijos teisės pakankamumas sumažinti ar pašalinti kliūtis, kurios trukdo pradėti veikti rinkoje ir (ar) vystyti konkurencijai joje, ir (ar) įtvirtinti veiksmingą konkurenciją atitinkamoje rinkoje, netaikant Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų.

3.1. Trijų kriterijų testas Prieigos vartotojams rinkoje

3.1.1. Pirmasis kriterijus

Pirmasis kriterijus yra susijęs su kliūtimis, kurios trukdo pradėti veikti Prieigos vartotojams rinkoje ir (ar) vystyti konkurencijai joje. Pagal 2014 m. Rekomendacijos 2 punkto a papunktį, didelės ir ilgalaikės patekimo į rinką kliūtys gali būti struktūrinio, teisinio arba reguliuojamojo pobūdžio.

Teisinio ar reguliuojamo pobūdžio kliūtys

Potencialus Prieigos vartotojams paslaugų teikėjas, norėdamas pradėti teikti viešąsias fiksuotojo ryšio tinklo, naudojamo viešosioms fiksuotojo telefono ryšio paslaugoms, paslaugas ir

(arba) viešasis fiksuotojo telefono ryšio paslaugas turi Įstatymo 29 straipsnyje nustatyta tvarka ir sąlygomis informuoti apie tai Tarnybą, tačiau neprivalo gauti išankstinio valstybės institucijų leidimo (Įstatymo 29 straipsnio 1 dalis). Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad Lietuvos Respublikoje nėra teisinio ar reguliuojamojo pobūdžio apribojimų, kurie ribotų įėjimą į Prieigos vartotojams rinką

Struktūrinio pobūdžio kliūtys

Toliau tikslinga išanalizuoti, ar egzistuoja struktūriniai barjerai, trukdantys patekti į Prieigos vartotojams rinką, kurie atsiranda dėl pradinių išlaidų ar paklausos sąlygų, sukuriančių nevienodas sąlygas esamiems ir naujiems rinkos dalyviams, ir kliudo ar neleidžia į rinką patekti naujiems rinkos dalyviams.

Finansiniai (pradinių išlaidų) įėjimo į Prieigos vartotojams rinką barjerai

Kaip buvo minėta Ataskaitos 2.3.1 skyriuje, norint teikti Prieigos vartotojams paslaugas konkurencinėmis sąlygomis, elektroninių ryšių paslaugų teikėjui reikalingas teritoriniu atžvilgiu išplėtotas Tinklas. Pažymėtina, kad Prieigos vartotojams paslaugas galima teikti tiek naudojantis savo Tinklu, tiek ir kito paslaugų teikėjo išvystytu Tinklu, perkant įvairias didmenines duomenų perdavimo paslaugas. Be to, Prieigos vartotojams paslaugų teikėjui statant savo Tinklą, taip pat yra galimybė naudotis kitų operatorių teikiama didmenine prieiga prie fizinės elektroninių ryšių tinklo infrastruktūros. Anksčiau minėtų didmeninės prieigos paslaugų teikimo sąlygos gali būti tiek Tarnybos reguliuojamos, tiek dėl jų susitariama komerciniais pagrindais. Apibendrinant galima teigti, kad asmuo, norintis pradėti teikti Prieigos vartotojams paslaugas, turi daug įvairių pasirinkimų, apsprendžiančių, kokių būdu būtų teikiamos Prieigos vartotojams paslaugos. Todėl, toliau šiame Ataskaitos skyriuje aptarsime finansinius įėjimo į Prieigos vartotojams rinką barjerus, kai asmuo, norėdamas teikti Prieigos vartotojams paslaugas:

1. stato savo Tinklą, nesinaudodamas kitų operatorių teikiamomis didmeninėmis prieigos prie fizinės elektroninių ryšių infrastruktūros paslaugomis;
2. stato savo Tinklą naudodamasis kitų operatorių teikiama prieiga prie ryšių kabelių kanalų sistemos (toliau – RKKS);
3. perka didmeninę centrinę prieigą.

Pirmuoju atveju Prieigos vartotojams paslaugų teikėjas, statydamas Tinklą, nesinaudoja rinkoje teikiamomis prieigos prie kitų operatorių valdomos infrastruktūros paslaugomis. Toks Tinklo statybos būdas yra naudojamas: tose vietovėse, kur nėra išvystyta kitų operatorių elektroninių ryšių infrastruktūra (pvz., mažai apgyvendintose vietovėse, naujai besikuriančiuose miestų kvartaluose ar priemiesčiuose ir pan.), kai jau nutiestus elektroninių ryšių tinklus valdantys operatoriai atsisako suteikti prieigą prie jų arba kai tokio Tinklo vystytojas siekia būti pilnai atsakingas už savo Tinklą. Toks Tinklo vystymo būdas reikalauja didelių finansinių išteklių ir ilgai trunka, kadangi 1 km šviesolaidinės linijos, nenaudojant kitų operatorių teikiamos prieigos prie jų valdomo Tinklo infrastruktūros, klojant šias linijas į gruntą, kainuoja nuo 8 000 iki 20 000 Eur. Galutinė kaina priklauso nuo šviesolaidinių linijų tipo, skaidulų skaičiaus, Tinklo konfigūravimo ir techninio sprendimo. Taip pat kainą lemia ir Tinklo vystymo vieta (miestas ar kaimo vietovė) bei poreikis po Tinklo tiesimo atlikti gerbūvio atstatymo darbus.

Tarnybos turimais duomenimis, surinktais apibendrinus 2018 m. Didmeninės centrinės prieigos fiksuotoje vietoje masinės rinkos produktams rinkos tyrimo (toliau – Didmeninės centrinės prieigos rinkos tyrimas) bei Didmeninės vietinės prieigos fiksuotoje vietoje rinkos tyrimo (toliau – Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimas) anketas, Tinklo išvystymas (statyba) iš esmės kainuoja nuo 20 – 30 tūkst. Eur visiškai lokalaus (vietinio), nedidelio Tinklo atveju, iki kelių šimtų tūkst. eurų šiek tiek didesnio Tinklo (dengiančio dalį tam tikro miestelio ar nepilną dalį miesto) atveju. Didesnio ir didelio Tinklo išvystymas (statyba) gali kainuoti nuo kelių milijonų iki 15 mln. Eur. Tarnybos vertinimu, tai labai dideli kaštai, todėl, darytina išvada, kad įėjimo į Prieigos vartotojams rinką barjerai vystant

(statant) Tinklą, nesinaudojant kitų operatorių teikiama prieiga prie Tinklo fizinės infrastruktūros, yra aukšti.

Antruoju atveju paslaugų teikėjas, tiesdamas savo Tinklą, naudojasi kitų operatorių teikiama prieiga prie RKKS, t. y. ryšio linijas kloja ne į gruntą, o talpina RKKS. Toks Tinklų vystymo būdas gali būti panaudotas tik ten, kur kiti operatoriai turi išvystę RKKS tinklą – miestuose ir didesnėse gyvenvietėse. Tarnybos turimais duomenimis, 1 km šviesolaidinės linijos tiesimas naudojant RKKS kainuoja nuo 2 000 iki 4 000 Eur, t. y. nuo 2 iki 10 kartų pigiau nei anksčiau minėti šviesolaidinės linijos tiesimo, nenaudojant RKKS, kaštai. Papildomais neišvengiamais barjeriais laikytinos finansinės ir laiko sąnaudos reikalingos atlikti techninių galimybių tyrimą, suderinti darbų projektą su RKKS valdytoju. Pastebėtina, kad šis analizuojamas Tinklo vystymo būdas yra pats populiariausias ir dažniausiai naudojamas, kadangi prieiga prie RKKS ženkliai sumažina Tinklo statymo sąnaudas ir pagreitina visą darbų procesą, be to, nesukelia neigiamo poveikio aplinkai – Tinklo statymo darbai vyksta po žeme esančioje RKKS, todėl nėra pažeidžiamas gyventojų gerbūvis. Tokio Tinklo tiesimo būdo populiarumą patvirtina ir Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo metu surinkti duomenys, rodantys, kad 2015 – 2017 m. nuo 82,0 iki 88,0 proc. visų operatorių, išskyrus Telia, viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų, t. y. paslaugų, susijusių su Prieigos vartotojams paslaugomis, gavėjai šias paslaugas gavo Tinklais, pastatytais naudojantis Telia teikiama prieiga prie jos valdomos RKKS. Pažymėtina, kad Telia yra didžiausią RKKS tinklą valdantis operatorius, o prieigos prie valdomos RKKS sąlygos, įskaitant kainas, yra reguliuojamos Tarnybos¹⁵. Prieigos prie Telia valdomos RKKS reguliavimas palengvina ir pagreitina šios prieigos gavimo procesą. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, konstatuotina, kad galimybė vystyti Tinklą, naudojant kitų operatorių teikiamą prieigą prie RKKS, sumažina aukštus įėjimo į Prieigos vartotojams rinką barjerus.

Trečiuoju atveju, paslaugų teikėjas iki Prieigos vartotojams paslaugų gavėjų gyvenamųjų pastatų netiesia savo Tinklo, tačiau juos pasiekia, naudodamasis kito paslaugų teikėjo teikiama didmenine centrine prieiga. Didmeninė centrinė prieiga – tai didmeninė duomenų perdavimo paslauga, kuria šios prieigos gavėjo pateiktas duomenų srautas gali būti perduodamas iš trijų centrinės prieigos suteikimo taškų (Vilniuje, Kaune ir Klaipėdoje) vartotojams (įskaitant Prieigos vartotojams paslaugų gavėjus) visoje Lietuvos Respublikoje, išskyrus Šiaulių ir Visagino miestų savivaldybes¹⁶. Kadangi tokį Prieigos vartotojams paslaugų teikimo būdą pasirinkusiam paslaugų teikėjui nereikia statyti Tinklo iki pat minėtų paslaugų gavėjų gyvenamųjų patalpų, tai tokiam teikėjui sumažėja Tinklo statybos kaštai, tačiau papildomai atsiranda išlaidos, susijusios su didmeninės centrinės prieigos pirkimu. Tarnyba reguliuoja¹⁷ Telia teikiamos didmeninės centrinės prieigos paslaugų teikimo sąlygas, todėl, kaip ir prieigos prie Telia valdomos RKKS atveju, taip ir didmeninės centrinės prieigos teikimo atveju, toks reguliavimas palengvina ir pagreitina šios prieigos gavimo procesą. Kaip jau minėta šios Ataskaitos 2.1 skyriuje, Prieigos vartotojams paslaugos yra suteikiamos tam, kad šių paslaugų pagrindu vartotojui būtų teikiamos mažmeninės viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos. Todėl, siekiant įvertinti, ar Prieigos vartotojams paslaugų teikėjui yra ekonomiškai naudinga teikti Prieigos vartotojams paslaugas, naudojantis Telia teikiama didmenine centrine prieiga, toliau šiame Ataskaitos skyriuje palyginsime Telia teikiamos didmeninės centrinės prieigos ir mažmeninių viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų kainas.

Tiriamuoju laikotarpiu Telia didmeninę centrinę prieigą teikė metalinėmis vytos poros linijomis, šviesolaidinėmis linijomis ir UTP bei STP linijomis. Kaip matyti iš 3 lentelės, Tiriamojo laikotarpio pabaigoje iš esmės buvo panašios didmeninės centrinės prieigos metalinėmis vytos poros linijomis ir didmeninės centrinės prieigos šviesolaidinėmis linijomis ir UTP bei STP linijomis vartotojams (fiziniams asmenims) kainos. Tarnybos vertinimu, norint didmeninės centrinės prieigos

¹⁵ <https://www.rrt.lt/d/didmenines-vietines-prieigos-fiksuotoje-vietoje-rinka-3/>

¹⁶ Pagal Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos direktoriaus 2019 m. liepos 19 d. įsakymo Nr. 1V-765 „Dėl Didmeninės centrinės prieigos fiksuotoje vietoje masinės rinkos produktams rinkos apibrėžimo“ nuostatas <https://www.rrt.lt/d/didmenines-centrines-prieigos-fiksuotoje-vietoje-masines-rinkos-produktams-rinka-3/>

¹⁷ <https://www.rrt.lt/d/didmenines-centrines-prieigos-fiksuotoje-vietoje-masines-rinkos-produktams-rinka-3/>

pagrindu suteikti Prieigos vartotojams paslaugą ir su ja susijusią viešąją fiksuotojo telefono ryšio paslaugą, naudojant VoIP technologiją, pakanka mažiausią duomenų perdavimo spartą užtikrinančių Telia teikiamų didmeninės centrinės prieigos, t. y. metalinėmis vytos poros linijomis teikiamų ADSL ir (arba) šviesolaidinėmis linijomis, UTP, STP linijomis iki 100 Mb/s spartą užtikrinančių paslaugų. Šios prieigos kaina Tiriamojo laikotarpio pabaigoje siekė atitinkamai 5,5 ir 5,0 Eur/mėn. be PVM.

3 lentelė. Užmokesčiai už didmeninę centrinę prieigą metalinėmis vytos poros linijomis ir šviesolaidinėmis linijomis (Eur/mėn., be PVM) galutiniams paslaugų gavėjams – fiziniams asmenims, 2018 m. III ketv.

Galutinis paslaugų gavėjas – <u>fizinis asmuo</u>			
Metalinės vytos poros linijos		Šviesolaidinės ryšio linijos ir (arba) UTP ir STP linijos	
ADSL	5,50		
VDSL (iki 100 Mb/s)	6,00	iki 100 Mb/s	5,00
		iki 300 Mb/s	7,00
VDSL (iki 250 Mb/s)	9,00		
		iki 1000 Mb/s	9,00
Vidutinė kaina:	6,83	Vidutinė kaina:	7,00

Šaltinis: <https://www.telia.lt/verslui/reguliuojamos-paslaugos/isankstiniai-pasiulymai/didmenine-placiajuoscio-ryσιο-prieiga>

Telia Tiriamuoju laikotarpiu taikytos mažmeninių viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų kainos (žr. 4 lentelę) fiziniams asmenims svyravo nuo 6,92 Eur (su PVM) iki 10,68 Eur (su PVM). Atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu mažmeninių viešųjų telefono ryšio (tiek fiksuotojo, tiek judriojo) paslaugų rinkose dominuoja neribotų pokalbių planai, tikslinga didmeninės centrinės prieigos kainas lyginti su Telia taikomo plano „Paros“ mėnesiniu užmokesčiu. Tokiu atveju visos didmeninės centrinės prieigos kainos yra mažesnės už mažmeninių paslaugų fiziniams asmenims taikomus mėnesinius užmokesčius.

4 lentelė. „Telia Lietuva“, AB, mažmeninių viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų fiziniams asmenims mėnesinis užmokestis, Eur (su PVM), Tiriamasis laikotarpis.

Paslaugų rūšys	Mėnesinis užmokestis
Planas „Minutės“, suteikiantis 100 min. per mėnesį	6,92
Planas „Valandos“, suteikiantis 600 min. per mėnesį	8,66
Planas „Paros“, suteikiantis neribotus pokalbius	10,68

Šaltinis: www.telia.lt

Šis, aukščiau pateiktas, Telia taikomų didmeninės centrinės prieigos ir mažmeninių viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų kainų palyginimas rodo, kad asmeniui, norinčiam į Prieigos vartotojams rinką, yra ekonomiškai naudinga tai daryti, perkant Telia teikiamas didmeninės centrinės prieigos.

Taip pat pažymėtina, kad paslaugų teikėjas, siekiantis į Prieigos vartotojams rinką, pirks didmeninę centrinę prieigą, turi galimybę šios prieigos pagrindu suteikti ne tik su Prieigos vartotojams paslaugomis susijusias mažmenines viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas, bet ir kitas mažmenines paslaugas, tokias kaip interneto prieigos ir (arba) mokamos televizijos paslaugas. Remiantis Tarnybos turimais duomenimis, 2018 m. III ketv. pabaigoje viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas vartotojams teikė 20 teikėjų, iš kurių tik 8 teikė vien viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas. Vadinasi, didesnė dalis mažmeninių viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų vartotojams teikėjų, be šių paslaugų, taip pat teikė ir kitas mažmenines elektroninių ryšių paslaugas, tokias kaip interneto prieigos ir (arba) mokamos televizijos paslaugas.

Galimybė didmeninės centrinės prieigos pagrindu suteikti ne tik su Prieigos vartotojams paslaugomis susijusias viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas, bet ir interneto prieigos ir (arba) mokamos televizijos paslaugas, suponuoja, kad paslaugų teikėjui, norinčiam į Prieigos

vartotojams rinką, yra naudinga tai daryti, perkant Telia teikiamą didmeninę centrinę prieigą. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, konstatuotina, kad galimybė vystyti Tinklą naudojant kitų operatorių teikiamą didmeninę centrinę prieigą sumažina įėjimo į Prieigos vartotojams rinką barjerus.

Tarnyba, siekdama papildomai įvertinti, ar teikiamos didmeninės paslaugos sumažina reikiamų investicijų kiekį, respondentams Anketoje pateikė klausimą, ar „teikiamos didmeninės paslaugos (Didmeninės centrinės prieigos fiksuotoje vietoje masinės rinkos produktams rinkoje), visiškai atsietos prieigos, iš dalies atsietos prieigos, skambučių inicijavimo paslauga ir kt. sudaro galimybes naujam operatoriui įeiti į rinką, sumažina reikiamų investicijų kiekį“. Didžioji dauguma respondentų (17 iš 24) į klausimą atsakė „taip“, vienas iš jų parašė, kad „didieji/seniau rinkoje esantys operatoriai, teikdami didmenines paslaugas ir taip leisdami naudotis savo jau išvystyta infrastruktūra, sudaro palankesnes sąlygas naujiems operatoriams įeiti į rinką ir sumažina reikiamų investicijų kiekį“. Vienas respondentas, kuris atsakė „ne“, paaiškino savo atsakymą: „Telia didmeninių paslaugų kaina yra pernelyg didelė lyginant su Telia taikomomis mažmeninėmis kainomis“.

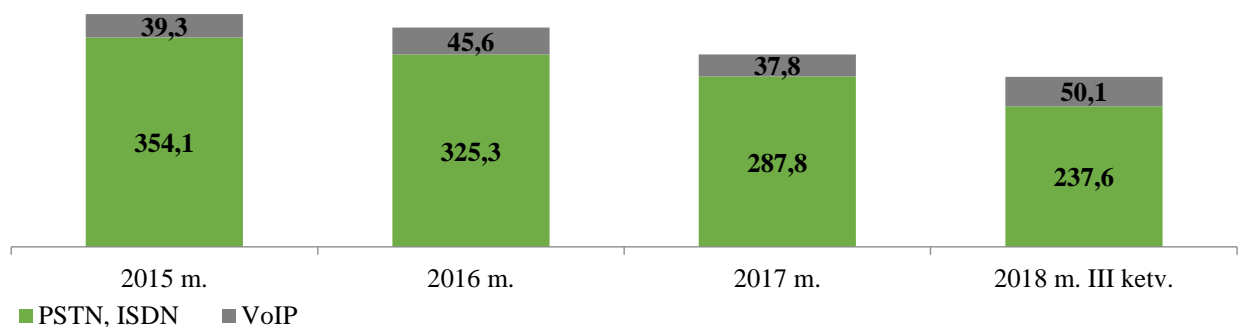
Atsižvelgiant į anksčiau išdėstytas aplinkybes, galima teigti, kad, norint pradėti teikti Prieigos vartotojams paslaugas, statant savo Tinklą, nesinaudojant kitų operatorių teikiamomis didmeninėmis prieigos prie fizinės elektroninių ryšių infrastruktūros paslaugomis, finansiniai įėjimo į rinką barjerai yra aukšti. Tačiau, naudojantis reguliuojamomis prieigos prie RKKS ir didmeninėmis centrinės prieigos paslaugomis, šie barjerai sumažėja.

Paklausos sąlygos

Kaip jau Ataskaitoje minėjome, Prieigos vartotojams paslaugos skirtos viešosioms fiksuotojo telefono ryšio paslaugoms, taip pat kitoms elektroninių ryšių paslaugoms, tokioms kaip faksimilijų siuntimas ir pan., gauti. Atsižvelgdami į tai, toliau šių paslaugų teikimą analizuosime, remdamiesi viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikimo tendencijomis.

Mažmeninės viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos vartotojams Tiriamuoju laikotarpiu buvo teikiamos, naudojant anksčiau aptartas PSTN, ISDN ir VoIP technologijas (žr. 5 pav.). 2015 m. pabaigoje didžiajai daliai (90,0 proc.) viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų vartotojų paslaugos buvo teikiamos, naudojant PSTN ir ISDN technologijas. Tačiau šių vartotojų skaičius Tiriamuoju laikotarpiu sumažėjo 32,9 proc. arba 116,5 tūkst. vnt. ir 2018 m. III ketv. pabaigoje sudarė 237,6 tūkst. vnt. Skirtingai nei PSTN ir ISDN technologijų atveju, VoIP technologija teikiamos viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos pasižymėjo augimo tendencijomis. Tiriamuoju laikotarpiu viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų vartotojų, naudojant VoIP technologiją, skaičius išaugo 27,5 proc. ir 2018 m. III ketv. pabaigoje siekė 50,1 tūkst. vnt.

Tačiau, nepaisant to, kad viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų vartotojų, naudojant VoIP technologiją, skaičius išaugo 27,5 proc., tačiau bendras minėtų paslaugų vartotojų skaičius sumažėjo nuo 393,4 tūkst. iki 287,7 tūkst. t. y. 26,9 proc.

5 pav. Viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų vartotojų pasiskirstymas pagal naudojamas technologijas, 2015 m. – 2018 m. III ketv., tūkst. vnt.

Tarnyba, siekdama įvertinti realias viešųjų fiksuitojo telefono ryšio paslaugų paklausos mažėjimo priežastis, 2016 m. spalio mėnesį užsakė atlikti viešosios nuomonės apklausą dėl šių paslaugų pakeičiamumo viešosiomis judriojo telefono ryšio paslaugomis ir kitomis galutiniais paslaugų gavėjų naudojamomis taikomosiomis programomis („Skype“, „Viber“, „Facebook“ ir kt.) (toliau – OTT paslaugos) (toliau – Apklausa). Buvo apklausti 1036 fiziniai asmenys ir 1038 juridiniai asmenys. Tokie imties dydžiai užtikrina ne didesnę nei 3,1 proc. ribinę statistinę paklaidą, esant 95 proc. patikimumo lygmeniui.

Šios Apklauso rezultatai patvirtino neigiamas viešųjų fiksuitojo telefono ryšio paslaugų skaičiaus kitimo tendencijas, t. y. Apklauso rezultatai atskleidė, kad tik 0,1 proc. fizinių asmenų (t. y. vartotojų) kaip komunikavimo priemonę naudoja tik viešąsias fiksuitojo telefono ryšio paslaugas, o viešosiomis fiksuitojo telefono ryšio paslaugomis (arba tik jomis, arba kartu su viešosiomis judriojo telefono ryšio paslaugomis, arba kartu naudojančios OTT paslaugomis) naudojami 23,1 proc. apklaustųjų.

Mažėjančią viešųjų fiksuitojo telefono ryšio paslaugų paklausą ir neigiamas šių paslaugų kitimo tendencijas patvirtina ir Rinkų tyrimo metu apklausti asmenys. Anketoje pateikus klausimą apie planuojamą Prieigos vartotojams paslaugoms teikti naudojamą Tinklo plėtrą per ateinančius trejus metus, nei vienas respondentas neatsakė, kad planuoja plėtoti Tinklą, skirtą tik viešosioms fiksuitojo telefono ryšio paslaugoms, taip pat kitoms elektroninių ryšių paslaugoms, tokioms kaip faksimilių siuntimas ir pan., gauti. Tik pora operatorių planuoja prijungti keletą papildomų galinių taškų, bet paprastai šiems Prieigos vartotojams paslaugų gavėjams yra teikiamos paslaugos, naudojant VoIP technologiją, ir jiems jau yra teikiamos kitos elektroninių ryšių paslaugos (interneto prieigos paslaugos ir pan.). Kadangi ir Telia atsakė, kad neplanuoja plėtoti PSTN, ISDN tinklo, skirto viešosioms fiksuitojo telefono ryšio paslaugoms teikti, o bendrovės metalinės vytos poros linijos yra keičiamos į šviesolaidines linijas, kuriomis galima teikti interneto prieigos bei mokamos TV paslaugas, tai manytina, kad ir naujas paslaugų teikėjas nenorės steigti Tinklo, kuris bus naudojamas tik viešosioms fiksuitojo telefono ryšio paslaugoms teikti.

Apibendrinant galima teigti, kad steigti Tinklą ir jį naudoti vien tik viešosioms fiksuitojo telefono ryšio paslaugoms teikti (tuo pačiu, Prieigos vartotojams paslaugoms) gali būti ekonomiškai nenaudinga dėl mažėjančios šių paslaugų paklausos, todėl konstatuotina, kad mažėjanti Prieigos vartotojams paslaugų paklausa didina į Prieigos vartotojams rinką paslaugų barjerus.

Ataskaitos 3.1.1 apibendrinimas:

Atlikus trijų kriterijų testo Prieigos vartotojams rinkoje pirmojo kriterijaus vertinimą, nustatyta, kad:

1. Lietuvos Respublikoje nėra teisinio ar reguliuojamojo pobūdžio kliūčių, kurios ribotų įėjimą į Prieigos vartotojams rinką.
2. Įėjimo į Prieigos vartotojams rinką barjerai vystant (statant) Tinklą, nesinaudojant kitų operatorių teikiama prieiga prie Tinklo fizinės infrastruktūros, yra aukšti.
3. Galimybė pirkti didmenines elektroninių ryšių paslaugas – prieigą prie RKKS ir didmeninę centrinę prieigą – sumažina barjerus įėjimo į Prieigos vartotojams rinką.
4. Mažėjanti Prieigos vartotojams paslaugų paklausa didina įėjimo į Prieigos vartotojams rinką barjerus.

Atsižvelgiant į tai, kad nors ir didmeninės elektroninių ryšių paslaugos – prieiga prie RKKS ir didmeninė centrinė prieiga – sumažina barjerus įėjimo į Prieigos vartotojams rinką, tačiau mažėjanti Prieigos vartotojams paslaugų paklausa didina įėjimo į šią rinką barjerus, todėl konstatuotina, kad Prieigos vartotojams rinką tik dalinai tenkina pirmąjį trijų kriterijų testo kriterijų, todėl dėl *ex ante* reguliavimo pagrindimui Prieigos vartotojams rinkoje turi būti atliekamas antrojo trijų kriterijų testo kriterijaus vertinimas.

3.1.1. skyriaus išvada:

Prieigos vartotojams rinka tik dalinai tenkina pirmąjį trijų kriterijų testo kriterijų, todėl dėl *ex ante* reguliavimo pagrįstumo Prieigos vartotojams rinkoje turi būti atliekamas antrojo trijų kriterijų testo kriterijaus vertinimas.

3.1.2. Antrasis kriterijus

Antrasis kriterijus nusako, ar rinka pasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Įstatymo 17 straipsnyje.

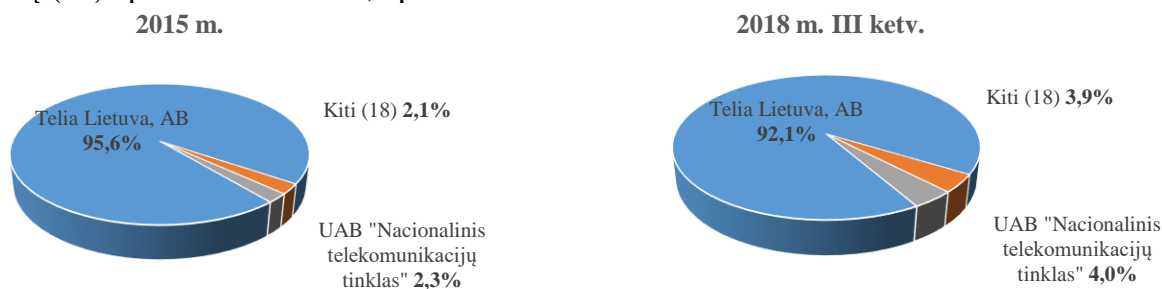
Ataskaitos 3.1.1 skyriuje nustatyta, kad egzistuoja tam tikros, nors ir sumažėjusios, struktūrinio pobūdžio kliūtys įeiti į Prieigos vartotojams rinką. Todėl atliekant trijų kriterijų testą, būtina įvertinti, ar nagrinėjama rinka pasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Įstatymo 17 straipsnyje, t. y. *ex ante* reguliavimą.

Trijų kriterijų taikymo gairių 3 skyriuje yra išskirtas nebaigtinis kriterijų sąrašas, kuriuo vadovaujantis tikslinga vertinti antrąjį trijų kriterijų testo kriterijų. Atsižvelgiant į šį vertinimo kriterijų sąrašą šiame rinkos tyrime antrasis trijų kriterijų testo kriterijus bus vertinamas pagal: rinkos dydį ir struktūrą, potencialią konkurenciją, viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų įtaką viešosioms fiksuotojo telefono ryšio paslaugoms bei OTT paslaugų įtaką viešosioms fiksuotojo telefono ryšio paslaugoms.

Rinkos dydis ir struktūra

Kaip jau minėta Ataskaitos 3.1.1 skyriuje, nepaisant to, kad Prieigos vartotojams paslaugų apimtis, naudojant VoIP technologiją, Tiriamuoju laikotarpiu išaugo 27,5 proc., tačiau bendras Prieigos vartojamas paslaugų gavėjų skaičius sumažėjo nuo 393,4 tūkst. iki 287,7 tūkst. t. y. 26,9 proc. (žr. 5 pav.).

Šioje besitraukiančioje rinkoje, vertinant viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjų užimamas rinkos dalis pagal vartotojus, matyti, kad Telia Tiriamuoju laikotarpiu turėjo daugiausia vartotojų, besinaudojančių viešosiomis fiksuotojo telefono ryšio paslaugomis. Tiriamojo laikotarpio pradžioje Telia rinkos dalis, vertinant pagal vartotojų skaičių (viso – 20 rinkos dalyvių, kurie Tiriamuoju laikotarpiu teikė viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas vartotojams), siekė 95,6 proc. 2015 m. pabaigoje be Telia buvo tik dar vienas rinkos dalyvis – UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“¹⁸, kuris užėmė rinkos dalį didesnę nei 2 proc. – 2,3 proc. rinkos dalį, kiti rinkos dalyviai užėmė rinkos dalis, mažesnes negu 2 proc. (visi kartu – 2,1 proc. (žr. 6 pav.). Tiriamuoju laikotarpiu Telia rinkos dalis sumažėjo 3,5 procentinio punkto ir 2018 m. III ketvirčio pabaigoje siekė 92,1 proc., UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“ rinkos dalis išaugo 1,7 proc. punkto, likę (18) operatoriai užėmė 3,9 proc. rinkos.

6 pav. Viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjų rinkos dalys pagal viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų vartotojus 2015 m. ir 2018 m. III ketv.

¹⁸ Visos KTV ir kitos įmonės, kurios teikė UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“ paslaugas.

Atsižvelgiant į tai, kad Telia viešųjų fiksotojo telefono ryšio paslaugų vartotojų per Tiriamąjį laikotarpį sumažėjo 28,1 proc. arba 106,7 tūkst. (žr. 5 lentelę), kai kitų teikėjų teikiamų paslaugų vartotojų skaičius per šį laikotarpį išaugo 33,9 proc. arba 6,0 tūkst., darytina išvada, kad konkurencinė aplinka, teikiant viešąsias fiksotojo telefono ryšio paslaugas, gerėja.

5 lentelė. Viešųjų fiksotojo telefono ryšio paslaugų vartotojų skaičius pagal paslaugų teikėjus, tūkst. vnt., 2015 m.–2018 m. III ketv.

	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m. III ketv.
Telia	379,2	353,4	310,5	272,5
Kiti teikėjai	17,6	21,2	23,2	23,5

Gerėjančią konkurencinę aplinką patvirtina ir 6 lentelėje pateikta informacija apie į kitų teikėjų Tinklus perkeltus telefono ryšio numerius. 2015 – 2018 m. laikotarpiu (t. y. laikotarpiu, kuris praktiškai sutampa su Tiriamuoju laikotarpiu) telefono ryšio numerio perkėlimo paslauga pasinaudota 37,6 tūkst. kartų. Šiuo laikotarpiu didžioji dalis (21,2 tūkst. arba 56,4 proc.) fiksotojo telefono ryšio paslaugų numerių perkelta iš Telia Tinklo į kitų paslaugų teikėjų Tinklus.

6 lentelė. Perkeltų telefono ryšio numerių skaičius į kitų paslaugų teikėjų Tinklus, vnt., 2015–2018 m.

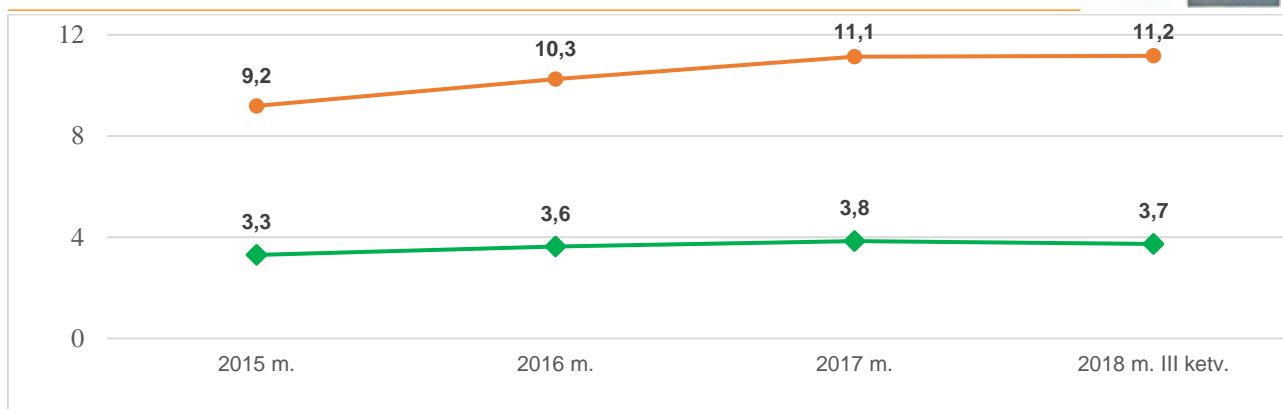
	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.
Telia	-2 254	-6 079	-5 115	-7 753
CSC	-264	1 457	1 574	6 586
NTT	1 904	2 382	2 138	1 436

Atsižvelgiant į anksčiau pateiktą informaciją, galima konstatuoti, kad, nors Telia Tiriamojo laikotarpio pabaigoje vis dar užėmė didelę Prieigos vartotojams rinkos dalį, bet ši rinkos dalis Tiriamuoju laikotarpiu mažėjo. Tuo tarpu kitų paslaugų teikėjų rinkos dalis išaugo. Tokia situacija rodo gerėjančias konkurencijos sąlygas analizuojamoje rinkoje, t. y., kad rinka pasižymi charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Įstatymo 17 straipsnyje, t. y. *ex ante* reguliavimą.

Potenciali konkurencija

Iš aukščiau pateiktos informacijos matyti, kad Prieigos vartotojams paslaugų gavėjai yra suinteresuoti labiau naudotis VoIP technologijos paslaugomis, nei PSTN, ISDN, nes Prieigos vartotojams paslaugos, naudojant VoIP technologiją, suteikia galimybę naudotis ne tik viešosiomis fiksotojo telefono ryšio paslaugomis, bet ir daugiau paslaugų (interneto prieigos, televizijos). Todėl Prieigos vartotojams paslaugų teikėjai yra priversti ieškoti naujų būdų kaip pritraukti klientus, vienas iš sprendimų – teikti elektroninių ryšių paslaugų paketus, kurie užtikrintų didesnę teikiamų paslaugų spektrą (be viešųjų fiksotojo telefono ryšio paslaugų teikti ir interneto prieigos ir/ar televizijos paslaugas).

Pagal Anketoje pateiktą informaciją, 75,0 proc. visų Prieigos vartotojams (neįskaitant Telia) paslaugų buvo naudojamos teikti kelias elektroninių ryšių paslaugas (viešąsias fiksotojo telefono ryšio, interneto prieigos, televizijos), o ne tik viešąsias fiksotojo telefono ryšio paslaugas.

7 pav. Prieigos vartotojams paslaugų gavėjų pasiskirstymas pagal jiems teikiamų paslaugų skaičių, 2015 m. – 2018 m. III ketv., tūkst. vnt.

Kaip matyti iš pateiktos informacijos (žr. 7 pav.), didžioji dalis Prieigos vartotojams paslaugų gavėjų naudojami keliomis paslaugomis (be viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų, taip pat ir interneto prieigos ir (ar) televizijos paslaugomis). Čia nėra įvertintos Telia teikiamos Prieigos vartotojams paslaugos, nes bendrovė informacijos apie ryšio linijų panaudojimą negalėjo pateikti. Tačiau, Telia, siekdama išlaikyti savo paslaugų gavėjus ir pritraukti naujų, atnaujina savo turimą metalinių vytos poros linijų tinklą, keisdama jas į šviesolaidines linijas, kurios gali būti naudojamos teikti kelias paslaugas: per Tiriamąjį laikotarpį Prieigos vartotojams paslaugų, kurios naudojamos viešosioms fiksuotojo telefono ryšio paslaugoms teikti, naudojant šviesolaidines linijas, gavėjų skaičius išaugo 26,2 proc., nors bendras Telia teikiamų Prieigos vartotojams paslaugų skaičius sumažėjo 25,5 proc. Metalinės vytos poros linijos, kuriomis teikiama didelės spartos skaitmeninių abonentinių linijų paslauga (toliau – xDSL paslauga), taip pat naudojamos kelių paslaugų teikimui, t. y., be viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų, vartotojams teikiamos ir interneto prieigos ir (arba) televizijos paslaugos. Tuo remiantis galima teigti, kad Prieigos vartotojams paslaugų gavėjai linkę naudotis daugiau paslaugų, o ne tik viešosiomis fiksuotojo telefono ryšio paslaugomis.

Atsižvelgiant į tai, kad Prieigos vartotojams paslaugų gavėjai perka ne tik viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas, bet kartu ir interneto prieigos paslaugas, vadinasi, interneto prieigos paslaugų teikėjai, kurie turi išvystę elektroninių ryšių tinklus, naudojamus interneto prieigos paslaugų teikimui, tais pačiais tinklais, gali pradėti teikti ir viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas, taip sudarydami konkurenciją esamiems viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjams. Pažymėtina, kad 2018 m. III ketv. pabaigoje mažmenines viešąsias fiksuotosios interneto prieigos paslaugas vartotojams teikė 67 paslaugų teikėjai, vadinasi jie sudaro potencialią konkurenciją viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjams. Šis konkurencinis spaudimas riboja viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjų galimybes vienašališkai nustatyti kainas sau palankia linkme, o tai rodo veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Įstatymo 17 straipsnyje.

Viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų itaka viešosioms fiksuotojo telefono ryšio paslaugoms

Kaip aukščiau minėta, Lietuvoje Tiriamuoju laikotarpiu viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų vartotojų skaičius sumažėjo 26,9 proc. arba 106,0 tūkst. vartotojų ir 2018 m. III ketv. pabaigoje buvo 287,7 tūkst. vartotojų. Tuo tarpu viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų vartotojų (aktyvių SIM (angl. *Subscriber Identity Module*, įskaitant aktyvių išankstinio mokėjimo angl. *Priepaid* SIM kortelių) SIM kortelių, skaičius nuo 2015 m. pabaigos iki 2018 m. III ketv. pabaigos išaugo 1,9 proc. arba 66,4 tūkst. vartotojų ir 2018 m. III ketv. pabaigoje siekė 3 501,4 tūkst. vartotojų.

Remiantis Europos Komisijos 2018 m. liepos mėn. paskelbtais „Eurobarometro“ tyrimo duomenimis¹⁹, skambučiai viešajame judriojo ryšio tinkle išlieka populiariausia bendravimo priemone Europos Sąjungos šalyse (93 proc. apklaustų asmenų paminėjo naudojantys šį bendravimo būdą). Skambučius viešajame fiksuotojo ryšio tinkle kaip bendravimo priemonę paminėjo 63 proc. 61 proc. respondentų nurodė, kad kaip bendravimo priemonę naudoja pokalbių paslaugas, naudojantis OTT paslaugomis. Nuo 2015 m., kai buvo atlikta ankstesnė „Eurobarometro“ apžvalga, naudojimas viešosiomis judriojo telefono ryšio paslaugomis vartotojams pakito nedaug – padidėjo 1 procentiniu punktu, o fiksuotojo, t.y. Prieigos vartotojams paslaugomis, sumažėjo 6 procentiniais punktais, taip pat 8 procentiniais punktais išaugo naudojimas pokalbių paslaugomis, naudojant OTT paslaugas.

Lietuvos Respublikoje, pagal minėtą 2018 m. „Eurobarometro“ apžvalgą, į klausimą „*kaip dažnai naudojate viešosiomis judriojo telefono ryšio paslaugomis vartotojams*“, 85 proc. apklaustųjų atsakė, kad „kiekvieną dieną“, o atitinkamai Prieigos vartotojams, t. y. viešosiomis fiksuotojo telefono ryšio paslaugomis kiekvieną dieną naudojosi tik 9 proc. šios paslaugos gavėjų.

Remiantis šio „Eurobarometro“ tyrimo duomenimis, 2017 m. balandžio mėn. 67,0 proc. Lietuvos namų ūkių naudojosi tik viešosiomis judriojo telefono ryšio paslaugomis vartotojams, 23 proc. namų ūkių naudojosi abejomis (fiksuotojo ir judriojo telefono ryšio) paslaugomis, ir tik 4 proc. namų ūkių naudojosi tik viešosiomis fiksuotojo telefono ryšio paslaugomis.

Atsižvelgiant į anksčiau aprašytas tendencijas, tikslinga įvertinti viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų įtaką viešosioms fiksuotojo telefono ryšio paslaugoms.

Siekiant išsiaiškinti kartu su Prieigos vartotojams paslaugomis teikiamų viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų pakeičiamumą viešosiomis judriojo telefono ryšio paslaugomis vartotojams, respondentų buvo klausama: „*Ar, Jūsų nuomone, Prieigos vartotojams ir (ar) Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos galėtų suteikti tą patį funkcionalumą kaip prieigos prie judriojo telefono ryšio paslaugos?*“ bei „*Ar, Jūsų nuomone, prieigos prie judriojo telefono ryšio paslaugos galėtų suteikti tą patį funkcionalumą kaip Prieigos vartotojams ir (ar) Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos?*“ 71,4 proc. respondentų atsakė, kad viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos negali pakeisti viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų, nes „skiriasi šių paslaugų funkcionalumas“. Viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos nesuteikia mobilumo. Be to, 42,8 proc. respondentų nurodė, kad viešosios judriojo telefono ryšio paslaugos galėtų suteikti tą patį funkcionalumą kaip viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos. Vienas respondentas net paminėjo, kad viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos „net siaurąja prasme negali prilygti judriojo telefono ryšio paslaugai (nei funkcionalumo, nei kainodaros prasme)“.

Viešosios judriojo telefono ryšio paslaugos pasižymi didesniu funkcionalumu. Naudojantis judriojo telefono ryšio aparatu galima ne tik skambinti, bet ir rašyti trumpąsias žinutes (SMS) (angl. *Short Message Service*), siųsti iliustruotas žinutes (MMS) (angl. *Multimedia Messaging Service*), naudotis interneto prieigos paslaugomis, t. y. šioms paslaugoms gauti nebūtina turėti kelis galinius įrenginius.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad į klausimą „*Ar, teikdami Prieigos vartotojams ir (ar) Prieigos paslaugų gavėjams paslaugas susiduriate su konkurenciniu spaudimu iš viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjų?*“ dauguma respondentų (14 iš 19-os atsakiusių į šį klausimą) atsakė teigiamai. Vienas respondentas pažymėjo, kad „prieigos prie judriojo telefono ryšio paslaugos galėtų suteikti tą patį funkcionalumą“ kaip Prieigos vartotojams paslaugos „būtent todėl per paskutinius 10 metų žymiai susitraukė viešųjų tel. ryšio rinka bei padidėjo aktyvių judriojo tel. ryšio vartotojų“.

Potencialus viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų keitimas viešosiomis judriojo telefono ryšio paslaugomis siejamas ne tik su pastarųjų paslaugų didesniu funkcionalumu (papildomos paslaugos ir pan.) ir judrumo galimybe, bet ir patraukliomis siūlomomis kainomis. Apskaičiuotos vidutinės kainos (vidutinės pajamos už 1 skambučio minutę) už inicijuoto skambučio minutę viešuosiuose judriojo ryšio tinkluose yra mažesnės nei viešuosiuose fiksuotojo ryšio tinkluose (žr. 7 lentelę).

¹⁹ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/57889a55-8fb6-11e8-8bc1-01aa75ed71a1/language-en>

7 lentelė. Apskaičiuotos vidutinės kainos už vartotojo inicijuoto skambučio minutę viešuosiuose judriojo ryšio tinkluose ir viešuosiuose fiksuotojo ryšio tinkluose, Eur ct/ min. (be PVM), 2015 m. – 2018 m. III ketv.

	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m. I-III ketv.
Judriojo ryšio	1,37	1,28	1,32	1,29
Fiksuotojo ryšio	1,78	1,84	1,87	1,94

Be to, Apklausoje 28,0 proc. apklaustųjų, besinaudojančių viešosiomis fiksuotojo telefono ryšio paslaugomis, nurodė, kad jas pakeistų viešosiomis judriojo telefono ryšio paslaugomis, jei šių paslaugų kaina išaugtų 10 proc. tačiau, atsižvelgiant į viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų plėtojimo tendencijas, pakilus judriojo ryšio kainoms 10 proc. nebūtų pereinama prie viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų naudojimo.

Respondentų pateikti atsakymai į Anketos klausimus ir kita aukščiau pateikta informacija apie paslaugų funkcionalumą leidžia manyti, kad viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos vartotojams gali būti pakeičiamos viešosiomis judriojo telefono ryšio paslaugomis vartotojams, t. y. abi šios paslaugos gali būti naudojamos viešosioms telefono ryšio paslaugoms, taip pat kitoms elektroninių ryšių paslaugoms, tokioms kaip faksimilių ir pan., gauti, tačiau viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos vartotojams negali pakeisti viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų vartotojams, kadangi viešosios judriojo telefono ryšio paslaugos užtikrina mobilumo galimybę ir vartotojai renkasi jiems patogesnę ir funkcionalesnę ryšį. Panašią nuomonę pažymi ir Europos Komisija²⁰. Pasak Europos Komisijos, viešuoju judriojo ryšio tinklu teikiamos paslaugos gali atkartoti didžiąją dalį galutiniams paslaugų gavėjams viešuoju fiksuotojo ryšio tinklu teikiamų paslaugų.

Dėl anksčiau nurodytų priežasčių, darytina išvada, kad kartu su Prieigos vartotojams paslaugomis teikiamos viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos gali būti pakeičiamos viešosiomis judriojo telefono ryšio paslaugomis vartotojams, bet viešosios judriojo telefono ryšio paslaugos negali būti pakeičiamos viešosiomis fiksuotojo telefono ryšio paslaugomis vartotojams. Nepaisant to, įvertinus respondentų atsakymus į Anketos klausimus, galima konstatuoti, kad viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų vartotojams paslaugų, o tuo pačiu ir Prieigos vartotojams paslaugų, teikėjai patiria konkurencinį spaudimą iš viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų vartotojams teikėjų. Šis konkurencinis spaudimas iš viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų vartotojams teikėjų riboja viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjų galimybes vienašališkai nustatyti kainas sau palankia linkme, todėl Prieigos vartotojams rinka pasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Įstatymo 17 straipsnyje.

OTT paslaugų įtaka viešosioms fiksuotojo telefono ryšio paslaugoms

Kaip jau buvo minėta, remiantis „Eurobarometro“ tyrimo duomenimis bei 2016 m. spalio mėnesį užsakytos Apklaustos duomenimis, mažėjant viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų naudojimuisi, auga naudojimas OTT paslaugomis.

Lietuvoje 2018 m. III ketv. pabaigoje plačiajuosčio interneto prieigos, naudojant fiksuotojo ir judriojo ryšio technologijas, paslaugų abonentų skaičius siekė 3167,1 tūkst. Plačiajuosčio interneto prieigos, naudojant judriojo ryšio LTE technologiją, paslaugų gavėjų skaičius Tiriamojo laikotarpio pabaigoje siekė 1850,1 tūkst., skvarba LTE paslaugų gavėjų 100 gyventojų siekė 66,1 proc. Aukšti interneto prieigos paslaugų naudojimosi rodikliai rodo augančias galimybes naudotis OTT paslaugomis.

Tarnyba, matydama vis didėjančią OTT paslaugų populiarumą, Anketoje Prieigos vartotojams ir (ar) Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų teikėjų paklausė: „Ar, Jūsų nuomone, OTT paslaugos, kur suteikia galimybę naudotis balso paslaugomis, galėtų suteikti tą patį funkcionalumą kaip Prieigos

²⁰ 2014 m. aiškinamasis memorandumas.

vartotojams ir (ar) Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos?“ bei „Ar, teikdami Prieigos vartotojams ir (ar) Prieigos paslaugų gavėjams paslaugas susiduriate su konkurenciniu spaudimu iš OTT paslaugų teikėjų?“. Į šiuos klausimus pusė respondentų atsakė teigiamai. Vienas iš respondentų paminėjo, kad „šiais laikais daugelis vartotojų naudojami išmaniaisiais mobiliaisiais telefonais bei naudoja mobilųjį internetą, todėl naudoti OTT paslaugas darosi vis lengviau“. Dėl konkurencinio spaudimo iš OTT paslaugų teikėjų pusės pagrindinis argumentas buvo, kad pastarieji teikia nemokamas paslaugas, ypač konkurencinis spaudimas jaučiamas, teikiant tarptautinių pokalbių paslaugas.

OTT paslaugos suteikia skambučių galimybę, tačiau, kaip nurodė kai kurie respondentai, OTT paslaugos nesuteikia galimybės skambinti numeriu 112 ir vienas respondentas nurodė, kad „Prieigos vartotojams paslaugų gavėjams OTT paslaugos, trumpuoju periodu, suteikti to paties funkcionalumo negali. OTT paslaugų balso dalis dažniausiai yra skirta tik P2P komunikacijai tarp tų pačių taikomųjų programų be papildomo funkcionalumo“. Tuo remiantis, OTT paslaugos visiškai pakeisti Prieigos vartotojams paslaugų negali, tačiau kaip ir buvo konstatuota, vis labiau jaučiamas konkurencinis spaudimas iš OTT paslaugų teikėjų pusės. Iš kitos pusės, OTT paslaugos gali suteikti galimybę naudotis ne tik viešosiomis telefono ryšio paslaugomis, bet ir rašyti trumpąsias žinutes (SMS).

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, galima konstatuoti, kad galutiniai paslaugų gavėjai pastaruoju metu vis dažniau naudoja OTT paslaugas, skirtas skambinti ir rašyti trumpąsias žinutes. Aktyvus šių paslaugų naudojimas daro konkurencinį spaudimą kartu su Prieigos vartotojams paslaugomis teikiamų viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų naudojimui bei riboja viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjų galimybes vienašališkai nustatyti kainas sau palankia linkme, o tai rodo, kad Prieigos vartotojams rinka pasižymi tokiais charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Įstatymo 17 straipsnyje.

Ataskaitos 3.1.2 skyriaus apibendrinimas:

Atlikus trijų kriterijų testo Prieigos vartotojams rinkoje antrojo kriterijaus vertinimą, nustatyta, kad:

1. Toliau teikiamų viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų vartotojų skaičiaus mažėjimas bei kitų teikėjų teikiamų šių paslaugų augimas rodo, kad konkurencinė aplinka teikiant viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas gerėja.

2. Interneto prieigos paslaugų teikėjai sudaro potencialią konkurenciją viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų, o kartu ir Prieigos vartotojams paslaugų teikėjams, kadangi galutiniai paslaugų gavėjai (vartotojai) perka ne tik viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas, bet ir interneto prieigos paslaugas. Vadinas, interneto prieigos paslaugų teikėjai, gali nesunkiai pradėti teikti ir viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas, taip sudarydami konkurenciją esamiems viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjams.

3. Kartu su Prieigos vartotojams paslaugomis teikiamų viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų vartotojams teikėjai patiria konkurencinį spaudimą iš viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų vartotojams teikėjų bei OTT paslaugų teikėjų. Šis konkurencinis spaudimas riboja viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjų galimybes vienašališkai nustatyti kainas sau palankia linkme.

Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad Prieigos vartotojams rinka pasižymi charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Įstatymo 17 straipsnyje. Darytina išvada, kad Prieigos vartotojams rinka tenkina antrąjį trijų kriterijų testo kriterijų, todėl *ex ante* reguliavimas Prieigos vartotojams rinkoje negali būti taikomas.

Ataskaitos 3.1.2 skyriaus išvada:

Prieigos vartotojams rinka tenkina antrąjį trijų kriterijų testo kriterijų, todėl *ex ante* reguliavimas Prieigos vartotojams rinkoje negali būti taikomas.

3.2. Trijų kriterijų testas Prieigos paslaugų gavėjams rinkoje**3.2.1. Pirmasis kriterijus**

Pirmasis kriterijus yra susijęs su kliūtimis, kurios trukdo pradėti veikti Prieigos paslaugų gavėjams rinkoje ir (ar) vystyti konkurencijai joje. Pagal 2014 m. Rekomendacijos 2 punkto a papunktį, didelės ir ilgalaikės patekimo į rinką kliūtys gali būti struktūrinio, teisinio arba reguliuojamo pobūdžio.

Teisinio ar reguliuojamo pobūdžio kliūtys

Potencialus Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų teikėjas, norėdamas pradėti teikti viešąsias fiksuotojo ryšio tinklo, naudojamo viešosioms fiksuotojo telefono ryšio paslaugoms, paslaugas ir (arba) viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas turi Įstatymo 29 straipsnyje nustatyta tvarka ir sąlygomis informuoti apie tai Tarnybą, tačiau neprivalo gauti išankstinio valstybės institucijų leidimo (Įstatymo 29 straipsnio 1 dalis). Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad Lietuvos Respublikoje nėra teisinio ar reguliuojamo pobūdžio apribojimų, kurie ribotų įėjimą į Prieigos paslaugų gavėjams rinką.

Struktūrinio pobūdžio kliūtys

Toliau tikslinga išanalizuoti, ar egzistuoja struktūriniai barjerai, trukdantys patekti į Prieigos paslaugų gavėjams rinką, kurie atsiranda dėl pradinių išlaidų ar paklausos sąlygų, sukuriančių nevienodas sąlygas esamiems ir naujiems rinkos dalyviams, ir kliūdo ar neleidžia į rinką patekti naujiems rinkos dalyviams.

Finansiniai (pradinių išlaidų) įėjimo į Prieigos paslaugų gavėjams rinką barjerai

Kaip buvo minėta Ataskaitos 2.4.1 skyriuje, norint teikti Prieigos paslaugų gavėjams paslaugas konkurencinėmis sąlygomis, elektroninių ryšių paslaugų teikėjui reikalingas teritoriniu atžvilgiu išplėtotas Tinklas. Pažymėtina, kad Prieigos paslaugų gavėjams paslaugas galima teikti tiek naudojantis savo Tinklu, tiek ir kito paslaugų teikėjo išvystytu Tinklu, perkant įvairias didmenines duomenų perdavimo paslaugas. Be to, Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų teikėjui statant savo Tinklą, taip pat yra galimybė naudotis kitų operatorių teikiama didmenine prieiga prie fizinės elektroninių ryšių tinklo infrastruktūros. Anksčiau minėtų didmeninės prieigos paslaugų teikimo sąlygos gali būti tiek Tarnybos reguliuojamos, tiek dėl jų susitariama komerciniais pagrindais. Apibendrinant galima teigti, kad asmuo, norintis pradėti teikti Prieigos paslaugų gavėjams paslaugas, turi daug įvairių pasirinkimų, apsprendžiančių, kokių būdu būtų teikiamos Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos. Todėl, toliau šiame Ataskaitos skyriuje aptarsime finansinius įėjimo į Prieigos paslaugų gavėjams rinką barjerus, kai asmuo, norėdamas teikti Prieigos paslaugų gavėjams paslaugas:

1. stato savo Tinklą, nesinaudodamas kitų operatorių teikiamomis didmeninėmis prieigos prie fizinės elektroninių ryšių infrastruktūros paslaugomis;
2. stato savo Tinklą, naudodamasis kitų operatorių teikiama prieiga prie RKKŠ;
3. perka didmeninę centrinę prieigą.

Pirmuoju atveju Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų teikėjas, statydamas Tinklą, nesinaudoja rinkoje teikiamomis prieigos prie kitų operatorių valdomos infrastruktūros paslaugomis. Toks Tinklo statybos būdas yra naudojamas: tose vietovėse, kur nėra išvystyta kitų operatorių elektroninių ryšių infrastruktūra (pvz., mažai apgyvendintose vietovėse, naujai besikuriančiuose

miestų kvartaluose ar priemiesčiuose ir pan.), kai jau nutiestus elektroninių ryšių tinklus valdantys operatoriai atsisako suteikti prieigą prie jų arba kai tokio Tinklo vystytojas siekia būti pilnai atsakingas už savo Tinklą. Toks Tinklo vystymo būdas reikalauja didelių finansinių išteklių ir ilgai trunka, kadangi 1 km šviesolaidinės linijos, nenaudojant kitų operatorių teikiamos prieigos prie jų valdomo Tinklo infrastruktūros, klojant šias linijas į gruntą, kainuoja nuo 8 000 iki 20 000 Eur. Galutinė kaina priklauso nuo šviesolaidinių linijų tipo, skaidulų skaičiaus, Tinklo konfigūravimo ir techninio sprendimo. Taip pat kainą lemia ir Tinklo vystymo vieta (miestas ar kaimo vietovė) bei poreikis po Tinklo tiesimo atlikti gerbūvio atstatymo darbus.

Tarnybos turimais duomenimis, surinktais apibendrinus 2018 m. Didmeninės centrinės prieigos rinkos tyrimo bei Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo anketas, Tinklo išvystymas (statyba) iš esmės kainuoja nuo 20 – 30 tūkst. Eur visiškai lokalaus (vietinio), nedidelio Tinklo atveju, iki kelių šimtų tūkst. eurų šiek tiek didesnio Tinklo (dengiančio dalį tam tikro miestelio ar nepilną dalį miesto) atveju. Didesnio ir didelio Tinklo išvystymas (statyba) gali kainuoti nuo kelių milijonų iki 15 mln. Eur. Tarnybos vertinimu, tai labai dideli kaštai, todėl, darytina išvada, kad įėjimo į Prieigos paslaugų gavėjams rinką barjerai vystant (statant) Tinklą, nesinaudojant kitų operatorių teikiama prieiga prie Tinklo fizinės infrastruktūros, yra aukšti.

Antruoju atveju paslaugų teikėjas, tiesdamas savo Tinklą, naudojami kitų operatorių teikiama prieiga prie RKKS, t. y. ryšio linijas kloja ne į gruntą, o talpina RKKS. Toks Tinklų vystymo būdas gali būti panaudotas tik ten, kur kiti operatoriai turi išvystę RKKS tinklą – miestuose ir didesnėse gyvenvietėse. Tarnybos turimais duomenimis, 1 km šviesolaidinės linijos tiesimas naudojant RKKS kainuoja nuo 2 000 iki 4 000 Eur, t. y. nuo 2 iki 10 kartų pigiau nei anksčiau minėti šviesolaidinės linijos tiesimo, nenaudojant RKKS, kaštai. Papildomais neišvengiamais barjeriais laikytinos finansinės ir laiko sąnaudos reikalingos atlikti techninių galimybių tyrimą, suderinti darbų projektą su RKKS valdytoju. Pastebėtina, kad šis analizuojamas Tinklo vystymo būdas yra pats populiariausias ir dažniausiai naudojamas, kadangi prieiga prie RKKS ženkliai sumažina Tinklo statymo sąnaudas ir pagreitina visą darbų procesą, be to, nesukelia neigiamo poveikio aplinkai – Tinklo statymo darbai vyksta po žeme esančioje RKKS, todėl nėra pažeidžiamas gyventojų gerbūvis. Tokio Tinklo tiesimo būdo populiarumą patvirtina ir Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo metu surinkti duomenys, rodantys, kad 2015 – 2017 m. nuo 82,0 iki 88,0 proc. visų operatorių, išskyrus Telia, viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų, t. y. paslaugų, susijusių su Prieigos paslaugų gavėjams paslaugomis, gavėjai šias paslaugas gavo Tinklais, pastatytais naudojantis Telia teikiama prieiga prie jos valdomos RKKS. Pažymėtina, kad Telia yra didžiausią RKKS tinklą valdantis operatorius, o prieigos prie jos valdomos RKKS sąlygos, įskaitant kainas, yra reguliuojamos Tarnybos. Prieigos prie Telia valdomos RKKS reguliavimas palengvina ir pagreitina šios prieigos gavimo procesą. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, konstatuotina, kad galimybė vystyti Tinklą, naudojant kitų operatorių teikiamą prieigą prie RKKS, sumažina aukštus įėjimo į Prieigos paslaugų gavėjams rinką barjerus.

Trečiuoju atveju, paslaugų teikėjas iki Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų gavėjų netiesia savo Tinklo, tačiau juos pasiekia, naudodamasis kito paslaugų teikėjo teikiama didmenine centrine prieiga. Didmeninė centrinė prieiga – tai didmeninė duomenų perdavimo paslauga, kuria šios prieigos gavėjo pateiktas duomenų srautas gali būti perduodamas iš trijų centrinės prieigos suteikimo taškų (Vilniuje, Kaune ir Klaipėdoje) paslaugų gavėjams (įskaitant Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų gavėjus) visoje Lietuvos Respublikoje, išskyrus Šiaulių ir Visagino miestų savivaldybes²¹. Kadangi tokį Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų teikimo būdą pasirinkusiam operatoriui nereikia statyti Tinklo iki pat minėtų paslaugų gavėjų buveinės, tai tokiam operatoriui sumažėja Tinklo statybos kaštai, tačiau papildomai atsiranda išlaidos, susijusios su didmeninės centrinės prieigos pirkimu. Tarnyba reguliuoja Telia teikiamos didmeninės centrinės prieigos paslaugų teikimo sąlygas, todėl, kaip ir prieigos prie Telia valdomos RKKS atveju, taip ir didmeninės centrinės prieigos teikimo

²¹ Pagal Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos direktoriaus 2019 m. liepos 19 d. įsakymo Nr. 1V-765 „Dėl didmeninės centrinės prieigos fiksuotoje vietoje masinės rinkos produktams rinkos apibrėžimo“ nuostatas <https://www.rrt.lt/d/didmenines-centrines-prieigos-fiksuotoje-vietoje-masines-rinkos-produktams-rinka-3/>

atveju, toks reguliavimas palengvina ir pagreitina šios prieigos gavimo procesą. Kaip jau minėta šios Ataskaitos 2.1 skyriuje, Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos yra suteikiamos tam, kad šių paslaugų pagrindu paslaugų gavėjui būtų teikiamos mažmeninės viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos. Todėl, siekiant įvertinti, ar Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų teikėjui yra ekonomiškai naudinga teikti Prieigos paslaugų gavėjams paslaugas, naudojantis Telia teikiama didmenine centrine prieiga, toliau šiame Ataskaitos skyriuje palyginsime Telia teikiamas didmeninės centrinės prieigos ir mažmeninių viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų kainas.

Tiriamuoju laikotarpiu Telia didmeninę centrinę prieigą teikė metalinėmis vytos poros linijomis, šviesolaidinėmis linijomis ir UTP bei STP linijomis. Kaip matyti iš 8 lentelės, Tiriamojo laikotarpio pabaigoje iš esmės buvo vienodos didmeninės centrinės prieigos metalinėmis vytos poros linijomis ir didmeninės centrinės prieigos šviesolaidinėmis linijomis ir UTP bei STP linijomis paslaugų teikėjams (juridiniams asmenims) kainos. Tarnybos vertinimu, norint didmeninės centrinės prieigos pagrindu suteikti Prieigos paslaugų gavėjams paslaugą ir su ja susijusią viešąją fiksuotojo telefono ryšio paslaugą, naudojant VoIP technologiją, pakanka mažiausią duomenų perdavimo spartą užtikrinančių Telia teikiamų didmeninės centrinės prieigos, t. y. metalinėmis vytos poros linijomis teikiamų ADSL ir (arba) šviesolaidinėmis linijomis, UTP, STP linijomis iki 60 Mb/s spartą užtikrinančių paslaugų. Šios prieigos kaina Tiriamojo laikotarpio pabaigoje siekė atitinkamai 15 Eur/mėn. be PVM.

8 lentelė. Užmokesčiai už didmeninę centrinę prieigą metalinėmis vytos poros linijomis ir šviesolaidinėmis linijomis (Eur/mėn., be PVM) galutiniams paslaugų gavėjams – juridiniams asmenims, 2018 m. III ketv.

Galutinis paslaugų gavėjas – juridinis asmuo			
Metalinės vytos poros linijos		Šviesolaidinės ryšio linijos ir (arba) UTP ir STP linijos	
ADSL	15,00	Iki 60 Mb/s	15,00
VDSL (iki 100 Mb/s)	19,00	iki 100 Mb/s	30,00
VDSL (iki 250 Mb/s)	26,00	iki 300 Mb/s	45,00
		iki 1000 Mb/s	50,00
Vidutinė kaina:	20,00	Vidutinė kaina:	35,00

Šaltinis: <https://www.telia.lt/verslui/reguliuojamos-paslaugos/isankstiniai-pasiulymai/didmenine-placiajuoscio-ryσιο-prieiga>

Telia Tiriamuoju laikotarpiu taikytos mažmeninių viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų kainos (žr. 9 lentelę) juridiniams asmenims svyravo nuo 8,40 Eur (su PVM) iki 28,67 Eur (su PVM). Atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu mažmeninių viešųjų telefono ryšio (tiek fiksuotojo, tiek judriojo) paslaugų rinkose dominuoja neribotų pokalbių planai, tikslinga didmeninės centrinės prieigos kainas lyginti su Telia taikomo plano „Neribotas verslui“ mėnesiniu užmokesčiu. Tokiu atveju visos didmeninės centrinės prieigos kainos yra mažesnės už mažmeninių paslaugų juridiniams asmenims taikomus mėnesinius užmokesčius.

9 lentelė. Telia mažmeninių viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų juridiniams asmenims mėnesinis užmokestis, Eur (su PVM), Tiriamasis laikotarpis.

Paslaugų rūšys	Mėnesinis užmokestis
Planas „Verslo kryptys“ ²² suteikiantis 100 min. pokalbiams per mėnesį visoje Lietuvoje	8,40
Planas „Verslo kryptys“ suteikiantis 600 min. pokalbiams per mėnesį visoje Lietuvoje	19,98
Planas „Verslo kryptys“ suteikiantis 1000 min. pokalbiams per mėnesį visoje Lietuvoje	28,67

Šaltinis: www.telia.lt

Šis, aukščiau pateiktas, Telia taikomų didmeninės centrinės prieigos ir mažmeninių viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų kainų palyginimas rodo, kad asmeniui, norinčiam įeiti į Prieigos

²² <https://www.telia.lt/verslui/fiksuotas-rysys/planai/kryptys>

paslaugų gavėjams rinką, yra ekonomiškai naudinga tai daryti, perkant Telia teikiamą didmeninę centrinę prieigą.

Taip pat pažymėtina, kad paslaugų teikėjas, siekiantis įeiti į Prieigos paslaugų gavėjams rinką, pirkdamas didmeninę centrinę prieigą, turi galimybę šios prieigos pagrindu suteikti ne tik su Prieigos paslaugų gavėjams paslaugomis susijusias mažmenines viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas, bet ir kitas mažmenines paslaugas, tokias kaip interneto prieigos. Remiantis Tarnybos turimais duomenimis, 2018 m. III ketv. pabaigoje viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas paslaugų gavėjams teikė 20 teikėjų, iš kurių tik 4 teikė vien viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas. Vadinasi, didesnė dalis mažmeninių viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjams teiktų paslaugų teikėjų, be šių paslaugų, taip pat teikė ir kitas mažmenines elektroninių ryšių paslaugas, tokias kaip interneto prieigos.

Galimybė didmeninės centrinės prieigos pagrindu suteikti ne tik su Prieigos paslaugų gavėjams paslaugomis susijusias viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas, bet ir interneto prieigos paslaugas, suponuoja, kad paslaugų teikėjui, norinčiam įeiti į Prieigos paslaugų gavėjams rinką, yra naudinga tai daryti, perkant Telia teikiamą didmeninę centrinę prieigą. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, konstatuotina, kad galimybė vystyti Tinklą, naudojant kitų operatorių teikiamą didmeninę centrinę prieigą sumažina įėjimo į Prieigos paslaugų gavėjams rinką barjerus.

Tarnyba, siekdama papildomai įvertinti, ar teikiamos didmeninės paslaugos sumažina reikiamų investicijų kiekį, respondentams Anketoje pateikė klausimą, ar „teikiamos didmeninės paslaugos (Didmeninės centrinės prieigos fiksuotoje vietoje masinės rinkos produktams rinkoje), visiškai atsietos prieigos, iš dalies atsietos prieigos, skambučių inicijavimo paslauga ir kt. sudaro galimybes naujam operatoriui įeiti į rinką, sumažina reikiamų investicijų kiekį“. Didžioji dauguma respondentų (17 iš 24) į klausimą atsakė „taip“, vienas iš jų parašė, kad „didieji/seniau rinkoje esantys operatoriai, teikdami didmenines paslaugas ir taip leisdami naudotis savo jau išvystyta infrastruktūra, sudaro palankesnes sąlygas naujiems operatoriams įeiti į rinką ir sumažina reikiamų investicijų kiekį“. Vienas respondentas, kuris atsakė „ne“, paašškino savo atsakymą: „Telia didmeninių paslaugų kaina yra pernelyg didelė lyginant su Telia taikomomis mažmeninėmis kainomis“.

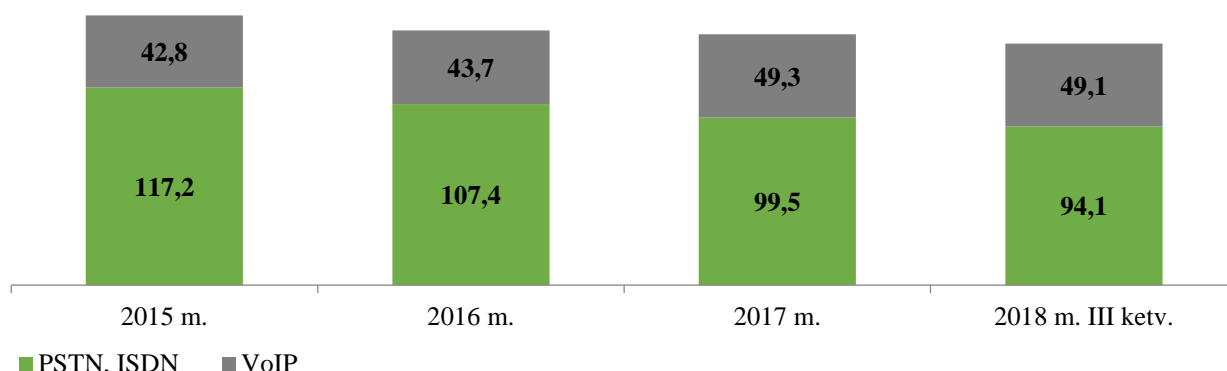
Atsižvelgiant į anksčiau išdėstytas aplinkybes, galima teigti, kad, norint pradėti teikti Prieigos paslaugų gavėjams paslaugas, statant savo Tinklą, nesinaudojant kitų operatorių teikiamomis didmeninėmis prieigos prie fizinės elektroninių ryšių infrastruktūros paslaugomis, finansiniai įėjimo į rinką barjerai yra aukšti. Tačiau, naudojantis reguliuojamomis prieiga prie RKKs ir didmenine centre prieiga, šie barjerai sumažėja.

Paklausos sąlygos

Kaip jau Ataskaitoje minėjome, Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos skirtos viešosioms fiksuotojo telefono ryšio paslaugoms, taip pat kitoms elektroninių ryšių paslaugoms, tokioms kaip faksimilių siuntimas ir pan., gauti. Atsižvelgdami į tai, toliau šių paslaugų teikimą analizuosime, remdamiesi viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikimo tendencijomis.

Mažmeninės viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos paslaugų gavėjams Tiriamuoju laikotarpiu buvo teikiamos, naudojant anksčiau aptartas PSTN, ISDN ir VoIP technologijas (žr. 8 pav.). 2015 m. pabaigoje didžiąjai daliai (73,3 proc.) viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų gavėjų paslaugos buvo teikiamos, naudojant PSTN ir ISDN technologijas. Tačiau šių paslaugų gavėjų skaičius Tiriamuoju laikotarpiu sumažėjo 19,7 proc. arba 23,1 tūkst. vnt. ir 2018 m. III ketv. pabaigoje sudarė 94,1 tūkst. vnt. Skirtingai nei PSTN ir ISDN technologijų atveju, VoIP technologija teikiamos viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos pasižymėjo augimo tendencijomis. Tiriamuoju laikotarpiu viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų gavėjų, naudojant VoIP technologiją, skaičius išaugo 14,8 proc. ir 2018 m. III ketv. pabaigoje siekė 49,1 tūkst. vnt.

Tačiau, nepaisant to, kad viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų gavėjų, naudojant VoIP technologiją, skaičius išaugo 14,8 proc., tačiau bendras minėtų paslaugų gavėjų skaičius sumažėjo nuo 160,0 tūkst. iki 143,2 tūkst. t. y. 10,5 proc.

8 pav. Viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų gavėjų pasiskirstymas pagal naudojamas technologijas, 2015 m. – 2018 m. III ketv., tūkst. vnt.

Kaip jau minėjome Ataskaitos 3.1.1 skyriuje, Tarnyba, siekdama įvertinti realias viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų paklausos mažėjimo priežastis, 2016 m. spalio mėnesį užsakė atlikti Apklausą. Šios Apklausos rezultatai patvirtino neigiamas viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų skaičiaus kitimo tendencijas, t. y. Apklausos rezultatai atskleidė, kad Prieigos paslaugų gavėjams paslaugomis naudojosi 2,2 proc. juridinių asmenų, o Prieigos paslaugų gavėjams paslaugomis, arba kartu su viešosiomis judriojo telefono ryšio paslaugomis, arba kartu naudojantis OTT paslaugomis) naudojosi 86,0 proc. paslaugų gavėjų (juridinių asmenų). Pažymėtina, kad 25,8 proc. juridinių asmenų atsakė, kad Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos yra sudėtinė perkamų elektroninių ryšių paslaugų dalis (pavyzdžiui, kartu su šiomis paslaugomis perkamos interneto prieigos paslaugos).

Mažėjančią viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų paklausą ir neigiamas šių paslaugų kitimo tendencijas patvirtina ir Rinkų tyrimo metu apklausti asmenys. Anketoje, pateikus klausimą apie planuojamą Prieigos paslaugų gavėjams paslaugoms teikti naudojamo Tinklo plėtrą per ateinančius trejus metus, nei vienas respondentas neatsakė, kad planuoja plėtoti Tinklą, skirtą tik viešosioms fiksuotojo telefono ryšio paslaugoms, taip pat kitoms elektroninių ryšių paslaugoms, tokioms kaip faksimilių siuntimas ir pan., gauti. Tik pora operatorių planuoja prijungti keletą papildomų galinių taškų, bet paprastai šiems Prieigos paslaugų gavėjams yra teikiamos paslaugos, naudojant VoIP technologiją, ir jiems jau yra teikiamos kitos elektroninių ryšių paslaugos (interneto prieigos paslaugos ir pan.). Kadangi ir Telia atsakė, kad neplanuoja plėtoti PSTN, ISDN tinklo, skirto viešosioms fiksuotojo telefono ryšio paslaugoms teikti, o Telia metalinės vytos poros linijos yra keičiamos į šviesolaidines linijas, kuriomis galima teikti interneto prieigos paslaugas, tai manytina, kad ir naujas paslaugų teikėjas nenorės steigti Tinklo, kuris bus naudojamas tik viešosioms fiksuotojo telefono ryšio paslaugoms teikti.

Apibendrinant galima teigti, kad steigti Tinklą ir jį naudoti vien tik viešosioms fiksuotojo telefono ryšio paslaugoms teikti (tuo pačiu, Prieigos paslaugų gavėjams paslaugoms) gali būti ekonomiškai nenaudinga dėl mažėjančios šių paslaugų paklausos, todėl konstatuotina, kad mažėjanti Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų paklausa didina įėjimo į Prieigos paslaugų gavėjams rinką paslaugų barjerus.

Ataskaitos 3.2.1 apibendrinimas:

Atlikus trijų kriterijų testo Prieigos paslaugų gavėjams rinkoje pirmojo kriterijaus vertinimą, nustatyta, kad:

1. Lietuvos Respublikoje nėra teisinio ar reguliuojamojo pobūdžio kliūčių, kurios ribotų įėjimą į Prieigos paslaugų gavėjams rinką.

2. Įėjimo į Prieigos paslaugų gavėjams rinką barjerai vystant (statant) Tinklą, nesinaudojant kitų operatorių teikiama prieiga prie Tinklo fizinės infrastruktūros, yra aukšti.

3. Galimybė pirkti didmenines elektroninių ryšių paslaugas – prieigą prie RKKS ir didmeninę centrinę prieigą – sumažina barjerus įeiti į Prieigos paslaugų gavėjams rinką.

4. Mažėjanti Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų paklausa didina įėjimo į Prieigos paslaugų gavėjams rinką barjerus.

Atsižvelgiant į tai, kad nors ir didmeninės elektroninių ryšių paslaugos – prieiga prie RKKS ir didmeninė centrinė prieiga – sumažina barjerus įeiti į Prieigos paslaugų gavėjams rinką, barjerus, tačiau mažėjanti Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų paklausa didina įėjimo į šią rinką barjerus, todėl konstatuotina, kad Prieigos paslaugų gavėjams rinką tik dalinai tenkina pirmąjį trijų kriterijų testo kriterijų, todėl dėl *ex ante* reguliavimo pagrindimui Prieigos paslaugų gavėjams rinkoje turi būti atliekamas antrojo trijų kriterijų testo kriterijaus vertinimas.

3.2.1. skyriaus išvada:

Prieigos paslaugų gavėjams rinką tik dalinai tenkina pirmąjį trijų kriterijų testo kriterijų, todėl dėl *ex ante* reguliavimo pagrįstumo Prieigos paslaugų gavėjams rinkoje turi būti atliekamas antrojo trijų kriterijų testo kriterijaus vertinimas.

3.2.2. Antrasis kriterijus

Antrasis kriterijus nusako, ar rinką pasižymi tokiais charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Įstatymo 17 straipsnyje.

Ataskaitos 3.2.1 skyriuje nustatyta, kad egzistuoja tam tikros, nors ir sumažėjusios, struktūrinio pobūdžio kliūtys įeiti į Prieigos paslaugų gavėjams rinką. Todėl atliekant trijų kriterijų testą, būtina įvertinti, ar nagrinėjama rinką pasižymi tokiais charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Įstatymo 17 straipsnyje, t. y. *ex ante* reguliavimą.

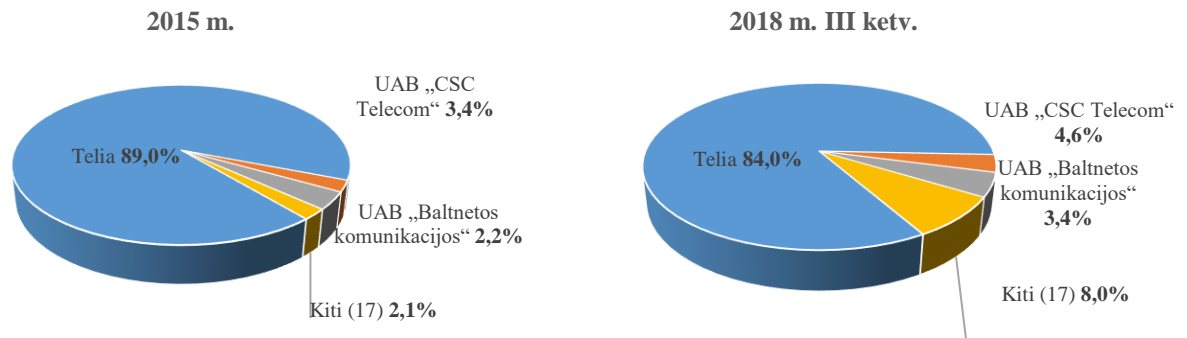
Trijų kriterijų taikymo gairių 3 skyriuje yra išskirtas nebaigtinis kriterijų sąrašas, kuriuo vadovaujantis tikslinga vertinti antrąjį trijų kriterijų testo kriterijų. Atsižvelgiant į šį vertinimo kriterijų sąrašą, šiame rinkos tyrime antrasis trijų kriterijų testo kriterijus bus vertinamas pagal: rinkos dydį ir struktūrą, potencialią konkurenciją, viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų įtaką viešosioms fiksuotojo telefono ryšio paslaugoms bei OTT paslaugų įtaką viešosioms fiksuotojo telefono ryšio paslaugoms.

Rinkos dydis ir struktūra

Kaip jau minėta Ataskaitos 3.2.1 skyriuje, nepaisant to, kad Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų apimtis, naudojant VoIP technologiją, Tiriamuoju laikotarpiu išaugo 14,8 proc., tačiau bendras Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų gavėjų skaičius sumažėjo nuo 160,0 tūkst. iki 143,2 tūkst. t. y. 10,5 proc. (žr. 8 pav.).

Šioje besitraukiančioje rinkoje, vertinant viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjų užimamas rinkos dalis pagal paslaugų gavėjus (juridinius asmenis), matyti, kad Telia tiriamuoju laikotarpiu turėjo daugiausia paslaugų gavėjų, besinaudojančių viešosiomis fiksuotojo telefono ryšio paslaugomis. Tiriamojo laikotarpio pradžioje Telia rinkos dalis, vertinant pagal paslaugų gavėjų skaičių (viso – 20 rinkos dalyvių, kurie Tiriamuoju laikotarpiu teikė viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas paslaugų gavėjams) siekė 89,0 proc. 2015 m. pabaigoje be Telia buvo dar du rinkos dalyviai – UAB „Baltnetos komunikacijos“ ir UAB „CSC Telecom“, kurie užėmė rinkos dalis didesnes nei 2 proc. – atitinkamai 2,2 ir 3,4 proc., kiti rinkos dalyviai užėmė rinkos dalis, mažesnes

negu 2 proc. (visi kartu – 5,4 proc. (žr. 9 pav.). Tiriamuoju laikotarpiu Telia rinkos dalis sumažėjo 4,0 procentinio punkto ir 2018 m. III ketvirčio pabaigoje siekė 84,0 proc., UAB „Baltnetos komunikacijos“ rinkos dalis išaugo 1,2 proc. punkto, UAB „CSC Telecom“ – 1,2 proc. punkto, likę (17) operatorių užėmė 8,0 proc. rinkos.

9 pav. Viešųjų fiksuojo telefono ryšio paslaugų teikėjų rinkos dalys pagal viešųjų fiksuojo telefono ryšio paslaugų gavėjus (juridinius asmenis) 2015 m. ir 2018 m. III ketv.

Atsižvelgiant į tai, kad Telia viešųjų fiksuojo telefono ryšio paslaugų gavėjų procentinė dalis per Tiriamąjį laikotarpį sumažėjo 4,0 proc. punktais (žr. 9 pav.), kai kitų teikėjų teikiamų paslaugų gavėjų skaičiaus proc. dalis per šį laikotarpį išaugo, darytina išvada, kad konkurencinė aplinka, teikiant viešąsias fiksuojo telefono ryšio paslaugas, gerėja.

10 lentelė. Viešųjų fiksuojo telefono ryšio paslaugų gavėjų skaičius pagal paslaugų teikėjus, tūkst. vnt., 2015 m.–2018 m. III ketv.

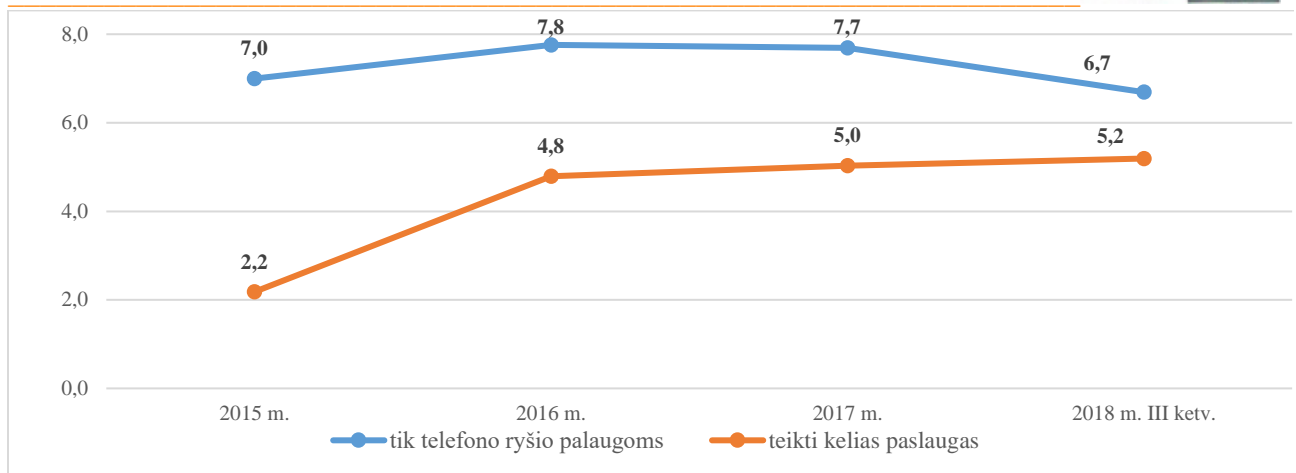
	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m. III ketv.
Telia	120,1	111,4	104,4	99,5
Kiti teikėjai	39,8	39,7	44,3	43,7

Atsižvelgiant į anksčiau pateiktą informaciją, galima konstatuoti, kad, nors Telia Tiriamojo laikotarpio pabaigoje vis dar užėmė didelę Prieigos paslaugų gavėjams rinkos dalį, bet ši rinkos dalis Tiriamuoju laikotarpiu mažėjo. Tuo tarpu kitų paslaugų teikėjų rinkos dalis išaugo. Tokia situacija rodo gerėjančias konkurencijos sąlygas analizuojamoje rinkoje, t. y., kad rinka pasižymi charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Įstatymo 17 straipsnyje, t. y. *ex ante* reguliavimą.

Potenciali konkurencija

Iš aukščiau pateiktos informacijos matyti, kad Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų gavėjai yra suinteresuoti labiau naudotis VoIP technologijos paslaugomis, nei PSTN, ISDN, nes Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos, naudojant VoIP technologiją, suteikia galimybę naudotis ne tik viešosiomis fiksuojo telefono ryšio paslaugomis, bet ir daugiau paslaugų (pvz. interneto prieigos). Todėl Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų teikėjai yra priversti ieškoti naujų būdų kaip pritraukti klientus, vienas iš sprendimų – teikti elektroninių ryšių paslaugų paketus, kurie užtikrintų didesnę teikiamų paslaugų spektrą (be viešųjų fiksuojo telefono ryšio paslaugų teikti ir interneto prieigos paslaugas).

Pagal Anketoje pateiktą informaciją, 43,7 proc. visų Prieigos paslaugų gavėjams (neįskaitant Telia) paslaugų buvo naudojamos teikti kelias elektroninių ryšių paslaugas (viešąsias fiksuojo telefono ryšio, interneto prieigos, televizijos), o ne tik viešąsias fiksuojo telefono ryšio paslaugas.

10 pav. Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų gavėjų pasiskirstymas pagal jiems teikiamų paslaugų skaičių, 2015 m. – 2018 m. III ketv., tūkst. vnt.

Kaip matyti iš pateiktos informacijos (žr. 10 pav.), didžioji dalis Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų gavėjų naudojami keliomis paslaugomis (be viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų, taip pat ir interneto prieigos). Čia nėra įvertintos Telia teikiamos Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos, nes bendrovė informacijos apie ryšio linijų panaudojimą negalėjo pateikti. Tačiau, Telia, siekdama išlaikyti savo paslaugų gavėjus ir pritraukti naujų, atnaujina savo turimą metalinių vytos poros linijų tinklą, keisdama jas į šviesolaidines linijas, kurios gali būti naudojamos teikti kelias paslaugas: per Tiriamąjį laikotarpį Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų, kurios naudojamos viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugoms teikti, naudojant šviesolaidines linijas, gavėjų skaičius išaugo 38,2 proc., nors bendras bendrovės teikiamų Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų skaičius sumažėjo 17,2 proc. Metalinės vytos poros linijos, kuriomis teikiama didelės spartos skaitmeninių abonentinių linijų paslauga (toliau – xDSL paslauga), taip pat naudojamos kelių paslaugų teikimui, t. y., be viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų, paslaugų gavėjams teikiamos ir interneto prieigos ir (arba) televizijos paslaugos. Tuo remiantis galima teigti, kad Prieigos paslaugų gavėjams gavėjai linkę naudotis daugiau paslaugų, o ne tik viešosiomis fiksuotojo telefono ryšio paslaugomis.

Atsižvelgiant į tai, kad Prieigos paslaugų gavėjams gavėjai perka ne tik viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas, bet kartu ir interneto prieigos paslaugas, vadinasi, interneto prieigos paslaugų teikėjai, kurie turi išvystę elektroninių ryšių tinklus, naudojamus interneto prieigos paslaugų teikimui, tais pačiais tinklais, gali pradėti teikti ir viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas, taip sudarydami konkurenciją esamiems viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjams. Pažymėtina, kad 2018 m. III ketv. pabaigoje mažmenines viešąsias fiksuotosios interneto prieigos paslaugas paslaugų gavėjams teikė 38 paslaugų teikėjai, vadinasi jie sudaro potencialią konkurenciją viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjams. Šis konkurencinis spaudimas riboja viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjų galimybes vienašališkai nustatyti kainas sau palankia linkme, o tai rodo veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Įstatymo 17 straipsnyje.

Viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų itaka viešosioms fiksuotojo telefono ryšio paslaugoms

Kaip aukščiau minėta, Lietuvoje Tiriamuoju laikotarpiu viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų gavėjų skaičius sumažėjo 10,4 proc. arba 17,1 tūkst. ir 2018 m. III ketv. pabaigoje buvo 146,9 tūkst. paslaugų gavėjų. Tuo tarpu viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų gavėjų (aktyvių SIM kortelių), skaičius nuo 2015 m. pabaigos iki 2018 m. III ketv. pabaigos išaugo 22,0 proc. arba 193,8 tūkst. paslaugų gavėjų ir 2018 m. III ketv. pabaigoje siekė 1076,8 tūkst.

Atsižvelgiant į aprašytas tendencijas, tikslinga įvertinti viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų įtaką viešosioms fiksuotojo telefono ryšio paslaugoms.

Siekiant išsiaiškinti kartu su Prieigos paslaugų gavėjams paslaugomis teikiamų viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų pakeičiamumą viešosiomis judriojo telefono ryšio paslaugomis paslaugų gavėjams, respondentų buvo klausama: „Ar, Jūsų nuomone, Prieigos vartotojams ir (ar) Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos galėtų suteikti tą patį funkcionalumą kaip prieigos prie judriojo telefono ryšio paslaugos?“ bei „Ar, Jūsų nuomone, prieigos prie judriojo telefono ryšio paslaugos galėtų suteikti tą patį funkcionalumą kaip Prieigos vartotojams ir (ar) Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos?“ 71,4 proc. respondentų atsakė, kad viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos negali pakeisti viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų, nes „skiriasi šių paslaugų funkcionalumas“. Viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos nesuteikia mobilumo. Be to, 42,8 proc. respondentų nurodė, kad viešosios judriojo telefono ryšio paslaugos galėtų suteikti tą patį funkcionalumą kaip viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos. Vienas respondentas net paminėjo, kad viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos „net siaurąja prasme negali prilygti judriojo telefono ryšio paslaugai (nei funkcionalumo, nei kainodaros prasme)“.

Viešosios judriojo telefono ryšio paslaugos pasižymi didesniu funkcionalumu. Naudojantis judriojo telefono ryšio aparatu galima ne tik skambinti, bet ir rašyti trumpąsias žinutes (SMS) (angl. *Short Message Service*), siųsti iliustruotas žinutes (MMS) (angl. *Multimedia Messaging Service*), naudotis interneto prieigos paslaugomis, t. y. šioms paslaugoms gauti nebūtina turėti kelis galinius įrenginius.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad į klausimą „Ar, teikdami Prieigos vartotojams ir(ar) Prieigos paslaugų gavėjams paslaugas susiduriate su konkurenciniu spaudimu iš viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjų?“ dauguma respondentų (14 iš 19-os atsakiusių į šį klausimą) atsakė teigiamai. Vienas respondentas pažymėjo, kad „prieigos prie judriojo telefono ryšio paslaugos galėtų suteikti tą patį funkcionalumą“ kaip Prieigos vartotojams ir(ar) Prieigos paslaugų gavėjams paslaugos „būtent todėl per paskutinius 10 metų žymiai susitraukė viešųjų tel. ryšio rinka bei padidėjo aktyvių judriojo tel. ryšio vartotojų“.

Potencialus viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų keitimas viešosiomis judriojo telefono ryšio paslaugomis siejamas ne tik su pastarųjų paslaugų didesniu funkcionalumu (papildomos paslaugos ir pan.) ir judrumo galimybe, bet ir patraukliomis siūlomomis kainomis. Apskaičiuotos vidutinės kainos (vidutinės pajamos už 1 skambučio minutę) už inicijuoto skambučio minutę viešuosiuose judriojo ryšio tinkluose yra mažesnės nei viešuosiuose fiksuotojo ryšio tinkluose (žr. 11 lentelę).

11 lentelė. Apskaičiuotos vidutinės kainos už paslaugų gavėjo inicijuoto skambučio minutę viešuosiuose judriojo ryšio tinkluose ir viešuosiuose fiksuotojo ryšio tinkluose, Eur ct/ min. (be PVM), 2015 m. – 2018 m. III ketv.

	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m. I-III ketv.
Judriojo ryšio	1,67	1,71	1,70	1,58
Fiksuotojo ryšio	5,12	5,00	5,50	5,55

Respondentų pateikti atsakymai į Anketos klausimus ir kita aukščiau pateikta informacija apie paslaugų funkcionalumą leidžia manyti, kad viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos paslaugų gavėjams pakeičiamos viešosiomis judriojo telefono ryšio paslaugomis paslaugų gavėjams, t. y. abi šios paslaugos gali būti naudojamos viešosioms telefono ryšio paslaugoms, taip pat kitoms elektroninių ryšių paslaugoms, tokioms kaip faksimilių ir pan., gauti, tačiau viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos paslaugų gavėjams negali pakeisti viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų gavėjams, kadangi viešosios judriojo telefono ryšio paslaugos užtikrina mobilumo galimybę ir paslaugų gavėjai renkasi jiems patogesnę ir funkcionalesnę ryšį. Panašią nuomonę pažymi ir Europos Komisija²³. Pasak Europos Komisijos, viešuoju judriojo ryšio tinklu teikiamos paslaugos gali atkartoti didžiąją dalį galutiniams paslaugų gavėjams Tinklu teikiamų paslaugų.

²³ 2014 m. aiškinamasis memorandumas.

Dėl anksčiau nurodytų priežasčių, darytina išvada, kad kartu su Prieigos paslaugų gavėjams paslaugomis teikiamos viešosios fiksuotojo telefono ryšio paslaugos gali būti pakeičiamos viešosiomis judriojo telefono ryšio paslaugomis paslaugų gavėjams, bet viešosios judriojo telefono ryšio paslaugos negali būti pakeičiamos viešosiomis fiksuotojo telefono ryšio paslaugomis paslaugų gavėjams. Nepaisant to, įvertinus respondentų atsakymus į Anketos klausimus, galima konstatuoti, kad viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų gavėjams paslaugų, o tuo pačiu ir Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų, teikėjai patiria konkurencinį spaudimą iš viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų gavėjams teikėjų. Šis konkurencinis spaudimas iš viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų gavėjams teikėjų riboja viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjų galimybes vienašališkai nustatyti kainas sau palankia linkme, todėl Prieigos paslaugų gavėjams rinka pasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Įstatymo 17 straipsnyje.

OTT paslaugų įtaka viešosioms fiksuotojo telefono ryšio paslaugoms

Kaip jau buvo minėta, remiantis Apklausos duomenimis, mažėjant viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų naudojimuisi, auga naudojimas OTT paslaugomis.

Lietuvoje 2018 m. III ketv. pabaigoje plačiajuosčio interneto prieigos, naudojant fiksuotojo ir judriojo ryšio technologijas, paslaugų gavėjų (juridinių asmenų) skaičius siekė 649,9 tūkst. Plačiajuosčio interneto prieigos, naudojant judriojo ryšio LTE technologiją, paslaugų gavėjų skaičius Tiriamojo laikotarpio pabaigoje siekė 261,9 tūkst., skvarba LTE paslaugų gavėjų 100 judriojo ryšio paslaugų gavėjų siekė 60,4 proc. Aukšti interneto prieigos paslaugų naudojimosi rodikliai rodo augančias galimybes naudotis OTT paslaugomis.

Tarnyba, matydama vis didėjančią OTT paslaugų populiarumą, Anketoje Prieigos vartotojams ir (ar) Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų teikėjų paklausė: „Ar, Jūsų nuomone, OTT paslaugos, kur suteikia galimybę naudotis balso paslaugomis, galėtų suteikti tą patį funkcionalumą kaip Prieigos vartotojams ir (ar) Prieigos paslaugų gavėjams paslaugas?“ bei „Ar, teikdami Prieigos vartotojams ir (ar) Prieigos paslaugų gavėjams paslaugas susiduriate su konkurenciniu spaudimu iš OTT paslaugų teikėjų?“. Į šiuos klausimus pusė respondentų atsakė teigiamai. Vienas iš respondentų paminėjo, kad „šiais laikais daugelis vartotojų (ir (arba) paslaugų gavėjų) naudojami išmaniaisiais mobiliaisiais telefonais bei naudoja mobiliųjų internetą, todėl naudoti OTT paslaugas darosi vis lengviau“. Dėl konkurencinio spaudimo iš OTT paslaugų teikėjų pusės pagrindinis argumentas buvo, kad pastarieji teikia nemokamas paslaugas, ypač konkurencinis spaudimas jaučiamas, teikiant tarptautinių pokalbių paslaugas.

OTT paslaugos suteikia skambučių galimybę, tačiau, kaip nurodė kai kurie respondentai, OTT paslaugos nesuteikia galimybės skambinti numeriu 112 ir vienas respondentas nurodė, kad „Prieigos paslaugų gavėjams OTT paslaugos, trumpuoju periodu, suteikti to paties funkcionalumo negali. OTT paslaugų balso dalis dažniausiai yra skirta tik P2P komunikacijai tarp tų pačių taikomųjų programų be papildomo funkcionalumo“. Tuo remiantis, OTT paslaugos visiškai pakeisti Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų negali, tačiau kaip ir buvo konstatuota, vis labiau jaučiamas konkurencinis spaudimas iš OTT paslaugų teikėjų pusės. Iš kitos pusės, OTT paslaugos gali suteikti galimybę naudotis ne tik viešosiomis judriojo telefono ryšio paslaugomis, bet ir rašyti trumpąsias žinutes (SMS).

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, galima konstatuoti, kad galutiniai paslaugų gavėjai pastaruoju metu vis dažniau naudoja OTT paslaugas, skirtas skambinti ir rašyti trumpąsias žinutes. Aktyvus šių paslaugų naudojimas daro konkurencinį spaudimą kartu su Prieigos paslaugų gavėjams paslaugomis teikiamų viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų naudojimui bei riboja viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjų galimybes vienašališkai nustatyti kainas sau palankia linkme, o tai rodo, kad Prieigos paslaugų gavėjams rinka pasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Įstatymo 17 straipsnyje.

Ataskaitos 3.2.2 skyriaus apibendrinimas:

Atlikus trijų kriterijų testo Prieigos paslaugų gavėjams rinkoje antrojo kriterijaus vertinimą, nustatyta, kad:

1. Tolia teikiamų viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų gavėjų skaičiaus mažėjimas bei kitų teikėjų teikiamų šių paslaugų augimas rodo, kad konkurencinė aplinka teikiant viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas gerėja.

2. Interneto prieigos paslaugų teikėjai sudaro potencialią konkurenciją viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų, o kartu ir Prieigos paslaugų gavėjams paslaugų teikėjams, kadangi galutiniai paslaugų gavėjai (juridiniai asmenys) perka ne tik viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas, bet ir interneto prieigos paslaugas. Vadinasi, interneto prieigos paslaugų teikėjai gali nesunkiai pradėti teikti ir viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas, taip sudarydami konkurenciją esamiems viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjams.

3. Kartu su Prieigos paslaugų gavėjams paslaugomis teikiamų viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų gavėjams teikėjai patiria konkurencinį spaudimą iš viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų gavėjams teikėjų bei OTT paslaugų teikėjų. Šis konkurencinis spaudimas riboja viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjų galimybes vienašališkai nustatyti kainas sau palankia linkme.

Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad Prieigos paslaugų gavėjams rinka pasižymi charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Įstatymo 17 straipsnyje, todėl darytina išvada, kad Prieigos paslaugų gavėjams rinka tenkina antrąjį trijų kriterijų testo kriterijų, todėl *ex ante* reguliavimas Prieigos paslaugų gavėjams rinkoje negali būti taikomas.

Ataskaitos 3.1.2 skyriaus išvada:

Prieigos paslaugų gavėjams rinka tenkina antrąjį trijų kriterijų testo kriterijų, todėl *ex ante* reguliavimas Prieigos paslaugų gavėjams rinkoje negali būti taikomas.

3.3. Ex ante reguliavimo pagrindimas

Ataskaitos 3.1 ir 3.2 skyriuose buvo nustatyta, kad Prieigos vartotojams rinka ir Prieigos paslaugų gavėjams rinka netenkina antrojo trijų kriterijų testo kriterijaus, todėl *ex ante* reguliavimas šiose Rinkose negali būti taikomas. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų taikymas Rinkose būtų nepagrįstas.

Įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodyta, kad antras rinkos tyrimo procedūros etapas yra tyrimas, ar konkurencija atitinkamoje rinkoje yra veiksminga, ir, jeigu konkurencija nėra veiksminga, didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turinčių ūkio subjektų įvardijimas. Ataskaitos 3.1 ir 3.2 skyriuose nustatyta, kad Rinkų charakteristikos negali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą.

Taisyklių 9 punkte nurodyta, kad Tarnyba turi teisę atlikti ne visą rinkos tyrimo procedūrą, bet tik atskiras jos dalis, jei motyvuotai ir pagrįstai mano, kad kitas atitinkamos rinkos tyrimo procedūros dalis atlikti nėra tikslinga.

Tarnyba, atsižvelgdama į tai, kad Ataskaitos 3.1 ir 3.2 skyriuose nustatyta, jog Rinkų charakteristikos negali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymo, neatlieka Įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodyto pirmo rinkos tyrimo procedūros etapo, t. y. Tarnyba šiame Rinkų tyrime netiria, ar konkurencija Rinkose yra veiksminga, ir neįvardija didelę įtaką Rinkose turinčių ūkio subjektų.

4. IPAREIGOJIMŲ RINKOSE NUSTATYMAS, KEITIMAS IR (ARBA) PANAIKINIMAS

Įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 3 punkte nurodyta, jog trečias rinkos tyrimo procedūros etapas yra Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų nustatymas, pakeitimas ir (arba) panaikinimas didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams.

Kaip minėta, Įstatymas perkėlė Europos Sąjungos reguliavimo sistemos (angl. *New Regulatory Framework*) nuostatas į nacionalinę teisę. Taisyklių 5 punkte nurodyta, kad Tarnyba atlieka rinkos tyrimą, be kita ko, vadovaudamasi privalomais Europos Sąjungos teisės aktais ir atsižvelgdama į 2018 m. Didelės įtakos rinkoje nustatymo gaires, 2014 m. Rekomendaciją, Pranešimų rekomendaciją, kitas Europos Komisijos gaires bei rekomendacijas ir kitas Europos Sąjungos valstybių narių nacionalinių elektroninių ryšių reguliavimo institucijų bendrąsias pozicijas.

Prieigos direktyvos preambulės 5 konstatuojamoje dalyje nurodoma, kad atviroje ir konkurencinėje rinkoje neturi būti apribojimų, kurie trukdytų įmonėms tarpusavyje derėtis dėl prieigos ir sujungimo susitarimų, ypač dėl susitarimų su kitų valstybių įmonėmis. Be to, Prieigos direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad valstybės narės užtikrina, jog nebūtų jokių apribojimų, kurie įmonėms toje pačioje ar kitoje valstybėje narėje neleistų tarpusavyje pagal Bendrijos teisę derėtis dėl susitarimų techniniais ar komerciniais prieigos ir (ar) sujungimo klausimais. Pažymėtina, kad vadovaujantis Įstatymo 1 straipsnio 5 dalimi, Įstatymu siekiama Europos Sąjungos elektroninių ryšių reguliavimo sistemos tikslų, tarp jų, plėsti vidaus rinką. Tai daryti nacionalines reguliavimo institucijas įpareigoja Pagrindų direktyva, kurios 8 straipsnio 2 ir 3 dalių nuostatomis vadovaudamasi Tarnyba turi imtis visų reikiamų priemonių, siekdama skatinti konkurenciją elektroninių ryšių srityje.

Prieigos direktyvos 8 straipsnio 4 dalyje nurodoma, kad nustatyti įpareigojimai turi būti pagrįsti nustatytos problemos pobūdžiu, turi būti proporcingi ir pateisinami atsižvelgiant į Pagrindų direktyvos 8 straipsnyje nustatytus tikslus (konkurencijos skatinimas elektroninių ryšių tinklų, elektroninių ryšių paslaugų ir susijusių priemonių bei paslaugų teikimo srityje, vidaus rinkos plėtra ir Europos Sąjungos piliečių interesų užtikrinimas). Prieigos direktyvos preambulės 15 konstatuojamoje dalyje pabrėžiama, kad skiriant įmonei, turinčiai didelę įtaką rinkoje, konkrečius įpareigojimus, papildomos rinkos analizės atlikti nereikia, tačiau būtina pagrįsti, kad būtent toks įpareigojimas yra tikslingas ir pagal nustatytos problemos pobūdį proporcingas..

Įstatymo 17 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Tarnyba ūkio subjektams, turintiems didelę įtaką atitinkamoje rinkoje, nustato šioje dalyje nurodytus įpareigojimus, atsižvelgdama į tai, kurie iš jų tinkami konkrečiu atveju, ir nustatydamą tokių įpareigojimų vykdymo pradžios momentą.

Taisyklių 20 punkte nurodyta, jog nustačius, kad konkurencija atitinkamoje rinkoje nėra veiksminga, nustatomi įpareigojimai didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams vadovaujantis Įstatymo 17 straipsniu, taip pat vadovaujantis ir atsižvelgiant į Taisyklių 5 punkte nurodytus teisės aktus. Taisyklių 21 punkte nurodyta, kad jei didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams, kuriems įpareigojimai, susiję su atitinkama rinka, jau buvo nustatyti anksčiau, Tarnyba palieka galioti jau nustatytus įpareigojimus arba juos pakeičia (įskaitant ir naujų įpareigojimų nustatymą ir (ar) nustatytų įpareigojimų panaikinimą). Nustatydamą įpareigojimus ar juos pakeisdama Tarnyba nurodo naujų ar pakeistų įpareigojimų vykdymo pradžios momentą.

Taisyklių 23 punkte nurodyta, kad įpareigojimai panaikinami Įstatymo 17 straipsnio 7 dalyje nustatytais atvejais, sąlygomis ir tvarka. Įstatymo 17 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad jei atlikus atitinkamos rinkos tyrimą nustatoma, kad jos charakteristikos negali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymo ir (arba) joje nėra didelę įtaką turinčių ūkio subjektų, Tarnyba Įstatymo nustatyta tvarka ir sąlygomis nenustato Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų ūkio subjektams ir (ar) panaikina didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turėjusiems ūkio subjektams nustatytus įpareigojimus, jei tokie buvo nustatyti.

Atsižvelgiant į tai, kas anksčiau išdėstyta, darytina išvada, kad didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams gali būti nustatomi, keičiami ir (arba) panaikinami įpareigojimai,

nurodyti Įstatymo 17 straipsnyje, o nustačius, kad atitinkamos rinkos charakteristikos negali pateisinti *ex ante* reguliavimo ir (arba) atitinkamoje rinkoje nėra didelę įtaką turinčių ūkio subjektų, ūkio subjektams nustatyti įpareigojimai yra panaikinami.

4.1. Įpareigojimų Prieigos vartotojams rinkoje nustatymas, keitimas ir (arba) panaikinimas

Šio Prieigos vartotojams rinkos tyrimo metu nebuvo nustatyta, kad Prieigos vartotojams rinkoje būtų pateisinamas *ex ante* reguliavimas, t. y. Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų taikymas (žr. Ataskaitos 3 skyrių). Tačiau Tiriamuoju laikotarpiu ir Rinkų tyrimo metu *ex ante* reguliavimas „Telia Lietuva“, AB, teikiant Prieigos vartotojams paslaugas, buvo taikomas (žr. Ataskaitos 2.3 skyrius). Atsižvelgiant į tai, šiame Ataskaitos skyriuje vertinama, kokie įpareigojimai, nustatyti ūkio subjektui „Telia Lietuva“, AB, atlikus 2015 m. rinkų tyrimą, yra paliekami, keičiami ir (arba) panaikinami.

Tarnyba Ataskaitos 2.3 skyriuje apibrėžė Prieigos vartotojams rinką. Prieigos vartotojams rinką nėra nurodyta 2014 m. Rekomendacijos priede kaip rinką, kurioje gali būti pagrįstas *ex ante* reguliavimas arba kurios charakteristikos gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą. Siekiant įrodyti, kad Prieigos vartotojams rinką pasižymi tokiais charakteristikomis, kurios pateisina įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, buvo būtina atlikti 2014 m. Rekomendacijos 2 punkte nurodytą trijų kriterijų testą ir įrodyti, kad visi trys testo kriterijai yra tenkinami. Ataskaitos 3 skyriuje nustatyta, kad Prieigos vartotojams rinką netenkina 2014 m. Rekomendacijos 2 punkte nustatyto trijų kriterijų testo antrojo kriterijaus, dėl to, Prieigos vartotojams rinkoje *ex ante* reguliavimas negali būti taikomas. Atsižvelgiant į tai, Prieigos vartotojams rinką nepasižymi tokiais charakteristikomis, kurios gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą. Įstatymo 17 straipsnio 7 dalyje nurodyta, kad, jeigu atlikus atitinkamos rinkos tyrimą nustatoma, kad jos charakteristikos negali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymo, Tarnyba Įstatymo nustatyta tvarka ir sąlygomis nenustato Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų ūkio subjektams ir (ar) panaikina didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turėjusiems ūkio subjektams nustatytus įpareigojimus, jei tokie buvo nustatyti.

Ūkio subjektą TEO LT, AB, 2015 m. rinkų tyrimo metu sudarė TEO LT, AB, kartu su UAB „Omnitel“, UAB „Lintel“, UAB „Baltic Data Center“, UAB „Kompetencijos ugdymo centras“, UAB „Verslo investicijos“, VšĮ „Ryšių istorijos muziejus“, UAB „Hostex“ ir UAB „Hosting“. Kaip jau minėta, nuo 2017 m. vasario 1 d., prie TEO LT, AB, prijungus UAB „Omnitel“ ir UAB „Baltic Data Center“, TEO LT, AB, pakeitė pavadinimą ir tapo „Telia Lietuva“, AB. Vadinasi, 2015 m. rinkų tyrimo metu palikti galioti ir pakeisti įpareigojimai ūkio subjektui TEO LT, AB, nuo 2017 m. vasario 1 d. galioja ūkio subjektui „Telia Lietuva“, AB, kurį sudaro „Telia Lietuva“, AB, kartu su AB „Telia Customer Service LT“, Telia Global Services Lithuania, UAB, VšĮ „Numerio perkėlimas“ ir UAB „Mobilieji mokėjimai“ (žr. priedą Nr. 2). Šiame Rinkų tyrime apibrėžta Prieigos vartotojams rinką iš esmės atitinka 2015 m. rugpjūčio 25 d. įsakymo Nr. 1V-998 1.3 papunktyje apibrėžtą rinką.

2015 m. rugpjūčio 25 d. įsakymo Nr. 1V-999 2 punkte ūkio subjektas „Telia Lietuva“, AB, buvo pripažintas turinčiu didelę įtaką Vartotojams teikiamos prieigos prie višojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje rinkoje ir šio įsakymo 3 punktu ūkio subjektui „Telia Lietuva“, AB, palikti galioti 2006 m. lapkričio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1217 3.1, 3.3, 3.4, 3.5, 3.7 ir 3.8 papunkčiuose nustatyti įpareigojimai, o 2015 m. rugpjūčio 25 d. įsakymo Nr. 1V-999 4 punktu pakeisti 2006 m. lapkričio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1217 3.2 ir 3.6 papunkčiuose nustatyti įpareigojimai.

Atsižvelgiant į tai, kad Prieigos vartotojams rinką nepasižymi tokiais charakteristikomis, kurios gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, o šiame Rinkų tyrime apibrėžta Prieigos vartotojams rinką atitinka 2015 m. rinkų tyrime apibrėžtą Vartotojams teikiamos prieigos prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje rinką, kurioje ūkio subjektui „Telia Lietuva“, AB, yra palikti galioti ir pakeisti atitinkami įpareigojimai, ūkio subjektui „Telia Lietuva“, AB, Prieigos vartotojams rinkoje nustatyti įpareigojimai yra naikintini.

4.2. Įpareigojimų Prieigos paslaugų gavėjams rinkoje nustatymas, keitimas ir (arba) panaikinimas

Šio Prieigos paslaugų gavėjams rinkos tyrimo metu nebuvo nustatyta, kad Prieigos paslaugų gavėjams rinkoje būtų pateisinamas *ex ante* reguliavimas, t. y. Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų taikymas (žr. Ataskaitos 3 skyrių). Tačiau Tiriamuoju laikotarpiu ir Rinkų tyrimo metu *ex ante* reguliavimas „Telia Lietuva“, AB, teikiant Prieigos paslaugų gavėjams paslaugas, buvo taikomas (žr. Ataskaitos 2.4 skyrius). Atsižvelgiant į tai, šiame Ataskaitos skyriuje vertinama, kokie įpareigojimai, nustatyti ūkio subjektui „Telia Lietuva“, AB, atlikus 2015 m. rinkų tyrimą, yra paliekami, keičiami ir (arba) panaikinami.

Tarnyba Ataskaitos 2.4 skyriuje apibrėžė Prieigos paslaugų gavėjams rinką. Prieigos paslaugų gavėjams rinką nėra nurodyta 2014 m. Rekomendacijos priede kaip rinką, kurioje gali būti pagrįstas *ex ante* reguliavimas arba kurios charakteristikos gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą. Siekiant įrodyti, kad Prieigos paslaugų gavėjams rinką pasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios pateisina įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, buvo būtina atlikti 2014 m. Rekomendacijos 2 punkte nurodytą trijų kriterijų testą ir įrodyti, kad visi trys testo kriterijai yra tenkinami. Ataskaitos 3 skyriuje nustatyta, kad Prieigos paslaugų gavėjams rinką netenkina 2014 m. Rekomendacijos 2 punkte nustatyto trijų kriterijų testo antrojo kriterijaus, dėl to Prieigos paslaugų gavėjams rinkoje *ex ante* reguliavimas negali būti taikomas. Atsižvelgiant į tai, Prieigos paslaugų gavėjams rinką nepasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą. Įstatymo 17 straipsnio 7 dalyje nurodyta, kad jeigu atlikus atitinkamos rinkos tyrimą nustatoma, kad jos charakteristikos negali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymo, Tarnyba Įstatymu nustatyta tvarka ir sąlygomis nenustato Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų ūkio subjektams ir (ar) panaikina didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turėjusiems ūkio subjektams nustatytus įpareigojimus, jei tokie buvo nustatyti.

Ūkio subjektą TEO LT, AB, 2015 m. rinkų tyrimo metu sudarė TEO LT, AB, kartu su UAB „Omnitel“, UAB „Lintel“, UAB „Baltic Data Center“, UAB „Kompetencijos ugdymo centras“, UAB „Verslo investicijos“, VšĮ „Ryšių istorijos muziejus“, UAB „Hostex“ ir UAB „Hosting“. Nuo 2017 m. vasario 1 d., prie TEO LT, AB, prijungus UAB „Omnitel“ ir UAB „Baltic Data Center“, TEO LT, AB, pakeitė pavadinimą ir tapo „Telia Lietuva“, AB. Vadinasi, 2015 m. rinkų tyrimo metu palikti galioti ir pakeisti įpareigojimai ūkio subjektui TEO LT, AB, nuo 2017 m. vasario 1 d. galioja ūkio subjektui „Telia Lietuva“, AB, kurį sudaro „Telia Lietuva“, AB, kartu su AB „Telia Customer Service LT“, Telia Global Services Lithuania, UAB, VšĮ „Numerio perkėlimas“ ir UAB „Mobilieji mokėjimai“ (žr. priedą Nr. 2). Šiame Rinkų tyrime apibrėžta Prieigos paslaugų gavėjams rinką iš esmės atitinka 2015 m. rugpjūčio 25 d. įsakymo Nr. 1V-998 1.4 papunktyje apibrėžtą Paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, teikiamos prieigos prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje rinką.

2015 m. rugpjūčio 25 d. įsakymo Nr. 1V-1000 2 punkte ūkio subjektas „Telia Lietuva“, AB, buvo pripažintas turinčiu didelę įtaką Paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, teikiamos prieigos prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje rinkoje ir šio įsakymo 3 punktu ūkio subjektui „Telia Lietuva“, AB, palikti galioti 2006 m. lapkričio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1219 3.1, 3.3, 3.4, 3.5, 3.7 ir 3.8 papunkčiuose nustatyti įpareigojimai, o 2015 m. rugpjūčio 25 d. įsakymo Nr. 1V-1000 4 punktu pakeisti 2006 m. lapkričio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1219 3.2 ir 3.6 papunkčiuose nustatyti įpareigojimai.

Atsižvelgiant į tai, kad Prieigos paslaugų gavėjams rinką nepasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, o šiame Rinkų tyrime apibrėžta Prieigos paslaugų gavėjams rinką atitinka 2015 m. rinkų tyrime apibrėžtą Paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, teikiamos prieigos prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje rinką, kurioje ūkio subjektui „Telia Lietuva“, AB, yra palikti galioti ir pakeisti atitinkami įpareigojimai, ūkio subjektui „Telia Lietuva“, AB, Prieigos paslaugų gavėjams rinkoje nustatyti įpareigojimai yra naikintini.

Išvada:

1. Prieigos vartotojams rinka nepasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, todėl ūkio subjektui „Telia Lietuva“, AB, 2015 m. rugpjūčio 25 d. įsakymo Nr. 1V-999 3 punktu palikti galioti 2006 m. lapkričio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1217 3.1, 3.3, 3.4, 3.5, 3.7 ir 3.8 papunkčiuose nustatyti ir 2015 m. rugpjūčio 25 d. įsakymo Nr. 1V-999 4 punktu pakeisti 2006 m. lapkričio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1217 3.2 ir 3.6 papunkčiuose nustatyti įpareigojimai yra naikintini.

2. Prieigos paslaugų gavėjams rinka nepasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, todėl ūkio subjektui „Telia Lietuva“, AB, 2015 m. rugpjūčio 25 d. įsakymo Nr. 1V-1000 3 punkte ūkio subjektui palikti galioti 2006 m. lapkričio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1219 3.1, 3.3, 3.4, 3.5, 3.7 ir 3.8 papunkčiuose nustatyti ir 2015 m. rugpjūčio 25 d. įsakymo Nr. 1V-1000 4 punktu pakeisti 2006 m. lapkričio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1219 3.2 ir 3.6 papunkčiuose nustatyti įpareigojimai yra naikintini.

Direktorius

4. Priedas Nr. 1

Anketos respondentų sąrašas

Eil. Nr.	Adresato pavadinimas	Adresas
1.	„Telia Lietuva“, AB	Saltoniškių g. 7A, LT-03501 Vilnius
2.	AB „Lietuvos geležinkeliai“	Mindaugo g. 12/14, LT-03603 Vilnius
3.	AB Lietuvos radijo ir televizijos centras	Sausio 13-osios g. 10, LT-04347 Vilnius
4.	UAB „Balticum TV“	Taikos pr. 101 D, LT-94198 Klaipėda
5.	UAB „Baltnetos komunikacijos“	Panerių g. 26, LT-03209 Vilnius
6.	UAB „Cgates“	Ukmergės g. 120, LT-08105 Vilnius
7.	UAB „CSC Telecom“	Perkūnkiemio g. 7, Vilnius, LT-12131
8.	DIDWW Ireland Ltd	10/13 Thomas Street, The Digital Hub, Dublin 8, Ireland
9.	UAB „Init“	Laisvės al. 30a, LT-44502 Kaunas
10.	A. Judicko individuali įmonė	Juodupės g. 48, LT-42104 Rokiškis
11.	UAB „Kalbu Lt“	Bijūnų g. 16, LT-48399 Kaunas
12.	UAB "Besmegeniai" (KLI LT, UAB)	Birutės g. 10, LT-89215 Mažeikiai
13.	UAB „LT telekomunikacijos“	Dariaus ir Girėno g. 42a, LT-02189 Vilnius
14.	UAB „Marsatas“	Kokolos g. 1-28, LT-68206 Marijampolė
15.	UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“	Naugarduko g. 102-401, LT-03160 Vilnius
16.	AB „Ogmios centras“	Verkių g. 29, LT-09108 Vilnius
17.	UAB „Penkių kontinentų komunikacijų centras“	Kareivių g. 2, LT-08248 Vilnius
18.	UAB „Peoplefone“	Perkūnkiemio g. 3, 9 aukštas, LT-12127 Vilnius
19.	UAB „Proitas“	Brožynų g. 9-6, LT-95212 Klaipėda
20.	UAB „Radijo elektroninės sistemos“	Statybininkų g. 7-15, LT-29121 Anykščiai
21.	UAB „Roventa“	Draugystės g. 18-1, LT-89168 Mažeikiai
22.	UAB SKYLINK LT	Rinktinės g. 55, LT-09207 Vilnius
23.	Splius, UAB	Tilžės g. 74, LT-78140 Šiauliai
24.	UAB „TCG Telecom“	Perkūnkiemio g. 7, LT-12131 Vilnius
25.	UAB „Telekomunikaciniai projektai“	P. Smuglevičiaus g. 21, LT-08311 Vilnius
26.	UAB „Teleksas“	Bajorų kel. 15-71, LT-08446 Vilnius
27.	Voxbone SA	Avenue Louise 489, 1050 Brussels, Belgium
28.	UAB „Zirzilė“	Panevėžio g. 12-1, LT-42158 Rokiškis
29.	UAB „Televizijos komunikacijos“	Televizijos g. 5, LT-72343 Tauragė

5. Priedas Nr. 2

„Telia Lietuva“, AB, ir susiję asmenys

